

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І СУСПІЛЬСТВО:
СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

**SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND SOCIETY:
GLOBAL TRENDS AND REGIONAL ASPECT**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**11 січня 2023 р.
January 11, 2023**

**м. Рівне, Україна
Rivne, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І
СУСПІЛЬСТВО: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

**SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND
SOCIETY: GLOBAL TRENDS AND
REGIONAL ASPECT**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**11 січня 2023 р.
January 11, 2023**

**м. Рівне, Україна
Rivne, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 11 січня
2023 р.): у 3 ч. Рівне: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. 79 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект» з:

HUSPOL s.r.o. (Kunovice, Česko)

Бердичівський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради

Буковинський державний медичний університет

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»

Відокремлений структурний підрозділ Київський індустріальний фаховий коледж Київського національного університету будівництва і архітектури

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Вінницький інститут Університету «Україна»

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВП НУБіП України «Бережанський фаховий коледж»

ВСП «Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури»

ВСП «Полтавський коледж харчових технологій НУХТ»

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Державний податковий університет

Державний університет «Житомирська політехніка»

Дніпровський державний медичний університет

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Донбаський державний педагогічний університет

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Івано-Франківський національний медичний університет

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут географії НАН України

КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Київський національний університет будівництва та архітектури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Львівська медична академія імені Андрея Крупинського

Львівський національний університет імені Івана Франка

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса

Саксаганського, Михайла Старицького

Мукачівський державний університет

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Національний університет біоресурсів і природокористування
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет охорони здоров'я імені П. Л. Шупика
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Національний університет харчових технологій
Національний фармацевтичний університет
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національного Університету «Одеська Політехніка»
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Одеський національний медичний університет
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Сумський державний університет
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Українська інженерно-педагогічна академія
Український державний університет науки і технологій
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Університет митної справи та фінансів
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Херсонський державний університет
Хмельницький національний університет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Черкаський державний технологічний університет
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти, технологій і суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; архітектури та мистецтвознавства; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; фармацевтичних наук; сільськогосподарських наук; технічних наук; історичних наук; філософських наук; географічних наук; фізико-математичних наук; культурології; соціологічних наук; політичних наук; фізичного виховання та спорту; соціальних комунікацій.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 5. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 5. PHILOLOGICAL SCIENCES	7
<i>Боряк І. В., Семешин О. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	7
<i>Білинська Х. В.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЧАСОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ ЕДІТ ВОРТОН «ЛІТО»	9
<i>Войтюк Ю. В.</i> ВЛАСНЕ УКРАЇНСЬКА ТА ЗАПОЗИЧЕНА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	10
<i>Ісаєнко Т. В.</i> СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ КОМПРЕСІЇ НАУКОВОГО ТЕКСТУ	12
<i>Головій О. М.</i> АНТИЧНІ ОБРАЗИ В РОМАНІ «МАЛЕНЬКІ ЖІНКИ» Л. М. ОЛКОТТ: ДО ПРОБЛЕМИ СПЕЦИФІКИ «ДІВЧАЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ»	14
<i>Клюфінська І. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ КУРСУ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ НАФТОГАЗОВОГО ПРОФІЛЮ	17
<i>Садовець О. В.</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ БАЗОВИХ ПРИЙОМІВ АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ У БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ.....	19
<i>Тендітна Н. М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ФАНТИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	21
<i>Лепетюк І. Г.</i> МІФ-РЕАЛЬНІСТЬ-ТЕКСТ: ВІД ПЕРВІСНОГО МІФУ ДО МІФУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	23
<i>Романова Н. В.</i> СИМПАТІЯ ТА ЇЇ ПОЗНАЧЕННЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ 90-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ (на матеріалі роману Д. Шваніца «Der Campus»).....	25
<i>Телека М. М.</i> ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ЯК МЕТАФОРИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СЛІВ ЗАГАЛЬНОГО ВЖИТКУ	27
<i>Чолан В. Я., Гавриленко Ю. Ю.</i> ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОГО МАТЕРІАЛУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН	29

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 6. ECONOMIC SCIENCES	31
<i>Книшек О. О., Козова К. В.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗПОДІЛУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ.....	31
<i>Конарівська О. Б., Яковишина М. С.</i> ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА РІВНЕНЩИНИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ VIA REGIA UKRAINE	33
<i>Мельник В. І., Мазур В. Г.</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ	35
<i>Раціборський Н. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	37
<i>Раціборський Н. В.</i> ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ.....	39
<i>Трачук В. В.</i> СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	42
<i>Дацюк-Василюк Г. Я.</i> ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	43
<i>Петік Я. О.</i> FOPL PREDICATES FOR FINANCIAL ECONOMICS	45
<i>Свирида О. В., Свирида В. О.</i> ПРОЄКТНО-КОШТОРИСНА ДОКУМЕНТАЦІЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА НОВОГО БУДІВНИЦТВА (РЕКОНСТРУКЦІЇ, КАПІТАЛЬНОГО РЕМОНТУ)	46
<i>Шумак Л. В., Демидова О. О., Філіппов О. В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУДІВНИЦТВІ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ. ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЯ ЖИЛИХ І ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ.....	48
<i>Шевченко В. В.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ ТА СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ.....	51
<i>Хайдарі А. Р., Ткачук Н. М.</i> БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54
СЕКЦІЯ 7. МЕДИЧНІ НАУКИ SECTION 7. MEDICAL SCIENCES	56
<i>Гаморак М. І., Грищук М. О., Гаморак Г. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ІФНМУ В УМОВАХ ВИМУШЕНОГО ПЕРЕХОДУ НА ДИСТАНЦІЙНУ ТА ЗМІШАНУ ФОРМУ НАВЧАННЯ.....	56

Кравченко Т. Ю., Зубаренко О. В., Лотиш Н. Г., Копійка Г. К. СИНДРОМОМ ПОДРАЗНЕНОГО КИШЕЧНИКА У ДІТЕЙ, НЕМЕДИКАМЕНТОЗНЕ ЛІКУВАННЯ.....	57
Корчинський В. С., Пономаренко М. В., Бондаренко Т. М. ДІАБЕТИЧНА ПОЛІНЕЙРОПАТІЯ У ПРАКТИЦІ ФІЗИЧНОГО ТЕРАПЕВТА	59
Кушнерова О. А., Литвин К. Ю., Білоконь О. О. ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО СЕМІНАРУ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВО ТОВАРИСТВА З ПРОБЛЕМИ ВІЛ/СНІД В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	61
Михалойко О. Я., Михалойко І. Я., Михалойко І. С. ЛППОПРОТЕЇН-АСОЦІЙОВАНОЇ ФОСФОЛІПАЗА А2, – ПОТЕНЦІЙНИЙ ЦИРКУЛЮЮЧИЙ БІОМАРКЕР ВРАЗЛИВОСТІ АТЕРОСКЛЕРОТИЧНИХ БЛЯШОК У ПАЦІЄНТІВ РАНЬОГО ВІДНОВНОГО ПЕРІОДУ АТЕРОТРОМБОТИЧНОГО ІНСУЛЬТУ	63
Пікас П. Б. ХАРАКТЕРИСТИКА КИСЛОТНОСТІ І ГАСТРИНУ КРОВІ У ХВОРИХ ІЗ ПОЛІПАМИ ШЛУНКА	65
Пікас О. Б. СУЧАСНІ АСПЕКТИ МЕТАБОЛІЗМУ ЛІПІДІВ У КРОВІ ХВОРИХ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ ЛЕГЕНЬ.....	66
Сорокман Т. В. СУЧАСНІ МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ СТУДЕНТАМИ-МАЙБУТНІМИ ЛІКАРЯМИ	68
Сорокман Т. В. КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ «ЛІКАР – СТУДЕНТ-МЕДИК».....	70
Ткаченко Ю. А., Стебловська Д. А., Виходцева А. О. ДИНАМІКА ЗМІНИ ВИДОВОГО СПЕКТРА ТА АНТИБІОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТІ НОЗОКОМІАЛЬНИХ ШТАМІВ.....	72
Хархаліс І. К., Пославська О. В. ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКЕРІВ ПРОЛІФЕРАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ТА МІЖКЛІТИННОЇ АДГЕЗІЇ В КОЛОРЕКТАЛЬНИХ КАРЦИНОМАХ	74
Харченко Ю. В. ВЗАЄМОДІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	75
Шевельова О. В., Литвин К. Ю., Якуніна О. М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТА ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТИ ONLINE.....	77
Kozlovska I. M. EXPERIENCE OF USING VAC-ASSOCIATED BANDAGES IN THE COMPLEX TREATMENT OF DIABETIC FOOT SYNDROME.....	78

УДК 811.111

Боряк І. В.
старший викладач
Семешин О. І.
викладач

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі розвитку освіти і науки знання іноземної мови є обов'язковим для спеціаліста будь-якого профілю. Під впливом змін, що відбуваються в суспільстві останнім часом, ситуація в галузі навчання студентів іноземної мови в немовному вузі значно змінилася. Орієнтація вузівського курсу на формування у студентів немовних спеціальностей умінь різних видів професійного спілкування з використанням іноземної мови вимагає вирішення цілого ряду питань, що стосуються оптимальної організації процесу навчання згідно сучасних вимог [4]. Професійна спрямованість вивчення іноземних мов на не філологічних спеціальностях ставить низку завдань із розвитку професійних навиків у студентів: оволодіння професійною лексикою, вміння комунікативних навиків професійного спілкування, формулювання власної точки зору на професійну тематику, тощо [2, с. 252].

Максимально стислий курс іноземної мови у вищих навчальних закладах вносить свої корективи в програму, висуваючи проблему інтенсифікації навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Викладачі змушені враховувати недостатній рівень знань і вмінь, з якими випускники середніх шкіл приходять до ВОЗ, та розв'язувати завдання щодо навчання студентів із різним рівнем іншомовної підготовки в обмежений час. Процес формування мовної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей охоплює навчання іншомовної лексики, як загальноживаної, так і професійної, оволодіння активним та пасивним граматичним мінімумом та розвиток орфографічних умінь [1, с. 75]. Засвоєння професійної іншомовної лексики відбувається в процесі читання спеціально відібраних професійно спрямованих текстів із подальшою організацією системи вправ для розширення вокабуляра відповідно до обраного студентами фаху та з урахуванням способів розширення потенційного словника [1, с. 78].

Стрімкий розвиток дистанційного навчання в Україні трансформував традиційний спосіб навчання іноземної мови за професійним спрямуванням, в якому викладач стає все більше організатором, консультантом самостійної роботи студентів. Це вимагає пошуку нових ефективних матеріалів, зокрема електронних посібників, мультимедійних курсів, тренінгових програм тощо. Найпоширенішими для організації дистанційного навчання стають як веб-сесії, так і залучення можливостей різноманітних онлайн-платформ. Особливістю веб-сесії є те, що для їх організації та проведення використовуються спеціалізовані навчальні веб-форуми, а саме форма роботи користувачів відбувається за певною темою із записами, які залишаються на одному із сайтів із заданою програмою, крім того це дозволяє

збільшити тривалість роботи і не вимагає синхронної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Щодо освітніх онлайн-платформ, то їх доволі багато, але найпопулярнішими для організації дистанційного навчання є: 1) **Google Classroom** – безкоштовний сервіс для дистанційного навчання. За допомогою цього сервісу викладач може створювати власні віртуальні групові та індивідуальні курси, доступ до яких студентам надається за допомогою спеціальних кодів. Однією з беззаперечних переваг цієї освітньої платформи є те, що її можна використовувати будь-де, де є Інтернет, використовуючи як комп'ютер, так і телефон. Викладач має можливість публікувати навчальні матеріали, оголошення в стрічці групи (курсу), додаючи при необхідності зображення чи відео, спілкуватися зі студентами в чаті, проводити співбесіди, контрольні роботи, розміщувати тематичні завдання на сторінці кожного курсу із зазначенням термінів їх виконання. Крім того, викладач може дати кожному студенту індивідуальне завдання, яке інші не побачать, унеможливаючи списування. У режимі реального часу можна спостерігати за виконанням студентами завдань, переглядати та оцінювати список виконаних чи невиконаних робіт. Крім того, ця інтерактивна платформа дозволяє вчителям обмінюватися досвідом, вдосконалювати свої навички та спілкуватися з колегами. 2) **Zoom** отримав значну кількість прихильників як сервіс для проведення онлайн-зустрічей, відеоконференцій, семінарів тощо. Користувач, який створив обліковий запис, може організувати зустріч. Програма підходить як для індивідуальних, так і для групових занять. Суб'єкти навчального процесу можуть перебувати перед комп'ютером або використовувати планшет або телефон. Дуже зручно, що вбудована інтерактивна дошка, яка дозволяє швидко перемикатися на неї з екрану. Також є чат, де можна писати повідомлення. 3) **«Всеосвіта»** транслюються вебінари та розміщуються освітні новини. Конструктор тестів – це зручний сервіс на сайті «Всеосвіта», який дозволяє викладачу створювати тестові завдання різних типів, зокрема на вибір правильного варіанта відповіді (одного або кількох), з відкритою відповіддю та перехресним запитанням [3].

Отже, особливістю викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів нефілологічних спеціальностей є залучення різноманітних можливостей освітніх онлайн платформ та веб-сесій, які дозволять як синхронно, так і асинхронно студентам опанувати необхідний для їх професійного майбутнього рівень іноземної мови. Крім того, досвід показує, що дистанційне навчання є важливим в екстремальних ситуаціях, а здатність викладачів своєчасно реагувати на потреби суспільства має велике значення для майбутнього держави.

Список літератури

1. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.

2. Дудікова Л. Сучасні підходи викладання іноземних мов на не філологічних спеціальностях вищих навчальних закладів. *Освіта регіону : Політологія, психологія, комунікації*. 2013. № 1. С. 251–254.

3. Mozol N. Distance learning technologies in legal studies. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2021. № 10. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/10/9.pdf> (дата звернення 02.01.2023).

4. Шевчук Т. Р., Чирва Ю. О Сучасні методи та технології викладання іноземних мов на нефілологічних спеціальностях вищих навчальних закладів URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153584904.pdf> (дата звернення 02.01.2023).

УДК 821.111.07(73)-31

Білинська Х. В.

асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЧАСОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ ЕДІТ ВОРТОН «ЛІТО»

Проблема часопростору стало залишається об'єктом численних літературознавчих досліджень, адже саме вона дозволяє проаналізувати всі основні особливості поетики літературного твору, його художнього світу, світогляду та ідіостилію автора. Метою ж цієї розвідки є описати окремі властивості часопросторової організації роману Едіт Вортон «Літо» (1917), який поетикально виділяється на тлі романного доробку авторки й займає чільне місце в американській прозі ХХ ст.

Едіт Вортон (1862 – 1937) є визнаним класиком американської літератури. Як представниця впливової старовинної родини Джонсів, вона змалку була добре обізнаною зі звичаями американського вищого світу, які згодом знаходили відображення в її творчості. Зображення процесу занепаду родової знаті на межі ХІХ – ХХ ст. і його вплив на життя окремої людини є наскрізною темою переважної більшості художніх творів письменниці. Багатьом романам Е. Вортон незалежно від часу їхнього написання притаманні детальні описи побуту, манер, звичаїв світського товариства, аналіз розбещувального впливу тривіального світського життя на долю окремих персонажів. Місцем, де розгортаються основні події, часто є Нью-Йорк або ж інші великі міста чи фешенебельні курорти – Лондон, Париж, Рим, Рів'єра тощо. У цьому контексті можна згадати події найвідоміших романів Е. Вортон, написаних в різні періоди її літературної кар'єри, – «Дім радості» (1905), «Звичай країни» (1913), «Епоха невинності» (1920), «Напівсон» (1927), «Діти» (1928). Роман «Літо» стоїть у цьому списку особно: його події в нетиповий для письменниці спосіб розгортаються на провінційних теренах Нової Англії, а часопростір можна схарактеризувати як хронотоп провінційного містечка відповідно до положень хронотопічної теорії М. Бахтіна.

За М. Бахтіним, міщанське провінційне містечко має кілька різновидів, серед яких ідилічне, властиве письменникам-регіоналістам, і флоберівське. Вчений вдається до докладного аналізу саме флоберівського провінційного містечка, притаманного роману «Мадам Боварі». Він зазначає: «Таке містечко – це місце циклічного побутового часу, тут не відбувається жодних подій <...>. Час тут позбавлений поступового історичного перебігу й рухається вузькими колами: коло дня, коло тижня, місяця, коло всього життя. <...> Щодня повторюються ті самі побутові дії, ті самі теми розмов, слова тощо» [1, с. 396]. М. Бахтін вважає приклади цього часу простими, грубо матеріальними й таким, що міцно зрослися з побутовими локальностями – будиночками, кімнатами, громадськими закладами.

Поетика Г. Флобера була близька Е. Вортон як письменниці. Вона високо цінувала здобутки французької літератури, у своїх літературознавчих розвідках аналізувала специфіку творчих методів багатьох французьких письменників, серед яких Стендаля, Г. Флобера, О. де Бальзака, Е. Золя, Г. де Мопассана, М. Пруста, а ідеї французьких реалістів-натуралістів мали значний вплив на формування її власного художнього методу. У творчості Г. Флобера Е. Вортон, перш за все, вражало його виняткове вміння різносторонньо й живо зображувати всі глибини

людського існування навіть в умовах найубогішої буденності. Так, у збірці есе «Як писати художню літературу» письменниця зазначає: «<...> як показують твори Флобера, Тургенева, Стівенсона й Мопассана, справжнє досягнення – це здатність наповнити навіть крихітний простір невичерпним об'ємом повітря» [3, с. 71]. Отож, наслідуючи канони тогочасної реалістичної літератури, Е. Вортон і наближає поезику свого провінційного містечка в романі «Літо» до поезики флюберівської «Мадам Боварі».

Норс Дормер – глухе, віддалене поселення, заледве обізнане з тим, що відбувається у світі. «Воно <містечко> розкинулося посеред пагорбів, обвітрене вітрами, обпалене сонцем. Люди покидали його. Залізна дорога, трамваї, телеграф – всі ті сили, які в сучасних громадах поєднували одне життя з іншим, обходили його стороною. Тут не було крамниць, театрів, лекцій, ділових кварталів, лише церква <...> і бібліотека» [3, с. 109]. Це – місце циклічного часу. Тут не відбувається жодних подій, час пливе монотонно, щодня повторюються ті самі побутові дії. Атмосфера в містечку – задушлива. Сусіди слідкують один за одним, розпускають плітки. Люди рідко заводять приязні стосунки між собою й до свого соціального оточення ставляться насторожено. Одноманітність містечкових буднів впливає на спосіб життя головної героїні Черіті Роялл, втягуючи її існування в хід загальноприйнятої рутини. Усе її життя рухається невеликими колами – коло дня, коло тижня, коло місяця і так далі. Показово, що дія роману розпочинається в червні епізодом, коли Черіті Роялл виходить з дому на роботу й бачить на безлюдній вулиці самотню постать чужинця Луція Гарні, а закінчується, коли наприкінці літа вона, вагітна від Гарні, повертається додому вже в статусі місис Роялл, дружини свого колишнього опікуна. У такий спосіб події роману наче формують один літній цикл у її житті: вона перетворюється з дев'ятнадцятилітньої дівчини на молоду дружину й майбутню матір. Це додає останній мазок до циклічної природи художнього часу в цьому романі.

Список літератури

1. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. М. : Художественная литература, 1975. 504 с.
2. Wharton E. Ethan Frome. Summer. Bunner Sisters. Everyman's Library, 2008. 366 p.
3. Wharton E. The Writing of Fiction. New York, London : Charles Scribner's Sons. 1925. 178 p.

Войтюк Ю. В.

викладачка української мови та літератури,
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та права
Волинського національного університету
імені Лесі Українки»

ВЛАСНЕ УКРАЇНСЬКА ТА ЗАПОЗИЧЕНА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова відіграє одну з найважливіших з ролей у житті людини, є засобом спілкування, пізнання оточуючого світу і взаємодії з ним.

Мова – це не стала і незмінна конструкція. Мова – це живий організм, якому властиві постійні зміни. Українська мова також постійно змінюється і розвивається.

Величезний вплив на неї становлять запозичення – слова і фрази, які прийшли з інших мов.

Лексика (грец. *lexikos* «словниковий») – це словниковий склад мови з фразеологією включно. За допомогою лексики ми членуємо навколишній та свій внутрішній світ на частини і кожній із них присвоюємо назву-замінник.

Лексика української мови формувалася впродовж багатьох століть у тісному зв'язку з іншими мовами. Тому з погляду походження поділяється на дві групи: споконвічно українська і запозичена [1, с. 5].

Основу лексики кожної мови становить **питома лексика** – словниковий фонд, наявний у мові від самого початку її існування і не запозичений із жодної іншої мови. До основного словникового фонду питомої лексики належать назви спорідненості (батько, мати, брат, сестра), найважливіш їх реалій природи (земля, небо, річка, море, Сонце, Місяць), основних кольорів (білий, чорний, червоний, зелений), займенники, числівники, основні дієслова (іти, їхати, вести, везти, бігти, летіти) тощо. Саме на підставі порівняння основної лексики (а також її фонетичних та граматичних рис) роблять висновки про спорідненість мови з іншими та її місце в генеалогічній класифікації мов. Переважна більшість питомої лексики української мови – праслов'янського походження, тобто успадкована з незафіксованої, але реконструйованої дослідниками праслов'янської мови (існувала від початку II тис. до н. е. до середини I тис. н.е.) – спільного джерела всіх слов'янських мов. Українська лексика праслов'янського походження виявляє фонетичні та граматичні відповідності з лексемами інших мов слов'янської групи (порівняймо укр. білий – пол. *Biały* – болг. *бял*). [3, с. 9].

Частина питомої української лексики виявляється ще давнішою за праслов'янську мову і сягає реконструйованої праіндоєвропейської мови (існувала не пізніше V тис. до н. е.) – спільного джерела 85 всіх мов індоєвропейської родини, зокрема слов'янських, балтійських, германських, латинської та романських, грецької, іранських, індійських тощо (порівняймо укр. дім, латис. *dome*, нім. *Bot*, лат. *йотиз*, давньогрец. *дотоз*). А деякі українські питомі лексеми (наприклад, мене, ти, той) давніші навіть за праіндоєвропейську мову і сягають епохи первісного мовотворення. Питомій лексичі протиставляється іншомовна лексика. Її класифікують відповідно до міри освоєння (та, що зберігає чужомовні риси, як-от *харакірі*, *кенгуру*, і цілком освоєна, як-от *скло*, *тарілка*), за мовами, з яких здійснено запозичення (відповідно, в українській мові виділяють грецизми, латинізми, германізми, тюркізми, іранізми, арабізми та ін.). Особливу роль в історії української мови відіграли старослов'янізми і церковнослов'янізми, що органічно входили до староукраїнської книжної мови.

Запозичення в мові поділяють на безпосередні і опосередковані – у другому випадку наявна мова-посередник (або посередники). Освоєння іншомовного слова включає його адаптацію на різних мовних рівнях – фонетичному (узгодження звучання слова з фонетичною системою мови, яка приймає запозичення: грец. *ρНагоз* > укр. *парус*), граматичному (зокрема, набуття відмінкової парадигми: фр. *раіеіоі* > укр. *пальто*, *пальта*, в *пальті*) та семантичному (розширення, звуження, перенесення значення) [4, с. 34].

Поява іншомовних слів є наслідком мовних контактів. Оскільки лексика якнайближче пов'язана з життям носіїв мови, то запозичуються здебільшого слова, що належать до найбільш розвинених сфер діяльності в мові-донорі, і таке запозичення відбувається в різні мови. Наприклад, розвиток голландського

мореплавства зумовив появу в багатьох мовах Європи, зокрема і слов'янських, морської лексики голландського походження, а розвиток італійської музики віддзеркалювався в масиві італійської з походження музичної лексики в українській та багатьох інших мовах. Від періоду Київської Русі українська мова успадкувала велику кількість грецької лексики зі сфери духовної культури, оскільки саме в цій галузі вплив Візантії на Русь був особливо значним. Деякі давно запозичені лексеми успадковані ще з праслов'янського періоду (дуб, щука – з фінноугорських мов), а то і з праїндоевропейських часів (рудий, руда – з шумерської мови). Кінець ХХ – початок ХХІ ст. означений збільшенням кількості англіцизмів (англізмів) мало не в усіх мовах світу, зокрема і в українській. Особливо це стосується тих галузей діяльності, які носії англійської мови розвивають особливо активно – інформатика та комп'ютерні технології, економіка, право. Трапляються випадки, коли те саме слово приходить у мову в різний час різними шляхами і тому має варіанти, спільність походження яких мало впізнавана (пошта – пост, фіміам – тим'ян).

Таким чином, словниковий склад української мови відображає тривалу історію її становлення від найдавніших часів до сьогодення [2, с. 4].

Список літератури

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / Кочерган Михайло Петрович – К.: Академія, 2006. - 367 с.
2. Маслов Ю. С. Вступ до мовознавства / Ю. С. Маслов. – М. : «Вища школа», 1987. – 272 с.
3. Мойсієнко А. К. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. – К.: Знання, 2010. – 270 с.
4. Стишов О. С. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Стишов О. С. – 2-ге вид., переробл. – К.: Пуґач, 2005. – 388 с. – Бібліогр.: с. 289 – 331.

УДК 378.016:811.161.2]-057.87-054.72

Ісаєнко Т. В.
старший викладач кафедри
української мови та загального мовознавства
Черкаський державний технологічний університет

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ КОМПРЕСІЇ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Оволодіння навичками роботи з науковими текстами – одне з концептуальних завдань навчання української мови як іноземної. Розуміння тексту, аналіз складових його змісту та структури, коментування та подальше відтворення потребують від студента-іноземця знання особливостей наукового стилю, принципів практичної роботи з інформацією, алгоритмів компресії тексту й уявлення про жанри «вторинних текстів» (план, анотація, тези, конспект, реферат, резюме, рецензія, відгук тощо).

Процес компресії оригінального тексту дає змогу краще усвідомити смислову та композиційну структуру тексту-першоджерела, виокремити найважливіші моменти в його змісті, основну та другорядну інформацію.

Зазначимо базові моменти, що є основою навчання компресії тексту: 1) уважне читання тексту-першоджерела (пошук ключових слів, що містять основний зміст висловлювання; виокремлення принципів поділу на абзаци; пошук композиційних елементів тексту, а саме: введення у проблему, основна частина, висновок; 2) створення меншого за обсягом "вторинного" тексту з використанням стандартних мовних кліше, що допомагають сформулювати зміст лаконічно й функціонально. Такі кліше дозволяють, наприклад, висловити авторську позицію, відтворити структуру оригінального тексту (*в першій частині автор пропонує...; третій параграф присвячено... та ін.*); передати основний зміст тексту-оригіналу (*автор доводить...; автор посилається на...*). Деякі сталі вислови характеризують/оцінюють зміст окремих тез тексту-оригіналу і всього тексту-першоджерела в цілому (*автори згадують...; автор звертає увагу на те, що...; автор вважає, що...; автор поділяє думку...; автор критикує...; у статті спростовано ... та ін.*).

Перший вид компресії наукового тексту, з яким студент-іноземець знайомиться на уроках української мови, це план. Складання плану дозволяє відстежити кореляцію змісту і композиції тексту, враховуючи структурні та ідейні зв'язки між фрагментами тексту, та передбачає такі етапи: 1) осмислення студентами основної теми; 2) виокремлення мікротем; 3) фіксування послідовності мікротем у тексті; 4) усвідомлення назви тексту, як реалізацію найвищого ступеню компресії. На кожному з етапів необхідно звертати увагу на послідовність тренування відповідних навичок та доцільність пропонованих вправ. У процесі передтекстової роботи студенти опановують лексичний мінімум, необхідний для правильного розуміння тексту. Лексичний мінімум має містити ключові слова тексту, терміни, щоб вони не потрапили до відсотку незнайомих слів. Необхідно приділити увагу міжмовним омонімам : вони можуть створити у студента ілюзію розуміння тексту і призвести до некоректного засвоєння матеріалу.

Перед початком складання плану важливо провести роботу з повторення/вдосконалення лексико-граматичних навичок студентів (вправи з пошуку синонімічних і антонімічних конструкцій до ключових слів; вправи з пошуку однокореневих слів; вправи, де пропонують спростити речення, трансформувати іменникові конструкції у дієслівні і навпаки).

Власне текстова робота передбачає уважне читання (прослуховування) тексту за фрагментами/абзацами. Під час читання кожного з фрагментів продовжується активний лексико-граматичний аналіз. Викладач уважно стежить за тим, щоб ключові слова та головні речення фрагментів були ретельно перекладені та правильно засвоєні.

Згодом можуть бути запропоновані тренувальні завдання, розраховані на розуміння змісту та вміння використовувати засоби синтаксичного зв'язку: 1) доповнити кожен частину тексту реченням, що зв'язує її з іншою частиною; 2) дібрати пропущене слово чи частину речення; 3) розмістити фрагменти тексту за логікою та ін. Маючи позитивний досвід постановки запитань до окремих членів речення та фрагментів соціально-побутового тексту, студенти зазвичай і до фрагментів наукового тексту швидко формулюють запитання, що починаються із питальних слів «де, коли, чому, який» та ін. Можна звернути увагу студентів на те, що кількість пунктів плану зазвичай збігається з кількістю абзацив оригінального тексту.

Складання номінативного плану викликає певні труднощі. Рекомендуємо на першому етапі відпрацювати складання короткого називного плану. Після вдалого відтворення тексту за ним, можна ускладнити завдання і розгорнути простий номінативний план до рівня складного плану (план-тези), в якому 1 – 2 двоскладові речення презентують кожну позицію, передають і деталізують основну ідею.

Складаючи різні види плану та готуючи за ними переказ, студенти звертають увагу на структуру тексту, вчаться скорочувати та розширювати окремі фрагменти, доповнювати речення, запам'ятовувати, відтворювати логічно пов'язаний текст, послідовно викладати його, користуватися різними мовними засобами та типами міжфразового зв'язку. Все це сприяє вдосконаленню комунікативної компетенції студентів-іноземців та підвищує рівень володіння науковим стилем.

Отже, трансформація первинного тексту відбувається за допомогою таких засобів: 1) виключення додаткової інформації, що не впливає на хід авторської думки та розуміння тексту (вступних слів, однорідних членів речення тощо); 2) узагальнення/об'єднання, злиття низки речень, пов'язаних однією думкою; 3) заміна (однорідних членів узагальнюючим словом; складного речення – простим та ін.). На практиці вони можуть використовуватися як окремо, так і інтегровано з метою створення насамперед таких вторинних текстів, як план (номінативний, запитальний, тезовий), конспект чи інструкція.

УДК 821.111(73)'05.09Олкотт

Головій О. М.

к. ф. н., доцент кафедри теорії літератури
та зарубіжної літератури,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

АНТИЧНІ ОБРАЗИ В РОМАНІ «МАЛЕНЬКІ ЖІНКИ» Л. М. ОЛКОТТ: ДО ПРОБЛЕМИ СПЕЦИФІКИ «ДІВЧАЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

«Дівчачий текст» (текст про дівчат і для дівчат), згідно з визначенням Т. Качак, «створений на основі центрування образів та характеристик дівчат у художньому творі», у ньому «актуалізовано фемінний дискурс, домінують жіночі значення, інтенції, досвід» [1, с. 80]. Традиція творення «дівчачої літератури» сягає витоків XIX ст., що зумовлено світоглядними та суспільними процесами, пов'язаними з поступовим входженням жінки на рівних із чоловіком правах у соціальний та культурний простір.

Американська письменниця Луїза Мей Олкотт (1832 – 1888) здобула літературне ім'я романом «Маленькі жінки»: у 1868 р. у видавництві «Roberts Brothers» було опубліковано першу частину твору, у 1869 р. – другу. Роман «Маленькі жінки» Г. Ульора називає «альфою і омегою дівчачої прози» [5], «найцитованішим у світі твором жіночого авторства» [6, с. 131].

Античність – потужний дискурс європейської літератури. Античні образи, алюзії, ремінісценції наявні і в «дівчачих текстах», зокрема в романі «Маленькі жінки» Л. М. Олкотт. Причому в першій частині роману – одиничні вкраплення «античності»; у другій частині вона представлена вразі потужніше: у романний наратив вплетені образи греко-римських богів (Аполлон, Діана, Купідон, Меркурій, Юнона, Юпітер) та героїв (Геркулес), античних мислителів і державних діячів

(Алківіад, Аристотель, Гомер, Платон, Сократ). Така непропорційність звернення до античності в різних частинах роману вмотивована. У творі розкривається процес дорослішання «маленьких жінок» – чотирьох сестер Марч – Мег (Маргарет), Джо (Джозефіни), Бет (Елізабет), Емі (Емілії). Однак перша частина роману більш дитинна – розкриває психологію дівчат на рівні дитячо-підліткової літератури. Друга частина «доросліша»: сестри Марч підростають, водночас складнішають їхні дівчачі проблеми. Вона, порівняно з першою, розрахована на реципієнта старшого віку – юнацького, тому «може дозволити собі» всотувати античні образи, для розуміння художніх функцій яких потрібен певний рівень читацької ерудиції.

Античність у романі «Маленькі жінки» присутня на експліцитному інтертекстуальному рівні. Так, затишок у будинку щойно одружених Джона Брука і Мег Марч між іншим створюють порцелянова статуетка **Психеї** [4, с. 9] та бронзовий **Меркурій** [4, с. 11]. Завдяки літературній обробці міфу про Амура та Психею, здійснену Апулеєм у романі «Метаморфози, або Золотий віслук», образ юної Психеї ввійшов у різні сфери культурного простору, був увіковічений митцями як символ незнищеного кохання. Водночас Психея – втілення людської душі, власне складних метаморфоз, які відбуваються у внутрішньому світі людини впродовж її життєвого шляху. У романі «Маленькі жінки» подарована молодому подружжю статуетка Психеї не лише символізує щире кохання Джона і Мег, а й уособлює процес їхнього світоглядного дорослішання, спільного духовного зростання (душевне й духовне вдосконалення – одна з основних проблем першої частини роману).

Меркурій (Гермес) як античний бог торгівлі та прибутку слугує оберегом матеріальних благ сім'ї; водночас він, згідно з греко-римською міфологією, є вісником богів і заступником мандрівників. Оскільки біблійний мотив мандрів (алегоричний «шлях прочанина») був одним із центральних у першій частині роману, то він отримав логічне продовження у другій, зокрема через образ Меркурія, підкреслюючи, що життя людини – це вічна подорож у пошуках істини. Мег виходить на новий виток «шляху прочанина», врази складніший і цікавіший, адже тепер поруч із нею чоловік, незабаром з'являться діти.

Подружнє життя Джона Брука і Мег ґрунтувалося на щирій любові, взаємній підтримці та взаєморозумінні. Однак і їх не оминув етап подружньої адаптації, розкриття якого здійснюється, зокрема, через призму античних образів. Наприклад, внутрішній стан пана Брука (після того, як він уперше побачив Мег у розпачі), передано так: «*Джон був трохи розчарований тим, що не знайшов ніжної Ніоби*» [4, с. 59]. «*Ніжною Ніобою*» Мег була впродовж перших тижнів подружнього життя, однак в один із критичних моментів її емоції вийшли з-під контролю, «*ніжність*» зникла, а виявилися розпач, сльози і образа на весь світ. У давньогрецькій міфології **Ніоба** – складний і суперечливий образ: любляча дружина (шлюб із фіванським царем), щаслива мати (мала численне потомство), надто самовпевнена і недалекоглядна жінка (хизувалася своїми дітьми перед богинею Лето), мати-страдниця (Лето покарала Ніобу – усіх дітей було вбито). Л. М. Олкотт актуалізує окремі аспекти цього образу: через порівняння Мег із Ніобою увиразнює щире кохання дружини до чоловіка та потужно виявлений материнський інстинкт (Мег змалку була «маленькою мамою» – опікувалася молодшими сестрами, мріяла мати багато дітей).

Образ **Юпітера** поліфункціональний. Лорі передає свої надмірні емоції вигуками «*Юпітер Амон*» [4, с. 22] (згадує водночас верховного бога у римській міфології та верховного бога Єгипту), «*...Клянусь Юпітером!*» [4, с. 68]; вони тотожні

поширеному «О, Боже!». Глибше навантаження образ головного божества отримує в контексті відображення розвитку стосунків між Джо та Фридрихом Баером: у рецепції дівчини професор схожий на Юпітера [4, с. 308]. Це порівняння передає захоплення дівчини зовнішністю коханого, водночас увиразнює характер пана Баера: справедливість, авторитетність, врівноважена владність, вміння робити вибір і відповідати за його наслідки.

Кількаразово в романі згадується **Геба**. Так, на вечірці в честь одруження Джона і Мег «...чай, лимонад і кава виявилися єдиними видами нектару, який розливали... три Геби [Джо, Бет і Емі. – О. Г.]» [4, с. 24]. Паралель «Геби» – «сестри Марч» не лише підкреслює красу та молодість дівчат (Геба – богиня вічної юності), а й актуалізує проблему здорового способу життя (здорового на фізичному, душевному та духовному рівнях). Як відомо, Геба відповідала за частування богів Олімпу. Сестри Марч були відповідальними за частування на весіллі Джона й Мег. Весільний стіл був скромним і не містив шкідливих страв та алкогольних напоїв («вино слід вживати тільки під час хвороби» [4, с. 24]). Святковий настрій у родині Марч створювала не їжа, а люди – щирими розмовами, веселими іграми, душевними співами.

Із чотирьох сестер Марч античність була найближчою Емі. Дівчину вражала і вабила культура величної епохи, що відображалось на її зовнішньому виглядові та впливало на поведінку. «Емі захоплювалася античними зачісками» [4, с. 192], відповідно, йдучи на різдвяну вечірку в Ніцці, вона зробила зачіску «à la Геба» [4, с. 192]. На цьому святкуванні, як і загалом у житті, дівчина намагалася бути схожою на дружину верховного бога Юпітера (Зевса): вважала, що «при високому зрості слід бути величною, як Юнона» [4, с. 193]. Свою «величність» Емі демонструвала поставою, ходом, манерою спілкування. Образ Юнони закріпився у світському товаристві за харизматичною і самовпевненою дівчиною. Інакшою її бачив і сприймав майбутній чоловік Лорі. Упродовж тривалого часу стосунки між молодими людьми не виходили за межі широкі дружби, увиразненої на рівні античних образів. Так, на згадуваному різдвяному святкуванні пара обмінюється вітаннями і жартівливими звертаннями: юнак, маючи здорове почуття гумору, назвав Емі **Діаною** (богиня полювання), натякаючи, що на таких вечірках дівчата «полюють» на чоловіків. Натомість Емі нарекла його **Аполлоном**, підкреслюючи, що для неї він – брат (богиня Діана була сестрою бога мистецтв). Показовий у цьому контексті лист Лорі до Емі, в якому юнак зізнається, що врешті дослухався до порад дівчини і після тривалої подорожі-втечі («їздив по Європі й побував у Греції» [4, с. 191]) повертається додому. У цьому листі він називає себе **Телемахом** (син міфічного Одиссея), а Емі – **Ментором** (наставник Телемаха), виражаючи своє ставлення до дівчини як до друга й радника [4, с. 230].

У романі «Маленькі жінки» античні образи виконують і комічну функцію. Епатажна поведінка Лорі на весільній вечірці Джона і Мег, власне його словесні сутички із тітонькою Марч, представлені через паралель до подвигів **Геркулеса** (Геракла) [4, с. 22]. Одиничний випадок виринання античності в першій частині роману теж пов'язаний із комічною ситуацією. Емі любила вживати складні слова, хизуючись своєю освіченістю і вишуканістю, однак у молодшому віці часто перекручувала їх, викликаючи сміх в оточуючому. Так, вона недоречно виразила своє захоплення тим, як Лорі їздить верхи, порівнявши юнака не з **кентавром**, а з **циклопом** [3, с. 88]. Згодом Джо зумисне використовувала вислови «у стилі Емі». В одному із листів до рідних вона охарактеризувала свою «сферу розумового й духовного садівництва» [4, с. 138] – навчання дітей у пансіоні пані Кірк у Нью-

Йорку, фразою «геркуланові зусилля». Об'єднавши афоризм «Геркулесові зусилля» з назвою італійського міста Геркуланум, вона підкреслила, наскільки важким є освітній процес.

Імена античних мислителів і державних діячів у наративній тканині тексту теж не випадкові. Вони виражають ерудицію та освіченість героїв роману, водночас доказують, що антична спадщина шанована в світі, де панують християнські цінності. Античність близька не лише світським людям (на книжковій полиці професора пана Баера поруч з Біблією, Мільтоном і Шекспіром – книги **Гомера** та **Платона** [4, с. 142]), а й духовництву: священник Марч читає **Аристотеля** [4, с. 284], під час бесіди з паном Лоуренсом цитує римського письменника I ст. н.е. **Луція Юнія Модерата Колумеллу** [4, с. 324], під час розмов з внуками згадує філософа **Сократа** і грецького політичного діяча **Алківіада** [4, с. 293].

Специфіка використання Л. М. Олкотт античних образів в обох частинах роману «Маленькі жінки» дозволяє зробити певні теоретичні висновки, які стосуються специфіки «дівчачого тексту». «Дівчача література» неоднорідна: першу групу становлять тексти, які відображають світ дівчинки-дитини або дівчини підліткового віку (дівчача дитяча література), другу – світ юнки, яка шукає себе (дівчача юнацька література). «Коефіцієнт дитинності» вразі потужніший у першій групі творів. Натомість друга порушує складніші питання і проблеми, відображаючи процес переходу дівчини юнацького віку в доросле самостійне життя.

Список літератури

1. Качак Т. «Дівчачі тексти»: фемінний дискурс у сучасній українській прозі для юних читачів. *Слово і Час*. 2017. № 4. С. 79–90.
2. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції. Київ: ВЦ «Академія», 2002. 448 с. (Альма-матер).
3. Олкотт Л. М. Маленькі жінки. I частина / пер. з англ. Б. Носенок. Харків: Фоліо, 2022. 316 с.
4. Олкотт Л. М. Маленькі жінки. II частина / пер. з англ. Б. Носенок. Харків: Фоліо, 2019. 331 с.
5. Улюра Г. Дівчача проза, яка (не) пройшла випробування часом. URL: <https://suspihne.media/22130-divchaca-proza-aka-ne-projsla-viprobuvanna-casom/>
6. Улюра Г. Луїза Мей Олкотт. *Ніч на Венері: 113 письменниць, які сяють у темряві*. Київ: ArtHuss, С. 131–133.

УДК 811.133.1

Клюфінська І. М.

доцент кафедри філології та перекладу
Інститут гуманітарної підготовки
та державного управління
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ КУРСУ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ НАФТОГАЗОВОГО ПРОФІЛЮ

Навчання французької мови за професійним спрямуванням має на меті опанувати мову, достатню для розуміння нелінгвістичної дисципліни, щоб здобувачі вищої освіти могли наприкінці навчання використовувати французьку мову в галузі спеціальності.

У новому контексті міжнародної відкритості та швидкого зростання перспектив обміну та співпраці запити на вивчення мови за професійним спрямуванням збільшилися в різних сферах, серед яких і нафтогазова.

Які особливості навчання французької мови за професійним спрямуванням?

Якщо проаналізувати деякі поширені практики у викладанні, можна наполягати на інтерактивному характері відносин між сторонами, залученими до програми курсу, пропонуючи режим розробки курсу, щоб більш детально показати умови для встановлення такої взаємодії особливостей мови за професійним спрямуванням. Перш ніж аналізувати ситуацію з викладанням/навчанням, прийнято відрізнити викладання французької мови за професійним спрямуванням від французької як спеціальність.

Викладання французької мови як спеціальності є частиною університетської системи, відкритою для студентів, набраних через процедуру оцінювання. Мова, якою викладають, найчастіше є загальна французька. Під час визначеного шкільного навчання викладання організовано виключно навколо оволодіння мовою в різних аспектах (усне та письмове розуміння, усне та письмове вираження, переклад тощо) відповідно до визначеної академічної програми. Порівнюючи ці характеристики з характеристиками мови за професійним спрямуванням, ми можемо сказати, що французька як спеціальність відрізняється від мови за професійним спрямуванням своєю аудиторією, мовою, яку викладають, її цілями, її підходом і відносинами між викладачами та здобувачами, які вона встановлює.

Це здобувачі, які спеціалізуються на інших дисциплінах та планують продовжити навчання у Франції, або спеціалісти, які проходять курси французької мови, щоб задовольнити мовні потреби, що виникли на їхньому робочому місці.

Мета мови за професійним спрямуванням полягає в тому, щоб дозволити соціально-професійній групі говорити про свою спеціальність французькою мовою та працювати французькою мовою за своєю спеціальністю. Іншими словами, викладання французької тут розглядається як засіб доступу до інших знань і ноу-хау. Таким чином, цільовою мовою буде мова соціально-професійної групи в рамках її професії, у нашому випадку інженера з нафтогазової справи.

Створення програми курсу французької мови за професійним спрямуванням для майбутніх інженерів-нафтовиків базується на конкретних мовних потребах професійної групи здобувачів. З цією метою у програмі відображено комунікаційні ситуації, типи дискурсу та культурну інформацію, яка може з'явитися в професійному середовищі. Така інформація є тим більш необхідною, оскільки викладач мови за професійним спрямуванням є перш за все викладачем мови, а не спеціалістом у середовищі, де працюватимуть здобувачі.

Процес розробки навчальної програми курсу французької мови за професійним спрямуванням був запропонований Шанталь Парпет ще у 2001 році. Процес поділяється на п'ять етапів: а) запит на навчання, б) аналіз потреб, в) збір даних, г) аналіз даних, д) розвиток навчальної діяльності. Шанталь Парпетт показує нам, як від аналізу потреб до розробки програми курсу мови за професійним спрямуванням поступово досягається мета через системний підхід. У праці «Le Français sur Objectif Spécifique» надано та пояснено всі інструменти, які сприяють реалізації кожного із згаданих етапів: від аналізу потреб до розробки курсу [2, с. 130 – 141].

Програми з курсу французької мови за професійним спрямуванням містять велику кількість автентичних документів. Дійсно, їх розробка передбачає, що розробник досліджує контекст, який йому не знайомий, і відкриває комунікативні

ситуації, дискурси і мови, які його складають. Це пояснює фундаментальну роль досліджень у розробці цих програм і центральне місце збору даних у підході, описаному Манжіантом і Парпетт [1, с. 46 – 55]. Це дослідження має своїм наслідком значну присутність автентичних даних у навчанні мови за професійним спрямуванням.

Можна підсумувати, що мови за професійним спрямуванням мають певну специфіку. Вона не міститься ні в лексиці, ні в синтаксисі, як вважали дослідники у 1960-х і 1970-х роках, але її можна знайти в конкретних жанрах дискурсу у кожній професійній сфері та в тісному зв'язку між мовою та діями, які нав'язує сучасний світ праці.

Список літератури

1. Mangiante J.-M., Parpette Ch. Le Français sur Objectif Spécifique : de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours. Hachette, pp.160, 2004, collection F, Gérard Vigner. Режим доступу: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00376582> – Назва з екрана. – Дата перегляду : 04.01.2023.

2. Parpette Ch. Le français sur objectifs spécifiques : de l'enseignement à la conception de programmes. Revue Les Cahiers de l'ASDIFLE (n° 16, 2005), pp. 130-141. Режим доступу: https://liseo.france-education-international.fr/index.php?lvl=notice_display&id=20217 – Назва з екрана. – Дата перегляду : 04.01.2023.

УДК 81'42: 339.1

Садовець О. В.

канд. пед. наук, доцент кафедри
іншомовної освіти і міжкультурної комунікації,
Хмельницький національний університет

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ БАЗОВИХ ПРИЙОМІВ АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ У БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

У сучасному світі інформатизації різні галузі суспільного життя зіштовхуються з проблемою правильного трактування, обробки та використання надмірних обсягів інформації. Саме тут у нагоді стають різні прийоми аналізу текстів, що дають змогу обробити великі обсяги текстової інформації у послідовній, ранжованій і об'єктивній формах. Завдяки їм можна проаналізувати дані і отримати з них саму ту інформацію, яка необхідна для ефективного функціонування певної галузі. Особливо актуально це є для бізнес-середовища. За статистичними даними, 80% бізнес інформації є неструктурованою текстовою інформацією, яку компаніям необхідно обробляти для залучення, утримання споживачів та задоволення їх потреб, що, у свою чергу, дає їм змогу бути конкурентоспроможними на ринку праці [2].

За визначенням А. Хампфрейса (A. Humphreys), аналіз тексту – це процес обробки неструктурованих або напів-структурованих текстових даних для встановлення певних закономірностей, вивчення трендів та думки споживачів [1]. У нашому дослідженні під аналізом текстів розуміємо машинний процес. Він, як правило, застосовується у випадках, коли є необхідність обробити великі обсяги текстових даних, що було б дуже затратно з погляду людських та часових ресурсів, якби це робилося вручну. Окрім того, результати такого аналізу є точнішими і об'єктивнішими.

Мета аналізу текстів – зрозуміти сутність самого тексту без звернення до семантики за допомогою вивчення частотності вживання слів, довжини речень, наявності чи відсутності певних слів. При цьому він тісно пов'язаний з обробкою природньої мови (natural language processing – NLP), яка допомагає машинам «читати», «розуміти» і «наслідувати» людську мову [4]. Мета NLP – проаналізувати лінгвістику тексту та контекст з урахуванням семантики та граматики, наміру висловлювання, типових мовних зразків, класифікації текстів (наприклад, електронних листів на важливі, соціальні, промоції, апдейти тощо). Аналіз тексту та NLP використовуються для кількісної та якісної обробки інформації, особливо у бізнес-середовищі для аналізу відгуків споживачів, записів телефонних розмов, дописів у соціальних мережах тощо [1; 2, с. 13].

Базовими прийомами аналізу текстів є:

1. Класифікація текстів – процес присвоєння попередньо визначених тегів або категорій неструктурованим текстам. Основними завданнями цього прийому є аналіз відгуків споживачів (який здійснюється за допомогою потужних машинних алгоритмів, що автоматично класифікують відгуки на позитивні, негативні чи нейтральні), моделювання або класифікація текстів за тематикою, аналіз мови і наміру споживачів (наприклад, щоб зрозуміти чи це скарга, чи висловлення задоволення товаром, чи намір здійснити покупку тощо).

2. Виокремлення частини тексту або потрібних даних, наприклад ключових слів, цін, назв компаній, прізвищ, особливостей продукції тощо.

3. Визначення частотності вживання слів – прийом, який визначає найбільш вживані слова чи поняття в певному тексті з використанням інструментів обчислювальної статистики [3, с. 1283]. Так, цей прийом можна використати для аналізу слів, які найчастіше використовують клієнти у відгуках. Наприклад, якщо у негативних відгуках часто вживається слово «доставка», можна зробити висновок, що клієнти нею незадоволені.

4. Розпізнавання словосполучень – прийом, який допомагає визначити найбільш сполучувані слова, приховані семантичні структури і покращити їх розпізнавання, розглядаючи їх не як окремі слова, а постійні комбінації двох чи трьох слів [4].

5. Конкорданція – прийом, який допомагає розпізнати контекст і суміжні слова, з якими вживаються слова або фрази, що піддаються аналізу. Наприклад, конкорданція слова «простий» чи «незручний» дає змогу зрозуміти у яких контекстах споживачі найчастіше вживають ці слова.

6. Вибір релевантного значення багатозначних слів у певному контексті. Наприклад, слово «легкий» може описувати вагу, складність чи відчуття. Цей прийом допомагає підібрати правильне значення у заданому контексті.

7. Групування (кластеризація) – прийом, який може допомогти згрупувати велику кількість неструктурованих даних. Хоча цей прийом є менш точним, ніж класифікація текстів, він швидший у використанні, оскільки йому не потрібні теги. Хорошим прикладом є Google. Коли хтось вводить слово у пошук, програма видає потрібні результати всього за кілька секунд. Це відбувається, коли алгоритм Google розбиває неструктуровані дані з веб-сторінок і групує сторінки відповідно до набору подібних слів чи всіх можливих комбінацій суміжних слів у тексті. Отже, сторінки з групи, що містить більшу кількість слів чи словосполучень слів, релевантних до запиту пошуку, з'являються першими за лічені секунди [3, с. 1275].

Найчастіше згадані прийоми аналізу текстів використовуються у сфері обслуговування споживачів, маркетингу, чатботах. Машинними ресурсами для

здійснення аналізу текстів є AutoML, Natural Language API, Amazon Comprehend, Azure Text Analysis API. Проте перед їх використанням бізнес-компаніям потрібно визначитися з тим, яку цінність представляє для них аналіз текстів у сфері їхнього бізнесу і обрати ті прийоми, які відповідатимуть цілям їхньої діяльності.

Список літератури

1. A Guide: Text Analysis, Text Analytics & Text Mining. 2022. URL: <https://www.purespeechtechnology.com/text-analysis-text-analytics-text-mining/>
2. Hong W., Changyuan Zh., Linhai W., Xujin P. Analyzing the Relationship between Consumer Satisfaction and Fresh E-Commerce Logistics Service Using Text Mining Techniques. *Sustainability*. 2019. № 11, P. 13.
3. Humphreys A., Wang R. Automated Text Analysis for Consumer Research. *Journal of Consumer Research*. 2018. № 44. P. 1274-1306.
4. What is Text Analysis? A Beginner's Guide. 2020. URL: <https://monkeylearn.com/text-analysis/>

УДК 37.016:821.161.2

Тендітна Н. М.

к. ф. н., доцент,

доцент кафедри української мови та літератури,
Донбаський державний педагогічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ФАНТИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Фантик для цукерок, який винайшов Томас Едісон ще у 1872 році, можна з успіхом використовувати і на сучасних уроках із української літератури. Бо літературний фантик – це не тільки спосіб перевірки набутих знань, але й презентація нового твору, можливість спробувати «на смак» та «післясмак» художній твір.

Літературні фантики придатні як для індивідуального, так і для командного виконання. Можливий також варіант розподілу завдань: дизайнер, художник, кондитер, менеджер із реклами...

Пропонуємо командний алгоритм для створення літературного фантика.

1. Обрати твір, до якого будемо створювати «обгортку».
2. Продумати ескіз фантика (оберіть один із запропонованих варіантів, або запропонуйте власний: портрет, малюнок, натюрморт, пейзаж. Підберіть окантовку, візерунки).
3. Підібрати забарвлення, яке найбільше відображає тему твору, внутрішній світ героя чи колір, який найчастіше повторюється у творі.
4. Визначити, хто чи що буде головним героєм фантика.
5. Вигадати цікаву назву (вона може перегукуватися з назвою твору, іменем якогось героя, населеного пункту чи географічної назви, про яку йдеться чи записати якусь фразу, яка найчастіше повторюється чи є ключовою).
6. Спроекувати загальну композицію (ескіз) літературного фантика.
7. Визначитися з розмірами малюнків та шрифтами надписів.
8. Презентувати «смак» цукерки (за основу беремо як історичну добу, про яку

розповідається у творі, так і той час, коли він був написаний. Також беремо до уваги смаки, якими «насичений» твір. Врахуйте також, що присмак може мати як реальну основу, так і набути фантастичних, національних чи навіть магічних ноток).

9. Вказати автора (-ів) фантика (прізвище, ім'я, клас, школа) та автора твору.

Можливий варіант створення й персональних цукерок для героїв творів. Наприклад для Великого Механіка та Андрія Шишиги з повісті В. Дрозда «Самотній вовк».

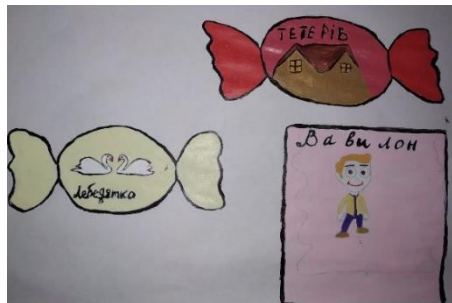

Цукерка для Великого Механіка

Цукерка для Андрія Шишиги

Запропонувала студентка 4 курсу групи У Н. Черенкова

Конкурсний варіант передбачає вибір найкращого власного ескізу чи фантиків, створених членами певного колективу. Наприклад до твору В. Земляка «Лебедина зграя».

Запропонувала студентка 4 курсу групи У В. Квятковська

Літературні фантики створюють як за допомогою власних малюнків, так і графічного дизайну. Шкала оцінювання розробляється окремо з урахуванням форми виконання.

**Літературний фантик до роману «Лебединої зграї» В. Земляка
запропонувала студентка 4 курсу групи У В. Сергєєва**

Літературні фантики створюємо як на основі прозових, так і поетичних творів. Пропонуємо «цукерки» до вивчення творчості поета-романтика М. Петренка.

Намалювала П. Тендітна учениця 11 класу Лиманської ЗОШ I – III ст. № 3

На якому ж етапі заняття доцільніше використовувати літературні фантики? Відповідь на це питання залишаємо відкритим. Адже вона залежатиме від теми, мети, виду уроку, постаті автора обраного твору та доби, коли його було написано. Так, наприклад, літературні фантики можуть стати матеріалом для гри «Літературна бакалія» для підсумкових уроків у кінці теми чи року.

«Літературні цукерки» допоможуть перевірити наскільки ґрунтовно було прочитано той чи інший твір. Так, наприклад, серед запропонованих варіантів оберіть ті цукерки, які б сподобалися Кайдашисі (І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»), Чіпці (П. Мирний «Хіба ревуть воли як ясла повні?») чи Алі (Г. Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»). Свої відповіді прокоментуйте цитатами з творів.

Наразі, як бачимо, потенціал літературних фантиків ще достатньо не вивчений, а тому тема залишається перспективною для подальшого дослідження.

УДК 316.7:801.8::81'4

Лепетюк І. Г.

к. філол. н., доцент
кафедри романської філології
Навчально-наукового інституту філології
КНУ імені Тараса Шевченка

МІФ-РЕАЛЬНІСТЬ-ТЕКСТ: ВІД ПЕРВІСНОГО МІФУ ДО МІФУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність представленої теми нашого дослідження пояснюється певними трансформаціями, які відбуваються з міфом у зв'язку з його перетворенням на інструмент впливу на свідомість суспільства. Нашим завданням є комплексно підійти до розгляду цієї проблеми а саме – дослідити безпосередній зв'язок міфа з реальністю, вивчити його комунікативні властивості та механізми, завдяки яким, використовується його спроможність маніпулювати свідомістю мас. В функціонуванні міфу ми можемо виділити три основні етапи:

Перший етап – міф як частина культури первісної людини, як спосіб усвідомлення і пояснення оточуючій дійсності-реальності. В комунікативному аспекті ні відправник ні отримувач як складові комунікативної ситуації не є конкретними особами. Відправник носить узагальнено анонімний характер, отримувач – це певний ареол племен, що знаходяться на стадії усвідомлення своєї ідентичності.

На даному етапі міф пояснює реальність, міф осмислює реальність, і дає певні настанови, існування в цій дійсності, інструкції, моделі поведінки.

Міф першого етапу має циклічний і ритмічний характер. Як в народному орнаменті, в ньому проглядаються мотиви, які повторюються. Так герой має декілька можливостей (а в деяких випадках і декілька життів за допомогою живої і мертвої води) щоб досягти своєї мети. Міфи також часто пов'язані з ритуалами, які в свою чергу мають чітку прив'язку до часу. Наприклад, кельтські міфи, коли друїди зрізали срібним серпом омелу в ніч на 1 листопада, або цвітіння папороті лише на Івана Купала.

Одна з характеристик міфу першого етапу це – множинність, яку можна трактувати по-різному. По-перше це множинність існування текстів, їх варіативність, оскільки не існує чітко закріпленого письмового варіанту. По-друге, на противагу двоїчної системи, з якою ми зіткнемося на третьому етапі, герой міфу має множинність можливостей, про яку ми вже казали.

На **другому етапі** міф стає значущою частиною культури вже добре сформованого культурно-етнічного етносу. На думку М.Ю. Савельєвої, міф виконує на цьому етапі декілька функцій: це міф як предмет, міф як метод, міф як система, міф як дія [3, с. 42]. При цьому міф або міфи, що складають основу культурного світосприйняття того чи іншого народу є вже, як правило, зафіксованими текстами, які дають поштовх для створення інших літературних текстів, або творів мистецтва. Це забезпечує ретрансляцію і множинність трактування тих самих міфів у різних історично-соціальних контекстах. Як зазначав Р. Барт, «значення міфу це як стенд-вертушка, на якій означаючий постійно обертається то смислом, то формою, то об'єктом, то метамовою то чисто знаковою або суто образною свідомістю» [1, с. 248]. Таким чином, міфи отримують інтертекстуальний характер: часто цитуються або посилення на них є зрозумілим для всіх отримувачів повідомлення. Цей закріплений століттями «авторитет» міфу стане одним з механізмів маніпулятивного характеру міфу, який він отримає на третьому етапі.

На третьому етапі у міфа втрачається зв'язок з конкретною реальністю.

Він вже не пояснює, не допомагає усвідомити явища оточуючого світу, як це відбувалося на першому етапі, а сам створює реальність, він її моделює, не дає моделі поведінки і існування в самій реальності, а нав'язує модель, якій немає альтернативи. Ми вже не маємо справи з множинністю, а маємо справу з двоїчною системою, якою описується світ від комп'ютерних програм до моделей поведінки. Успіх, або провал, або ти відповідаєш нав'язаній моделі успішної людини, або ти програєш.

Міф може творитися на рівні відправника. Анонімність спілкування, яку забезпечують інтернет-мережі, дозволяє відправнику ховатись за будь-яким образом та створювати про себе різні міфи, щодо соціального стану, успішності, віку і, навіть, статі.

Друга сфера міфотворчості – це реклама, де створюється міф успішної людини, якому ти маєш відповідати, купуючи при цьому ті чи інші товари від люксового годинника до суперсучасного автомобіля. Частиною міфу при цьому як і невід'ємною частиною рекламного повідомлення стає зображення, яке і створює цю міфічну, принадливу реальність.

Третя сфера створення міфів, найнебезпечніша – політичний дискурс. Маніпулятивна складова нав'язуваних міфів забезпечує появу нових наративів, які

можуть носити фейковий характер, але завдяки міфу, вони «підкріплені» начебто існуючою реальністю. Як зазначає Н. Пробийголова, «деякі події та явища сучасної політичної дійсності, що здаються на перший погляд нелогічними та неможливими для пояснення, можуть стати зрозумілішими, якщо розглядати їх з точки зору іншої, міфологічної логіки, що домінує в масовій, в тому числі масовій політичній свідомості. Міф дає відповіді на питання, які неможливо пояснити раціональними доказами і формулами» [2, с. 44]. Так на даному етапі російською пропагандою використовується міф про агресивність українського суспільства, що несе загрозу Росії, і що виправдовує масштабне військове втручання останньої в Україну.

Таким чином, ми бачимо, що від первісного міфу, що слугував усвідомленню оточуючої реальності, міф стає потужним інструментом впливу на свідомість і являє собою загрозу інформаційній безпеці сучасного суспільства.

Список літератури

1. Барт Р. Мифологии. М.: Изд-во имени Сабашниковых, 2000. 312 с.
2. Пробийголова Н. Міф як засіб політичного маніпулювання в процесі проведення виборів. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*, 2010. Випуск 14. С. 41 – 44.
3. Савельева М. Лекции по мифологии культуры. Київ: Парапан, 2003. 270 с.

УДК 81'42'371:821.112.2-32

Романова Н. В.

д.філол.н., доцент,
професор кафедри німецької та романської філології,
Херсонський державний університет

СИМПАТІЯ ТА ЇЇ ПОЗНАЧЕННЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ 90-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ (на матеріалі роману Д. Шваніца «Der Campus»)

Симпатія належить до позитивних емоцій людини [7, с. 924, 1114] й етимологізується як співчуття до когось [2, с. 47].

Виникнення симпатії варіює: від біологічного через соціальний, ідеологічний до морально-психологічного компонентів. Феномен є механізмом «інтеграції людей у колективі, передумовою психологічного комфорту» [4, с. 169]. Отже, в основі симпатії лежить суб'єктивна оцінка, що корелює з потребами та установками індивіда [порівн.: 3, с. 20].

Одним із перших дослідників симпатії став античний філософ Аристотель, тисячоліття по тому до нього приєдналися європейські психологи, американські соціологи, вітчизняні лінгвісти. Однак на периферії до тепер лишається проблема реалізації симпатії засобами німецької мови 90-х років ХХ століття. Доведено, що в цей час її словниковий фонд зазнав суттєвих змін через політичні, економічні та соціальні події в Європі та США [5]. Все це свідчить про актуальність вибору теми пропонованої студії.

Спостереження над емпіричним матеріалом показує [6], що поява симпатії зумовлена двома чинниками: реальними й уявними. До реальних чинників належать: соціалізація, спільна/трудова діяльність людей, сукупність відчуттів а) однієї людини, б) багатьох людей, емоції, соціальна стаття, культура, уявні чинники

перегукуються почасти з реальними, наприклад: емоції, та реалізовані через духовність, національність, етнічність.

Виокремлюємо умовно дві групи слів і словосполучень, що позначають симпатію в німецькій мові 90-х років ХХ століття: загальноновживані та тематичні. Загальноновживані слова й словосполучення описують і виражають симпатію імпліцитно, маніфестуючи при цьому ввічливість *Auf Wiedersehen, mein Lieber, meine Damen und Herren, Sie*, власні назви *Babsi 2, Barbara, Barbi, Bernie 3, Chaplin-Film, Erdmann, Gabrielle, Hanno 2, Hopfenmüller, Schäfer, Simmel, Tews, Wagner 2, Weizmann*, дію, спрямовану на а) об'єкт симпатії *grinste an, klopfte auf, streckte aus, fragte, grüßte, lächelte 2, legte auf* *Akk.*, *nickte, scherzte, trat zu D., umarmen, willkommen heißen, winkte, zukommen, zunickten, arbeite zusammen*, б) суб'єкт *spürte, übernehme*, частину а) тіла *Arm, Gesicht, Hand 2, Rücken*, б) об'єкта *Tür*, емоції а) інтерес *Ärger?, Macht Schwierigkeiten?, Sind geraten?, Soll eine auf die Nuß geben?, Wo?*, б) страх *Mein Gott, Sorge*, в) гнів *war gerötet*, г) щастя *Glück g'habt*, кількість *beiden, drei, eine*, сенсорику *haben Ausschau gehalten nach D.*, збірність *Bildungssociety, Kollegenschaft*, сукупність а) осіб *Damen, Frauen, Freunde, Männer, Musketiere 2, Schlagenden*, б) речей *Papiere, Seiten, Spießrutenläufe*, в) абстракцій *Erwartungen, Verabschiedungen, Verwaltungsfuzzis*, рід діяльності *Ärztin, Der, der, Dr., Doktor, König, Politiker, Professor, Schauspielerin*, метафору *steige aus, der Hohepriester der Semantik*, оцінку, ознаку *Aber 2, aber 2, alle, Alte, aufmunternd, blickende, dein, der, doch, eigener, ganz herzlich, gelehrte, gleichzeitig, Gut, innig, ja, Jo, jüdischer, junge 2, leichtes, nette, nicht mehr, Plötzlich, ruhigem, schmale 2, schönsten, ständig, unserem, untrüglichen, wieder*, абстракцію *Demokratie*, кінесику *Beifall, Nicken*, поведінку *Instinkts*, форму *Kreis*, мову *Konfirmationsspruch, Ton*, час *Da, Dienstschluß, Mittag, Morgen, Vorabend*, людину *Frau 2, Herr, Mann, Mensch*, модальність *gefallen lassen mußten*, волюнтатив *geh, Keine Angst, Komm, will sich scheiden lassen*, колір *weißen* тощо, тематичні слова номінують симпатію експліцитно *freundlich, liebedienerischen, liebenswürdig, Mitgefühl, Sympathie, sympathisch, teilnahmsvoll*.

Бачимо, що загальноновживані елементи більш рухливі й динамічні, ніж тематичні: частотність уживання загальноновживаних елементів на тлі тематичних відносно вища, має індекси «2» і «3». Індекс «2» трактуємо як перехідний між стереотипним та есеїстичним мисленням. Стереотипне мислення – індекс «3» і вище – в різній мірі властиве всім людям і, навіть, творчим. Воно зручне для психіки, енергетично заощадливе. Есеїстичне мислення, навпаки, є індивідуально-творчим, орієнтованим «урізномбіч», що зумовлює появу нового світобачення [1, с. 12]. Інакше кажучи, передбачає інтелектуальну, емоційну й мовну свободу.

Отже, симпатію та її позначення в німецькій мові 90-х років ХХ століття у контексті дослідження синтезовано на основі аналізу художнього тексту з урахуванням авторської картини світу Д. Шваніца, котрий відстоює ідею реальної та уявної симпатії, матеріалізуючи її через загальноновживану та тематичну лексику, словосполучення, еліптичні ичення.

Список літератури

1. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ, 2002. 36 с.
2. Нефедченко О. І. Поняття емпатії в лінгвістиці. *Філологічні трактати*. 2016. Т. 8 № 1. С. 46–53.

3. Приходько Г. І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм : монографія. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 200 с.
4. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ : Вища школа, 1982. 216 с.
5. Стрілець О. В. Екстралінгвістичні чинники розвитку німецької лексики. *Нова філологія*. 2003. № 3 (18). С. 41–48.
6. Schwanitz D. Der Campus. Frankfurt am Main : Goldmann Verlag, 1996. 384 S.
7. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache. München : dtv, 2012. 1152 S.

УДК 811.161.2'373.612.2:338

Телека М. М.

к. філол. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов
Буковинський державний медичний університет

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ
ЯК МЕТАФОРИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ
СЛІВ ЗАГАЛЬНОГО ВЖИТКУ**

З розвитком і становленням економічної науки виникають нові терміни. Широко використовується у професійному спілкуванні загальноновживана лексика, що набуває нових значень. Науковий інтерес становить вивчення спеціальної лексики економічних спеціальностей – слова й мовленнєві звороти на позначення нових понять у сфері того чи того фаху, виробничо-професійної діяльності.

Мета дослідження – здійснити аналіз професіоналізмів економічної сфери знань, сформованих засобами вторинної номінації як результат метафоричного переосмислення загальноновживаної лексики, розкрити внутрішні зв'язки між первинним значенням слова і утворенням на його основі економічним поняттям.

Матеріали і методи дослідження: Матеріалом дослідження слугували економічні словники: Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О., 2006 [1]; Словник української мови, 1970-1980 [3]; Туренко А. М., Дмитрієв І. А., Іванілов О. С., Шевченко І. Ю., 2018 [4].

Результати дослідження. Професіоналізми визначають як слова чи словосполучення, що використовуються переважно в усному мовленні у колі осіб певної професії, спеціальності [2, с. 51]. Ці одиниці не мають чіткого наукового визначення. Нерідко конкретизують певні явища, пов'язані з економікою і виробництвом, оскільки диференціюють ті предмети, дії, якості, що безпосередньо пов'язані з діяльністю відповідного фахівця. Сфера застосування – переважно усне спілкування. Такі лексичні одиниці утворюються шляхом семантичної деривації, яка передбачає метафоризацію, в основі якої лежить формування нового поняття. Утворені відповідні мовні одиниці не є наслідком прямого віддзеркалення дійсності, а спираються на значення вихідного слова. Метафора дозволяє адресанту сформулювати своє повідомлення, а адресату відповідно інтерпретувати повідомлене. Метафорична номінація ґрунтується на метафоричному переосмисленні загальноновживаної лексики на підставі схожості основних ознак названого раніше предмета чи явища, які переносяться на новий об'єкт. Так, у словосполученні «*гарячі гроші*» (англ. «hot» money) прикметник «гарячий» має тлумачення 1) «сильно нагрітий», 2) «надзвичайно напружений» [СУМ]; прикметникове словосполучення позначає швидке переміщення на ринки і виходу з

них, короткострокового переміщення капіталу, що викликане спекулятивними операціями, які обумовлюються очікуванням серйозних змін в обмінних курсах валют або намаганням одержати за рахунок різниці між рівнями процентних ставок [1, с. 59]. Ознака процесуальної дії «гальмувати», що міститься у номінативі «парашут», з поєднанням переносного значення прикметника «золотий» – «який дає людям радість, щастя; прекрасний, щасливий» міститься у позначенні явища *золоті парашути*» (англ. golden parachutes), яке було зафіксовано в діловому світі США на початку 80-х років ХХ ст., коли менеджери готували для себе *«золоті парашути»*, тобто компенсаційні пакети, які вони одержують при звільненні з роботи, встановлювали собі надзвичайно високі «сукупні оклади» для забезпечення благополучного майбутнього.

«Ведмідь» (англ. «bear») – біржовий спекулянт (гравець на знижці), який розраховує на зниження цін у майбутньому, асоціюється з виглядом одного з найбільших наземних хижаків – ведмедем. Вочевидь, прибуток від різниці цін, який отримує «ведмідь», асоціюється з поведженням і виглядом хижого ссавця родини ведмедевих.

Метафоричне переосмислення отримує лексема «ясла» у словосполученні *«ясельне фінансування»* (англ. «creche» financing), первинне значення якого «відгороджене в хліві місце, куди закладають корм для худоби, годівниця». У вторинному найменуванні отримує нове трактування: інвестори приватних компаній, які ще тільки створюються або мають намір одержати офіційний статус та випустити свої акції на ринок, надають фінансові ресурси для їхнього становлення і розвитку.

Компоненти словосполучення *«витік умів»* – лексеми «*витік*» (від дієслова «*витікати*» – текти, виливатися звідки-небудь струменем; «*ум*», те саме «*розум*» – людина, група людей, що характеризується високими розумовими, інтелектуальними здібностями. Поєднуючись у словосполученні, позначають поняття «від'їзд, еміграція, виїзд за кордон на постійну роботу висококваліфікованих фахівців, що не знаходять застосування своїм здібностям у країні проживання» [4, с. 43].

Висновок. Відтак можна констатувати, що професіоналізми у сфері економічних знань виникають в умовах професійного спілкування унаслідок вторинної номінації як метафоричне переосмислення наявних у мові номінативних засобів. В основі метафоричних перенесень лежать асоціації, аналогії за схожістю предметів, ознак або явищ певного елемента дійсності, що позначають нові реалії. Метафоричні номінації відображають професійний досвід на певних етапах розвитку економічних знань. Професіоналізми відрізняються від термінів своєю образністю та виразністю.

Список літератури

1. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник / Київ: Кондор, 2006. 356 с. URL: <https://archive.org/details/eksl2006/mode/2up>
2. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики) / Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 49-54.
3. Словник української мови в 11 томах: Том 1. 1970; Т. 2. 1971; Т. 3.; Т. 6. 1975; Т. 8. 1977; Т. 10. 1979; Т. 11. 1980.
4. Туренко А. М., Дмитрієв І. А., Іванілов О. С., Шевченко І. Ю. Словник економіста та підприємця / Харків: ХНАДУ, 2018. 340 с.

УДК 611.161.2

Чолан В. Я.

к.ф.н., кафедра української філології для іноземних громадян
Київський національний університет імені Тарса Шевченка

Гавриленко Ю. Ю.

к.ф.н., кафедра української філології для іноземних громадян
Київський національний університет імені Тарса Шевченка

ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОГО МАТЕРІАЛУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Навчання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах України являє собою розроблену відомими фахівцями виважену послідовність дій, виконуваних обоюдно як викладачами, так і студентами (слухачами). Сучасні реалії вимагають, щоб варіативні алгоритми таких дій, які називаються прийомами навчання, спирались на мультимедійні способи подання подачі сегментованої згідно з навчальним планом формально-семантичної інформації. Адже поряд із забезпеченням основних багатоаспектних цілей навчання іноземних громадян – формування здатності спілкуватися українською мовою у різних комунікативних сферах державної життєдіяльності, метамовної лінгвістичної компетенції, лінгвокраїнознавчих знань, які сприяють засвоєнню нової системи етнічно маркованих констант або сталих концептів, що здійснюють вербальний вплив у напрямі регламентації, корекції або навіть трансформації світогляду студентів, – мультимедійні способи подачі інформації наділені специфічними функціями [1]; [3, с. 19 – 37]; [5].

Серед цих функцій необхідно виділити такі істотні різновиди функціональних орієнтацій:

– інструментальна орієнтація – підтримка універсальних видів діяльності (письмо, ілюстративна графіка, а саме, створення рисунків, схем, діаграм, зображень, анімаційних фільмів та інших віртуальних об'єктів за допомогою графічних редакторів AutoCAD, ArchiCAD, Adobe Fotoshop, Macromedia Flash, Paint тощо при використанні палітри кольорів, статистичні обчислення, а також пошук, опрацювання, зберігання й передавання інформації);

– професійна орієнтація (вдосконалення професійних філологічних засад);

– діагностична орієнтація (тестування, під яким традиційно розуміють реалізацію комплексу мультимедійних завдань, підготовлених відповідно до легітимних інституціональних вимог. Зазвичай, комплекси тестових мультимедійних завдань завчасно апробовані для виявлення показників якості, тож результати тестування можуть бути піддані оцінюванню за наперед встановленими критеріями);

– навчально-методична орієнтація (планування, супровід, підтримка, контроль процесу навчання української мови іноземних громадян, включаючи навчально-методичну діяльність; підготовка необхідних навчальних матеріалів, методичних розробок, індивідуальних / колективних завдань для поточного та підсумкового контролю);

– комунікативна орієнтація (інтерактивна навчальна суб'єктно-об'єктна взаємодія на відстані, тобто, у дистанційному форматі, у різних часових режимах, насамперед, у режимі відкладеного часу і режимі реального часу);

– демонстративна, або, як ми пропонуємо називати, маніфестантна орієнтація (вибір об'єктів і створення лінгвістичних, лінгвокраїнознавчих або паралінгвістичних комп'ютерних презентацій, здебільшого на основі програми MS Power Point) [2, с. 6 – 53]; [4, с. 44 – 78].

Варто уточнити, що інтерактивне навчання передбачає контактування учасників навчального процесу в діалоговому режимі, оскільки побудоване цілком на основі зворотного зв'язку і репрезентації моделей бажаних відповідей. Хоча дослідники зазначають, що комп'ютерні технології розраховані на відтворення обмеженого обсягу аспектів спілкування студента й викладача, при цьому інформаційний план цих інтерактивних контактів можна вважати надлишковим за рахунок сполучення відео- й аудіорянів, мовних і просодичних засобів вербальної комунікації. Хочемо додати, що саме виразний надсегментний інструментарій української мови, реалізований як інтонаційне забарвлення фрази, акцентовані паузи, умисне наголошення компонентів мовленнєвих конструкцій, риторичні питання оптимізує підходи до результативного вирішення поставленого перед іноземними студентами з боку суб'єкта інтерактивного навчального процесу завдання чи окресленої проблеми.

Звідси випливає, що мультимедійні способи подачі навчальної інформації входять у підсистему комунікаційних технологій, за допомогою яких уможлиблюється створення єдиного вербального інформаційного простору вищої гуманітарної освіти українською мовою. Йдеться про те, що єдиний вербальний інформаційний простір є запорукою здійснення якісного дистанційного навчання української мови як іноземної з використанням WEB-сайтів, електронної пошти, телеконференцій, аудіовідеоконференцій і т. ін. [5]; [6].

Інакше кажучи, комунікаційні технології навчання української мови як іноземної є тригером організації підсистеми просторово-часової взаємодії і уведення іноземних громадян у спільну для українського соціуму мережу письмової й усно-письмової комунікації як учасників дистанційного освітнього процесу.

Список літератури

1. Білоусова Л. І. Інтернет-ресурси для освіти / Людмила Білоусова. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с. – С. 6 – 53
2. Антонів О., Паучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс: навч. посібник / Олександра Антонів, Любов Паучок. – К.: Фірма «ІНКОС», 2012. – 268 с.; іл. + компакт-диск.
3. Бордовский Г. А., Степанов А. А., Носкова Т. Н. Развивающие особенности аудиовизуальных технологий обучения. // Педагогика. – 1996. – №4. – С. 19 – 37.
4. Бондарчук Л. М. Українська мова в інформаційних системах: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2006. – 140 с. – С. 44 – 78.
5. Карташова Л., Лапінський В., Калініна Л. MS OUTLOOK: Засоби управління, електронна пошта, органайзер: практикум / Л. Карташова, В. Лапінський, Л. Калініна. – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с.
6. Франція у європейському просторі вищої освіти. / Упоряд. Г. Г. Крючков, В. Б. Бурбело. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 169 с.

УДК 657.372

Книшек О. О.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування,

Університету митної справи та фінансів,

Козова К. В.

магістрант

Університету митної справи та фінансів

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗПОДІЛУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Одним з найскладніших ділянок бухгалтерського обліку є облік витрат виробництва та формування собівартості готової продукції. З точки зору методології бухгалтерського обліку, на перший погляд, все здається прозорим і зрозумілим. Але основні складнощі починаються на рівні управлінського обліку та розподілу витрат. Витрати на виробництво готової продукції в обліку прийнято умовно поділяти на прямі і загальновиробничі витрати, а загальновиробничі витрати – умовно розподіляти на собівартість окремих одиниць продукції. Даний розподіл є в певній мірі суб'єктивним і визначається підприємством самостійно в обліковій політиці шляхом встановлення переліку прямих та загальновиробничих витрат, визначення методики нормування загальновиробничих витрат та відображення в обліку понаднормових загальновиробничих витрат [3].

Орієнтовний перелік загальновиробничих витрат можна знайти у п. 15. НП(С)БО 16 “Витрати” [1]. Крім того, існують ще й профільні методрекомедації по формуванню собівартості. Усе це вказує на одне – у кожній галузі є своя специфіка визначення та розподілу загальновиробничих витрат.

Загальновиробничі витрати поділяються на: змінні – залежать від обсягів виробництва; постійні – не залежать від обсягів виробництва.

Разом із тим розподіл загальновиробничих витрат на змінні й постійні теж доволі умовний. Наприклад, витрати на оплату праці загальновиробничого персоналу можна вважати постійними ЗВВ, адже при коливанні обсягів виробництва вони не змінюються. Проте в разі скорочення обсягів діяльності підприємство може зменшити (змінити) й такі витрати. Тобто підприємство на власний розсуд (з огляду на економічну доцільність) визначає, які саме витрати належать до змінних чи постійних загальновиробничих витрат. Перелік таких витрат також закріплюють в обліковій політиці підприємства. Такий поділ потрібен для: планування виробництва; прогнозування діяльності підприємства; розподілу загальновиробничих витрат [4].

Загальновиробничі витрати, як змінні, так і постійні, підлягають розподілу з використанням бази розподілу на об'єкти витрат. Такими базами можуть бути, наприклад:

– універсальні: години праці, прямі витрати на заробітну плату виробничого персоналу, обсяг діяльності, прямі матеріальні витрати, загальні прямі витрати тощо;

– специфічні для галузі: кількість ліжок-днів, лабораторних досліджень, використуваних квадратних метрів площі приміщень або загальна кількість

медперсоналу, пробіг у кілометрах, площі сільськогосподарських угідь, вартість основного пального, площа для виробництва окремих продуктів, поливні площі, маса згодованих кормів тощо.

Крім того, розподіл загальновиробничих витрат може здійснюватися не тільки по продуктам, але й на окремі цехи, виробничі дільниці. Здійснюється розподіл ЗВВ, як правило, щомісяця. Базу розподілу теж зазначають у наказі (положенні) про облікову політику або в внутрішньому положенні про калькулювання тощо.

Обрана база розподілу має бути зручна й відображати специфіку діяльності конкретного підприємства, виробництва [5].

Відмінність у розподілі змінних і постійних загальновиробничих витрат полягає у використанні показника нормальної потужності:

- на розподіл змінних загальновиробничих витрат нормальна потужність не впливає. Розподіл здійснюється за фактичною потужністю;
- на розподіл постійних загальновиробничих витрат – нормальна потужність впливає.

Нормальна потужність – це очікуваний середній обсяг діяльності, якого можна досягти за звичайних умов діяльності протягом кількох років чи операційних циклів з огляду на заплановане обслуговування виробництва (п. 4, 16 НП(С)БО 16 «Витрати») [1]. Розрахований розмір нормальної потужності теж прописують в обліковій політиці.

Розраховуючи нормальну потужність, потрібно зважати, що цей показник має відображати очікуваний обсяг діяльності підприємства протягом кількох років за звичайних умов роботи. Тобто нормальна потужність – це звичайний і досяжний для підприємства показник, а не максимально можливий обсяг діяльності.

Отже, нормальна потужність – це досить умовна величина, яку підприємство визначає самостійно. Звичайно, не «на око», а обґрунтовуючи це певними розрахунками та технологічними документами.

Нормальна потужність впливає на розподіл лише постійної частини загальновиробничих витрат в наступних випадках:

- якщо фактичний випуск, то визначаються нормативні й наднормативні постійні витрати. Нормативні розподіляються на виробничу собівартість (рахунок 23), а наднормативні (так звані нерозподілені загальновиробничі витрати) списуються на собівартість реалізованої продукції (рахунок 901);
- якщо фактичний випуск \geq випуску за нормальної потужності, то повністю вся сума постійних загальновиробничих витрат списується на виробничу собівартість (рахунок 23).

Зазначимо, що від розміру встановленої нормальної потужності підприємства залежить величина виробничої собівартості продукції. Якщо встановлено занижений показник нормальної потужності, всі загальновиробничі витрати (і змінні, і постійні) будуть розподіленими, – постійних нерозподілених загальновиробничих витрат не виникатиме [2].

Таким чином, можемо зазначити, що нормальна потужність впливає на розподіл постійної частини загальновиробничих витрат між двома рахунками: 23 і 901. Чим менша нормальна потужність, тим більша ймовірність виникнення нерозподілених загальновиробничих витрат, які треба відносити на рахунок 901. Такий облік простіший, тому не рекомендуємо брати за нормальну потужність проектну потужність виробництва, яка зазначена в технічних документах, так як такий рівень вряд чи буде досягнутий.

Отже, при використанні запропонованого розподілу загальновиробничих витрат, краще прописувати дещо занижену величину нормальної потужності, щоб підприємство завжди мало можливість виконати даний показник і фактичний обсяг був рівний чи більшим за нормальний.

Список літератури

1. НП(С)БО 16 «Витрати» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 18.12.2022).
2. Оніщенко В. Загальновиробничі витрати, їх облік та розподіл / Головбух. 2022. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/6703-zagalnovirobnich-vitrati-h-oblk-ta-rozpodl#anc_5 (дата звернення 11.12.2022).
3. Проскура К. П. Методичні підходи до розподілу загальновиробничих витрат та їх вплив на рівень податкового навантаження виробничого підприємства / Економіка № 8, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5104> (дата звернення 19.12.2022).
4. Подмешальська Ю. В., Феофанов Л. К., Абрамова І. С. Актуальні аспекти розподілу загальновиробничих витрат у системі обліку / Агросвіт. 2018. № 24. С. 54–59. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2788&i=8> (дата звернення 18.12.2022).
5. Чернишова Н., Свіриденко А. Облік загальновиробничих витрат / Податки & бухоблік. 2016. № 32. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/issue-32/article-17164.html> (дата звернення 27.12.2022).

УДК 338.48

Конарівська О. Б.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,

Яковишина М. С.

старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Національний університет водного господарства та природокористування

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА РІВНЕНЩИНИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ VIA REGIA UKRAINE

У сучасному світі туризм розвивається швидкими темпами і відіграє важливе соціально-економічне значення. На розвиток туризму будь-якого регіону істотно впливають наявність природних та історико-культурних ресурсів на цій території.

Сучасна культурна політика ЄС активно сприяє розвитку культурного туризму, що підтверджується культурними проектами «Європейська столиця культури» («European City of Culture») та «Культурні маршрути» («Cultural Routs»). Програму «Культурні маршрути» було засновано Радою Європи 1987 року. Дана програма покликана демонструвати внесок різних європейських держав і їх культур у формування спільної культурної спадщини і сприяти розвитку культурного туризму. На даний час «Культурні маршрути» є розвиненою мережею туристичних шляхів. Така мережа забезпечує взаємодію на основі державно-приватного партнерства між усіма гілками влади: національними, регіональними та місцевими адміністраціями різних країн, а також громадськими організаціями, представниками туристичного бізнесу, навчальними закладами, дослідницькими інституціями, міжурядовими організаціями і сприяє розвитку відомих туристичних центрів та створенню нових туристичних дестинацій і їх промоцій [1].

У 2005 році був ратифікований туристичний маршрут Via Regia – Великий культурний шлях Ради Європи, який проходить територією Іспанії, Франції, Німеччини, Польщі, Литви, Бельгії, України. Королівський шлях (лат. Via Regia) – це назва найстарішого та найдовшого сухопутного зв'язку між Східною і Західною Європою довжиною 4500 км, який існує вже понад 2000 років. Міжнародна мережа використовує потенціал Королівського шляху як символ об'єднання Європи. На території України до маршруту Via Regia входять Житомирська, Рівненська, Львівська, Волинська і Київська адміністративні області [4]. Нині в рамках грантового проєкту TExTOUR розробляється стратегія розвитку культурного туризму у межах культурного шляху Via Regia на території Рівненщини, що фінансується Європейським Союзом в рамках програми досліджень та інновацій «Горизонт 2020» [5].

Для Рівненщини пріоритетними видами туризму є: історико-культурний і ностальгійний туризм, зелений туризм, етнотуризм та ремесла, активний туризм (сплав і велотуризм), фестивальний туризм, а до найбільш перспективних туристичних міст експерти відносять Острог, Дубно, Рівне.

У межах маршруту Королівського шляху Via Regia доречно буде використати історико-культурну спадщину давніх родів Любомирських та Чарторийських. Для прикладу, в Європі нині розроблений туристичний маршрут «Szlak Turystyczny Gniazd Rodowych Lubomirskich», який можна в перспективі продовжити на Рівненщину. Пам'ять про спадщину Чарторийських у Рівненській області зберігає маршрут «Велика князя корона. Спадок Чарторийських», який розробляється Клеванською ОТГ, він має протяжність 65 кілометрів і передбачає також відвідування відомого «Тунелю кохання» та Білівських пагорбів – мальовничих атракцій Рівненщини, а також культурно-археологічного центру «Пересопниця», які в перспективі можуть привабити значну кількість українських та іноземних туристів [3]. Проте, популяризувати Рівненщину серед туристів можна не лише пам'ятками, а й через автентичні рецепти та унікальні регіональні продукти, такі як мацик (сиров'ялена м'ясна страва, яку традиційно готують на Поліссі). Варто підкреслити, що в Європі, в умовах її багатонаціональності та поліетнічності, розвиток культурного туризму не знищив національну та місцеву ідентичність, а навпаки, сприяв її формуванню, відновленню та збереженню автентичності периферійних громад. Необхідно згадати той факт, що туристи часто порівнюють місцеві атракції з закордонними і, відповідно, дають їм модні іноземні назви, а не власні автентичні. Із закликом до туристів і місцевих мешканців відмовитись називати українські туристичні регіони іноземними назвами Управління культури і туризму Рівненської ОДА влітку 2020 року провело кампанію «Своїми іменами», яка передбачала промоцію туристичних, культурних та історичних об'єктів області завдяки їхнім автентичним назвам: «Острог, а не Волинські Афіни», «Білів, а не Ісландія» та інші. Даний захід являв собою патріотичний маркетинг та сприяв підкресленню української автентики [2].

Отже, культурний туризм – це дієвий інструмент для розвитку периферійних сільських громад, оцінювання існуючих туристичних трендів і визначення кращих практик, збереження культурної ідентичності регіону.

Список літератури

1. Дичковський С. І. Культурний туризм індустріальної епохи: глобальні та локальні перспективи. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 2. С. 17-26.

2. На Рівненщині розпочинають новий флешмоб #своїми_іменами. *Рівненська обласна державна адміністрація* : офіційний веб сайт. URL: https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchini-rozpochinayut-novij-fleshmob-svoimi_imenami (дата звернення 09.01.2023).

3. Створення туристичних маршрутів «Княжа корона» смт. Клевань. *Клеванська громада* : офіційний веб сайт сайт. URL: <https://klevanska-gromada.gov.ua/news/1540893748/> (дата звернення 09.01.2023).

4. Via Regia. URL: <https://via-regia.org.ua/pro-via-regia/>. (Accessed Date 09.01.2023).

5. Via Regia. A symbol for European unification. *TEXTOUR* : web site. URL: <https://textour-project.eu/pilots/via-regia/> (Accessed Date 09.01.2023).

УДК 339.621:001

Мельник В. І.

д.е.н., професор,

професор кафедри економіки,
обліку та оподаткування,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

Мазур В. Г.

к.держ.упр., доцент кафедри економіки,
обліку та оподаткування,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

У сучасних умовах розвитку світової економіки сектор цифрових технологій стає важливим джерелом конкурентоспроможності країн на глобальному ринку. Водночас цифрова залежність між країнами може привести до певного відставання у економічному розвитку між ними. Адже створити нову конкурентну перевагу, йти поступальним шляхом економічного розвитку можна лише на основі прогресу цифрових технологій та їх послідовному використанню в ході функціонування соціально-економічних систем [1].

Подальший розвиток суспільства базується на концепції зростання наукового потенціалу, розв'язанні глобальних та національних проблем, пошуку відповідей на питання й виклики щодо пріоритетних напрямів наукових досліджень, впровадження технологій та інновацій. Розширення інтелектуального потенціалу, сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження систем відкритих даних обумовлює цифровізацію усіх сфер національного розвитку. Саме завдяки появі та поширенню нових інформаційно-комунікаційних технологій прискорюється рух до відкритої науки, досягається відкритий доступ до результатів наукових досліджень та інноваційних відкриттів, що сприяє формуванню відкритого науково-економічного простору.

Національною економічною стратегією 2030 [2] передбачається покроковий підхід до забезпечення економічного розвитку. Зокрема, значна увага приділяється регіональному розвитку, цифровій економіці, розвитку внутрішнього ринку попиту й розробці стимулів для експорту, культурно-ціннісній трансформації,

підприємництву, що має на меті підвищення добробуту населення.

Сучасний процес розвитку суспільства потребує інформатизації усіх його сфер, тому дослідження проблеми формування інноваційного потенціалу суспільного розвитку потребує обґрунтування закономірностей розвитку інформаційних ресурсів та їх подальше втілення у життя, що суттєво полегшить усі сфери людської діяльності.

У системі інформаційного забезпечення процесу розвитку першочергового вирішення потребують такі питання: залучення перспективних інформаційних технологій; підвищення якості інформаційних ресурсів, за рахунок їх структуризації; оновлення технологій збору, систематизації та обробки інформації; розширення організаційних можливостей для підготовки висококваліфікованих фахівців; вдосконалення передачі та надання інформації шляхом розвитку науково-дослідної інфраструктури.

Перехід до нового постіндустріального суспільства, економіки знань, глобального світу, інформатизації призвів до появи і зростання атипових моделей зайнятості, що характеризуються такими особливостями, як автономізація, дестандартизація, віртуалізація трудових відносин, зниження частки фізичної праці та підвищення ролі послуг. Залучення працівників нестандартної форми зайнятості дозволяє організаціям економити на утриманні офісних приміщень і допоміжного персоналу, скоротити число пропусків роботи та підвищити ефективність, а також істотно розширити діапазон пошуку нових співробітників, дозволяючи залучати фахівців з будь-якої точки світу.

Глобалізація та інформаційні технології підвищують рівень конкуренції, з одного боку, а з іншого – посилюють конкурентні переваги індивідів з хорошою освітою, високим рівнем професіоналізму, талантом, відповідальністю і готовністю вирішувати нестандартні завдання. Носії людського капіталу отримали новий рівень свободи і можливості для самореалізації, а роботодавці – доступ до інтелектуальних ресурсів усього світу. Цифровий ринок праці сприяє формуванню інноваційної зайнятості [3].

Вирішення проблем, які назріли у науковій сфері можливе шляхом створення моделі їх інноваційного розвитку через раціональне поєднання впровадження інноваційно-інформаційних технологій з організаційно-економічним механізмом ринкового господарювання. Для цього вважаємо обґрунтованим здійснити заходи в таких напрямках, як: розвиток національної ідеї, фінансова підтримка молодих вчених; організаційна підтримка науково-інноваційної сфери; інституційне забезпечення науки, розвиток інноваційної інфраструктури та інформаційного простору; активізація співпраці з міжнародними партнерами в напрямі спільних пріоритетних наукових досліджень, обміну досвідом, технологіями й результатами науково-технічної діяльності.

Список літератури

1. Вдовиченко Ю.В. Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2018/17.pdf (дата звернення: 08.01.22).

2. Національна економічна стратегія 2030. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/news/5383> (дата звернення 18.10.22 р.).

3. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Видавництво «Заповіт», 2020. URL: <https://razumkov.org.ua> (дата звернення 16.10.22 р.).

УДК 349.3:364.35

Раціборський Н. В.

II (магістерський) рівень вищої освіти,
Державний податковий університет

Науковий керівник:

Вергелюк Ю. Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Якість життя населення залежить значною мірою від гідного життєвого рівня громадян, зокрема і від його належного пенсійного забезпечення. Існуюча сьогодні в Україні солідарна пенсійна система не задовольняє навіть мінімальних потреб пенсіонерів. Реальне підвищення рівня соціального захисту населення через пенсійну систему вбачається можливим у разі ефективного функціонування накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні повинно встановити залежність розміру майбутньої пенсії особи від розміру сплачених нею протягом життя внесків, що повинно стимулювати її сплачувати внески у вищих розмірах, вивести працівників з тіньової зайнятості та легалізувати доходи працюючого населення [1].

Вважаємо накопичувальну систему пенсійного страхування справді дієвим способом вирішення поточних проблем. Проте, для його ефективного запровадження є ряд перепон, зокрема:

1. Невисокий рівень життя населення. Відповідно, не маючи достатніх ресурсів на задоволення поточних потреб, українці, ймовірно, не зможуть велику частину доходу накопичувати.

2. Невпевненість у завтрашньому дні. Нестабільна економічна та політична ситуація у державі сприяє переважанню інвестицій у реальні активи сьогодні.

3. Недовіра до недержавних пенсійних фондів. Велика кількість прикладів шахрайства та невисока фінансова грамотність українців зумовлює ставлення до таких закладів з пересторогою.

4. Велика кількість пенсіонерів, що не брали участі у накопичувальній системі раніше, але потребують виплат сьогодні. Люди, які вже вийшли на пенсію та не працюють не мають змоги створити накопичувальний фонд, а фінансувати власні витрати змушені.

5. Низька активність більшої частини населення України, неприйняття змін та критичне ставлення до будь-яких реформ. Будь-які реформи приносять зміни у життя кожної людини, і, таким чином, вносять певний дискомфорт у консервативну життєдіяльність [1].

Попри усі вищевказані ризики, запровадження загальнообов'язкового накопичувального компоненту вбачається доцільним, оскільки він (більш або менш успішно, в залежності між ступеня продуманості механізму реалізації) може вирішити проблему встановлення принципу справедливості у пенсійному забезпеченні. Таким компонентом для України може стати інститут індивідуальних

пенсійних рахунків (далі – ППР), призначених для відокремленого обліку пенсійних внесків на рахунок фізичної особи.

Функціонування ППР має базуватись на таких засадах:

1. Протягом трудового життя працівника роботодавець (можливо, на пропорційних засадах з працівником) відраховує певний відсоток коштів.

2. ППР відкривається в банку, 100 % прав власності якого знаходиться у володінні держави. Держава несе відповідальність за стан ППР. Тим самим забезпечуватимуться гарантії збереження пенсійних накопичень.

3. Банк здійснює одноосібне довірче управління коштами, що знаходяться та надходять на ППР. Тим самим забезпечується простота функціонування інституту ППР.

4. Банк здійснює таке управління за незначну комісійну винагороду в 1 %. Тим самим забезпечується дешевизна функціонування інституту.

5. Банк інвестує кошти ППР в спеціальні боргові інструменти, емітентом яких є Міністерство фінансів України. Дохід по цих інструментах має дорівнювати сумі величини індексу споживчих цін і комісії банку, або й перевищувати ці показники на 1 – 2 %. Тим самим забезпечуватиметься захист пенсійних накопичень від інфляції [2].

Реформування пенсійної системи України – необхідний крок підвищення якості життя населення в умовах обмеженого фінансування [4]. У разі запуску другого рівня системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування очікується підвищення соціального захисту пенсіонерів, оскільки накопичувальна пенсійна система доповнить існуючу солідарну, а майбутні пенсіонери зможуть розраховувати на більш високі доходи. Запропонований порядок розпорядження внесками до накопичувальної системи: дозволить збільшити виплати пенсіонерам «тут і зараз», підвищивши тим самим їх добробут; мотивуватиме працівників до детінізації заробітних плат; сприятиме покращенню демографічної ситуації в майбутньому. Головною перевагою такої системи є швидкий позитивний соціально-економічний ефект від її впровадження.

Список літератури

1. Tarasenko V. Perspectives of implementation of the defined contribution pension system. *International humanitarian university herald. jurisprudence*. 2019. No. 38. P. 102–105. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.24> (дата звернення 27.09.2022).

2. М. О. Городецька Сучасний стан пенсійної системи України: основні напрями реформування та перспективи подальшого розвитку. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. В. 14. 2019. С. 39-45. URL: <https://ef.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/visnyk-14.pdf> (дата звернення 27.09.2022).

3. Перспективи запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи (II рівень). *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2021. № 18. С. 26-33. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/47621> (дата звернення: 27.09.2022).

4. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

Раціборський Н. В.

II (магістерський) рівень вищої освіти,
Державний податковий університет

Науковий керівник:

Вергелюк Ю. Ю.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Одним із головних питань глобального управління є фінансово-економічне регулювання. Міжнародні фінансові організації - це основні регулятори міжнародної валютно-фінансової системи, а також суттєве джерело надання фінансової, технічної та аналітичної допомоги країнам, які стикаються з короткостроковими проблемами платіжного балансу або здійснюють соціально-економічні трансформації. Загострення кризових явищ у світовому господарстві актуалізує діяльність МФО, зокрема, у передбаченні, запобіганні та подоланні їхніх наслідків.

Україна реалізує свою стратегію інтеграції у світовий економічний простір. Одним із важливих заходів у цьому напрямі є формування співробітництва з різними міжнародними організаціями, зокрема фінансовими, адже вони відіграють важливу роль як у регулюванні світової економіки, так і в підвищенні економічного розвитку окремих країн світу. Тому питання взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями є актуальним, а його дослідження має значний науковий і практичний інтерес [1].

Міжнародні фінансові організації (МФО) – це ті організації, засновниками яких є кілька країн членів МФО, які надають фінансові ресурси країнам – членам МФО на умовах, визначених їх статутними документами, і членом яких є Україна згідно з чинним законодавством [3].

Міжнародні організації, з якими працює Україна можна поділити на чотири групи. До першої групи відносяться організації, діяльність яких докорінно впливає на розвиток системи світової економіки в цілому, та на всі її соціально-економічні підсистеми, наприклад, це такі міжнародні валютно-фінансові організації, як Міжнародний валютний фонд та група Світового банку, загально-функціональні організації – Міжнародна організація праці, програма розвитку ООН, Всесвітня організація інтелектуальної власності тощо. До другої групи належать міждержавні галузеві організації поза безпосередніми рамками ООН [2].

Підтримка України міжнародними фінансовими організаціями зумовлена наступними факторами: по-перше, Україна як держава фактично не має доступу до міжнародних фінансових ринків. Він може отримати зовнішнє фінансування переважно з офіційних джерел. По-друге, політика фонду в Україні, яка пов'язана з фінансовою підтримкою, спрямована на стабілізацію соціально-економічної ситуації в Україні. Позики МВФ використовуються для підтримки курсу національної валюти та фінансування дефіциту платіжного балансу України і призначені для полегшення економічних труднощів у процесі економічних реформ, що дозволяють забезпечити довгострокове економічне зростання в країні. Основним напрямом використання кредитів МВФ було надання кредитів Міністерству фінансів України

для обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів [5].

На даному етапі розвитку, в умовах воєнних дій на території України питання фінансової допомоги від міжнародних фінансових організацій є дуже нагальними. Завдяки ініціативі зарубіжних країн, Міжнародний валютний фонд створив спеціальний рахунок для підтримки України – кошти спрямують на потреби бюджету і платіжного балансу. За період війни міжнародні фінансові організації неодноразово виділяли кошти на безоплатній основі для підтримки стабільності економіки.

Так на початку війни Україна звернулася до МВФ із проханням завершити діючу програму Stand-By Arrangement та виділити Україні екстрену фінансову допомогу в розмірі 1,4 мільярда доларів США через Інструмент прискореного фінансування (Rapid Financing Instrument, RFI). Виконавча рада МВФ 9 березня 2022 року ухвалила відповідне рішення. Програма RFI спрямована на фінансування першочергових витрат та нагальних потреб платіжного балансу, що виникають у зв'язку з триваючим воєнним конфліктом, які, якщо їх не вирішити, призведуть до негайного та серйозного економічного зриву [6].

Також важливим є співпраця з Світовим банком, завдяки якій у березні 2022 року було затверджено додатковий пакет підтримки для України в розмірі понад 700 мільйонів доларів США. Ще однією важливою допомогою стало ухвалення рішення про початковий «пакет заходів для стійкості» Радою директорів ЄБРР у розмірі 2 млрд євро, що передбачає фінансування заходів для допомоги громадянам, компаніям і країнам, які зазнали впливу війни. Кошти нового проекту підтримки буде спрямовано на фінансування вже започаткованих або нових проектів, а також для підтримки ліквідності таких підприємств, як Укрзалізниця, Укренерго, Нафтогаз та інших [6].

Проте варто зауважити, що у 2014 – 2015 роках Україна домовилася про кредити навіть попри війну, проте зараз отримати кошти буде складніше. Скласти фінансову програму в умовах великої війни буде проблематично через надто високий рівень невизначеності щодо основних макроекономічних показників та перебігу воєнних дій. Адже, щоб рада директорів МВФ схвалила велику програму, країна має відповідати чотирьом критеріям. Один з них – стійкість державного боргу в середньостроковій перспективі. Щоб визначити, чи буде державний борг стійким, треба побудувати макроекономічний прогноз на наступні три-п'ять років. В умовах війни будь-який прогноз, а значить, і висновки щодо динаміки боргу, критично залежать від ситуації на фронті, тому виконати цей критерій важко [4].

Окрім труднощів з макроекономічними прогнозами, суттєвою перешкодою на шляху підписання нової програми з фондом буде здатність України повернути кошти. В умовах війни та високого рівня невизначеності складно показати МВФ джерела майбутніх виплат, а без цього отримати гроші неможливо.

При співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями виокремлюють як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних результатів можна віднести:

- впровадження реформ, метою яких є стабілізація української економіки;
- зменшення дефіциту державного бюджету та покращення ситуації з платіжним балансом;
- стабілізація валютно-обмінного курсу гривні і посилення банківської системи;
- збільшення золотовалютних резервів Національного банку України; зростання міжнародного авторитету України, що надає можливість доступу до коштів інших

міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів; полегшення умов з обслуговування зовнішнього боргу держави [2].

До негативних наслідків співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями відносять:

- можливість не цільового витрачання отриманих коштів;
- зростання зовнішнього боргу держави;
- непрозорість роботи із коштами міжнародних організацій;
- недостатня підтримка малого і середнього бізнесу як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм;
- згорання проектів після припинення фінансування;
- недостатній рівень «інноваційності» проектів тощо [3].

Але шляхом підвищення контролю за цільовим використанням коштів, ліквідації корупції, підвищення інвестиційної привабливості та кредитоспроможності вітчизняних підприємств вказані проблеми та інші, що можуть виникнути можна вирішити. Таким чином можливо зменшити залежність економіки України від ресурсів МФО та поглибити участь країни на світових фінансових ринках [5].

Отже, формування співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями відіграє важливу роль в стимулюванні економічного розвитку країн світу. Для України співпраця з міжнародними фінансовими організаціями може мати як позитивні (стабілізація української економіки, зменшення дефіциту державного бюджету, покращення ситуації з платіжним балансом тощо), так і негативні (можливість нецільового витрачання отриманих коштів; зростання зовнішнього державного боргу) наслідки.

Список літератури

1. Бондарук Т. Г., Заморока В. О. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2020 року. Упоряд. О. А. Іващенко. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. С. 49-51. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream> (дата звернення 21.09.2022).

2. Чуницька І.І., and В. В. Михайленко. Вплив світових та національних макроекономічних факторів на функціонування фінансового ринку України в умовах глобальної конкурентоспроможності. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. Вип. 1-2. С. 338–53. 2020. URL: <http://dx.doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.338-353>. (дата звернення 21.09.2022).

3. Лютік О. М. Лисак Д.С. Вплив кредитів міжнародних фінансових організацій на фінансову політику України. Проблеми системного підходу в економіці. 2018. Вип. 3(2). С. 65-69. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2018_3\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2018_3(2)_13) (дата звернення 21.09.2022).

4. Чи можлива програма МВФ в умовах війни. *Економічна правда – веб-сайт*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/30/690830/> (дата звернення 21.09.2022).

5. Онишко С. В. Чуницька І. І. Стратегічна траєкторія розвитку фінансового ринку у форматі взаємодії складових його інфраструктурного потенціалу. *Бізнес Інформ*. 2018. № 7. С. 194-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_7_29 (дата звернення 21.09.2022).

6. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення 21.09.2022).

Трачук В. В.

здобувач вищої освіти
за спеціальністю 073 Менеджмент
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник:

Кравець І. М.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ризик властивий усім сферам життєдіяльності людини і суспільства, а на рівні організації найбільший вплив мають саме економічні ризики, які є свого роду інструментом регулювання мікроекономічних відносин при прийнятті управлінських рішень. При підготовці рішень має бути враховано вплив безлічі факторів та їх взаємозв'язків, які характеризують стан суб'єкта господарювання. Сьогодні управління економічними ризиками має стати одним із пріоритетних напрямів менеджменту організації, яка стикається з багатьма складними ситуаціями в ході здійснення поточної виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності.

Економічний ризик безпосередньо пов'язаний з управлінням і знаходиться в прямій залежності від ефективності та обґрунтованості прийнятих управлінських рішень. Жоден менеджер у процесі своєї діяльності неспроможний повністю усунути економічний ризик, тому результат його діяльності багато в чому залежатимуть від майстерності управління ризиками та їх нейтралізації. Отже, стосовно економічної діяльності організації найдоцільніше використовувати поняття «економічний ризик». Таке визначення дозволить однозначно ідентифікувати економічні ризики, розробити їх науково обґрунтовану практико-орієнтовану класифікацію, проводити їх аналіз та оцінку та, як результат, обґрунтувати тактику та стратегію розвитку суб'єкта господарювання.

Тепер звернемось до аналізу наукової категорії «управління економічними ризиками». Так, у науковій літературі нині домінує підхід, відповідно до якого управління економічними ризиками – це забезпеченість його життєво важливих економічних інтересів і потреб та захист від негативного впливу всього спектра різних за своєю природою зовнішніх і внутрішніх загроз [1, с. 56]. А в рамках концепції корисності та системного підходу її трактують у контексті ризикостійкості. Остання являє собою сукупність властивостей системи, що визначають характер реагування на зміни рівня ризиків, у тому числі ризиків кризової ситуації. Тому управління економічними ризиками – це сукупність управлінських впливів, спрямованих на створення ризикостійкості системи [2]. Тобто, це така якісна характеристика системи, що дає змогу звести до мінімуму, а ще краще – повністю позбутися негативних наслідків впливу ризиків різноманітної природи.

Тому управління економічними ризиками передбачає можливість і здатність системи ефективно протидіяти внутрішнім та зовнішнім економічним загрозам, адекватно й оперативно змінювати свою внутрішню структуру відповідно до їх

перманентної варіації. Чим вищий рівень ризикозахищеності від негативних агресивних впливів ризиків, тим вищим ступенем життєздатності володіє система підприємства [3, с. 16]. При цьому всю сукупність методологічних прийомів, що уможливають забезпечення управління економічними ризиками підприємства, прийнято називати імунізацією ризиків.

Коли мова йде про ризиковий стан підприємства, то мають на увазі його діяльність, яка характеризується підвищеними рівнями ризиковості. При розгляді процесів управління економічними ризиками підприємства акцентують увагу передусім на ефективності нейтралізації або мінімізації ризиків. Управління ризиком забезпечує стійкість підприємства, його здатність протистояти несприятливим ситуаціям і викликам. Очевидно, що ще однією конститутивною характеристикою та результатом цього процесу є прийнятний рівень фінансової адаптивності підприємства.

Зазначене дає змогу констатувати, що управління економічними ризиками підприємства – це багатоступеневий процес, який має на меті зменшити або компенсувати втрати виробництва, що виникають унаслідок одержання шкоди або негативного результату в ризикових ситуаціях. У практичному аспекті система управління економічними ризиками підприємства являє собою адаптовану до індивідуальної специфіки його діяльності технологію ризик-менеджменту. Узагальнюючи теоретичні положення та результати практичних досліджень можна стверджувати, що платформою управління економічними ризиками підприємства є цілеспрямований пошук і організація роботи зі зниження ризику, одержання й збільшення віддачі в невизначеній господарській ситуації, а мірою ризикозахищеності підприємства є ймовірність досягнення ним поставлених цілей та завдань.

Список літератури:

1. Антикризисное управление: учеб. пособ. В 2-х т. Т. 2: Экономические основы; отв. ред. Г. К. Таль.Х, 2004. 432 с.
2. Останкова Л. А., Попова А. Ю., Шевченко Н. Ю. Повышение рискоустойчивости системы планирования. *Skolabiznisa-Broj.* 2011. № 1. С. 32-36.
3. Хохлов Н. В. Управление риском: учеб. пособ. для вузов. Донецк, 2001. 240 с.

Дацюк-Василюк Г. Я.
викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та права
Волинського національного університету імені Лесі Українки»

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

На даному етапі розвитку бізнесу з'являється нова можливість для його ведення - розраховуватися за доставлені товари, надані послуги та виконані роботи електронними грошима. Визначення терміну «електронні гроші» у вітчизняній фінансовій практиці міститься в постанові НБУ № 481 «Положення про електронні гроші», згідно якого останні – «це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, крім емітента, особами і є грошовим зобов'язанням емітента» [1].

Розповсюдження електронних грошей зумовлене їх низькою собівартістю та передусім зручністю для споживачів при здійсненні розрахунків. Окрім цього, електронні гроші неможливо підробити, і будь-який користувач безкоштовно за власним бажанням може відкрити електронний рахунок, абонплату за користування електронним гаманцем не вносять, але під час здійснення переказів виникає комісія.

Сьогодні українці можуть продавати та купувати товари, переказувати кошти за допомогою таких систем, як WebMoney, RBK Money, PayCash, Qiwi, E-Gold, LiqPay, Z-Payment, Paypal, Liberty Reserve, Moneybookers та багато інших [2].

Бухгалтерський облік операцій електронних грошей досліджували М. В. Корягін та В. Р. Ліва, А. С. Крутова, С. Ф. Легенчук, Т. В. Мокієнко, М. А. Радченко, А. П. Семенець, А. П. Сиротинська та О. П. Лесик, О. А. Подолянчук, В. В. Скоробогатова, А. В. Янчев тощо.

У своїх роботах дані дослідники надають пропозиції щодо системи рахунків і подвійного запису для обліку операцій з електронними грошима. Вони теж займають позицію необхідності відокремленого обліку електронних грошей, але у більшості робіт вказується на використання рахунку 3-го, а не 2-го порядку, тобто субрахунку. Наприклад, ведення обліку електронних грошей у їх роботах пропонується у таких варіантах:

- з використанням нового субрахунку 315 «Електронні гроші» (А. П. Сиротинська та О. П. Лесик). Такий рахунок відноситься до рахунку 2-го порядку 31 «Рахунки в банках»;

- з використанням існуючого нині у Плані рахунків субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» та введенням нового субрахунку 336 «Електронні гроші, номіновані в іноземній валюті» (С. Ф. Легенчук та А. П. Семенець, Т. В. Мокієнко). Обидва субрахунки належать до рахунку 2-го порядку 33 «Інші кошти»;

- ведення аналітичного обліку за субрахунком 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» за обраною системою електронних грошей та за умовною валютою гаманця (М. А. Радченко);

- використанням нових субрахунків 303 «Електронні гроші в національній валюті» та 304 «Електронні гроші в іноземній валюті» (А. С. Крутова). Обидва субрахунки належать до рахунку 2-го порядку 30 «Готівка».

Ми ж пропонуємо дещо інший варіант ведення синтетичного обліку електронних грошей – з введенням до Плану рахунків нового окремого рахунку 32 «Електронні гроші». В ньому пропонуємо передбачити дві підгрупи рахунків:

- 321–322 – для електронних грошей комерційних банків, інших кредитних установ, а також перспективних електронних грошей НБУ та Центральних банків інших країн;

- 323 – 324 – для електронних грошей, які випущені некредитними установами з ліцензії Центральних банків, а також для обліку коштів у національних і міжнародних електронних платіжних системах [3].

Для використання запропонованого рахунку 32 «Електронні гроші» мають бути розроблені зміни до чинного Плану рахунків та Інструкції до його використання. Окрім цього, використання запропонованого рахунку в практиці обліку електронних грошей вітчизняними підприємствами дозволить:

- зарезервувати номери рахунків для обліку електронних грошей монетарних фінансових установ (МФУ), номінованих у іноземній валюті – на перспективу;

- зробити можливим облік курсових різниць;

- підкреслити самостійність електронних грошей МФУ як платіжного інструменту, значення якого зростатиме у майбутньому;
- зробити можливою кореспонденцію зі сплати податків і зборів електронними грошима.

Список літератури

1. Про електронні гроші в Україні: положення НБУ від 04.11.2010 р. № 481 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Грицюк П. Ю. Електронні гроші - нове досягнення криптографії та інформаційних технологій // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.1 - С. 339-347.
3. Стовпова А. С. Удосконалення обліку електронних грошей на основі використання нового рахунку 32 «Електронні гроші»/ А. С. Стовпова//*Економічна наука*. 2021. № 6. С. 35-41// URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2021/8.pdf.

УДК 330

Петік Я. О.

старший науковий співробітник
магістр

Музей видатних діячів української культури
Лесі Українки, Миколи Лисенка,
Панаса Саксаганського,
Михайла Старицького

FOPL PREDICATES FOR FINANCIAL ECONOMICS

First order predicate logic (FOPL) is a modification of classical formal logic which introduces quantifiable predicates instead of simple propositions to analyze the statements of natural language. As a result it allows for deeper representations of the structure of natural language and accordingly for a wider set of applications - from mathematics to philology.

Predicate describes a certain abstract property that is applicable to the class of objects. Quantor picks particular objects for each class. Logic of the higher order allows for the definition of more abstract entities - properties of properties and relations between them. However, higher order logic does not possess some of the key formal characteristics of the first order predicate logic (FOPL).

It is a common place to classify economics as a humanities science that uses quantitative methods to assess its empirical data [1]. It is also so for macroeconomics including finances centering attention on the behavior of financial curves. Financial curves are analyzed based on the objective facts about the circumstances of the particular market and quantitative parametric data and dependent variables.

Financial experts often use methods other than just mathematical assessment of variables such as knowledge of market psychology and intuition. It is understandable that methods differ from expert to expert but it is also quite doubtful that there are experts that use pure mathematics without any other kind of knowledge. After all, if it was the case there would be an algorithm predicting ideally the behavior of the financial assets' prices.

There is no such algorithm which proves the previously introduced point. So it is evident that there exists other market-relevant data than just quantitative data. This short

thesis speculates that this other type of data may be codified more effectively by previously described FOPL predicates and their relations.

Let us assume we have a curve with no precise quantitative data but few relevant properties of the market. We codify those properties into the set of predicates and define the relations between those predicates. Basing on those relations we build our predictions for the behavior of the curve.

Of course, it is doubtful that behavior will be predicted 100% accurately. But so are the quantitative methods. Nevertheless, the idea of using the predicate of the FOPL for the financial analysis is quite interesting.

Literature

1. Knight, F., 1935. «Economics and Human Action», in The Ethics of Competition, and other Essays, New York and London: Harper & Brothers.

УДК 69.003:658

Свирида О. В.

викладач,

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Свирида В. О.

магістрант,

ВСП «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури»

ПРОЄКТНО-КОШТОРИСНА ДОКУМЕНТАЦІЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА НОВОГО БУДІВНИЦТВА (РЕКОНСТРУКЦІЇ, КАПІТАЛЬНОГО РЕМОНТУ)

Важливим і ключовим етапом будівництва об'єкту чи виконання ремонтних робіт є проектування та складання кошторису витрат на нове будівництво (реконструкції, капітального ремонту), який включає складання плану витрат, надходження матеріальних, трудових та грошових ресурсів, які потрібні, щоб почати, провести і закінчити будівництво.

Кошторис – це фінансовий документ, в якому заплановано обсяги виконання робіт, програм або заходів та грошових витрат на їх здійснення з розподілом за окремими періодами фінансування та визначенням їх цільового призначення [1].

Створення будь-якого об'єкту чи заходу являє собою складний та довготривалий процес, який вимагає великих витрат та вкладень матеріальних та трудових ресурсів. З метою дотримання виділеного бюджету на проведення робіт необхідно замовити чи скласти самостійно кошторисну документацію. Складений кошторис дозволяє контролювати:

- відповідність запланованих заходів роботам, що проведені фактично;
- витрати на будівництво або підготовку до заходу;
- підрядні організації, які залучені до виконання робіт, для уникнення шахрайства та зловживань.

При складанні кошторису необхідно враховувати за який час та за рахунок яких матеріальних ресурсів будуть виконуватися роботи. Тобто кошторис систематизує усі витрати майбутнього будівництва тощо.

Для створення кошторису необхідно дотримуватися таких принципів:

- систематичності;
- послідовності;
- законності;
- логічності;
- математичного розрахунку тощо [3].

Дотримання цих принципів забезпечить гарний результат. Виходячи з принципів складання кошторисної документації можна виділити причини її створення:

- виконавець (підрядна організація) не матиме змоги необґрунтовано збільшувати вартість робіт, або взагалі додавати нові види роботи;
- вже обговорений документ, в якому враховані усі правки та зміни допоможе уникнути купівлі зайвих матеріалів;
- підписаний документ є підставою вирішення суперечок між замовником і виконавцем;
- допомога у контролі виконаної роботи, графіку виконання та якості.

В залежності від видів та обсягу запланованих робіт можуть застосовуватись різні форми складання планово-фінансової документації: локальні кошторисні розрахунки (локальні кошториси), об'єктні кошторисні розрахунки (об'єктні кошториси), кошторисні розрахунки на окремі види витрат, зведені кошторисні розрахунки, зведення витрат.

Локальний кошторис готується для виконання окремого виду робіт, акцентується увага на окремо взятих ділянках будівельних (ремонтних) робіт.

Об'єктні кошториси об'єднують у своєму складі дані з локальних кошторисів на об'єкт в цілому і відносяться до кошторисних документів, на основі яких формуються договірні ціни на об'єкти. [2]

Кошторисні розрахунки на окремі види витрат складаються у тих випадках, коли потрібно визначити ліміт коштів в цілому по будові, необхідних для відшкодування витрат, які не враховані кошторисними нормативами.

Зведений кошторис, відповідно, систематизує інформацію усіх об'єктних та узагальнює підсумкову вартість будівництва або заходу.

У кошторисному документі усі заплановані роботи відображаються поетапно в наступній послідовності:

- підготовчий етап;
- чорнові роботи;
- суміжні роботи;
- чистове оздоблення;
- закупівля матеріалів;
- вивіз сміття.

Паралельно до робіт відображають заплановані витрати та терміни виконання [2].

Отже, запорука гарного результату – це правильно складений кошторисний розрахунок, оскільки наявність попередньо узгодженого письмового плану захистить замовника від непередбачуваних витрат та можливих непорозумінь з виконавцем робіт та контролюючими органами.

Список літератури

1. Кошторисні норми України «Настанова з визначення вартості проектних, науково-проектних, вишукувальних робіт та експертизи проектної документації на

будівництво». URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/pricing/koshtorysni-normy-ukrayiny/>

2. Кошторисна документація. URL: <https://www.archbudlviv.com/kostorisna-dokumentacia>

3. Кошторис – як створити ідеальний. URL: <https://bitfaktura.com.ua/article/koshtoris-iak-stvoriti-idiealnii?cid>

УДК 330

Шумак Л. В.

аспірантка кафедри економіка будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури

Демидова О. О.

к.т.н., доцент кафедри організація і управління будівництвом
Київський національний університет будівництва і архітектури

Філіппов О. В.

аспірант кафедри організація і управління будівництвом
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУДІВНИЦТВІ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ. ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЯ ЖИЛИХ І ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ

Післявоєнна відбудова України буде одним із наймасштабніших проєктів. Сьогодні Україна бореться не лише за себе, а й за глобальну безпеку. Реалізація плану відновлення стане справою всього цивілізованого світу. Нашій країні потрібно розвивати партнерство з країнами Великої сімки та ЄС у режимі трансферу технологій та доступу до фінансових ресурсів для здійснення масштабних проєктів. Воєнний стан – це завжди великий стрес для держави, перевірка всіх державних інституцій на ефективність забезпечення безпеки. У період дії воєнного стану в Україні важливим є перехід на європейську систему ціноутворення (наприклад, CESSM), розробка типових видів договорів за стандартом FIDIC та комплексний контроль на всіх етапах [1, с. 189]. Для відновлення зруйнованих та будівництва з нуля нових міст будівельні компанії України, які мають багаторічний досвід створення сучасних та енергоефективних будівель, рекомендують наступне:

1. Розвивати цілісні та комплексні екосистеми на околицях міст-мільйонників, будувати мініміста, враховуючи принципи сталого розвитку території. Це дозволить створювати та розвивати агломерацію. А також не слідувати моделям «центр-спальники» або «місто-окраїни»;

2. Вже зараз враховувати, що відбудеться протягом одного, трьох, п'яти років експлуатації будівель, а не шукати дешеві та швидкі рішення щодо технологій та планування;

3. Комплексно осмислювати та проєктувати територію: а) розробляти нову редакцію генплану, здійснювати урбаністичний аналіз наявної містобудівної документації; б) акцентувати створення локальних центрів і субцентрів; в) будівлі та комплекси проєктувати переважно змішаного призначення (mixed-used).

4.3 використанням індустріальних технологій швидкого будівництва відновлювати зруйноване та/або будувати нове житло: а) відповідно до європейських стандартів та будівельних норм; б) з урахуванням складової безпеки; в) на основі принципів сталого розвитку; г) з можливістю трансформації під різні потреби та за принципом ергономічності.

5. Створювати нову соціально важливу та критичну інфраструктуру: а) нові об'єкти промисловості: індустріальні парки та парки нових технологій; б) транспортно-пішохідну мережу; в) соціальну інфраструктуру для потреб охорони здоров'я, освіти, культури та спорту тощо; г) комерційну інфраструктуру: ринки, коворкінг-хаби, ТРЦ тощо; д) community-інфраструктуру [2, с. 278 – 280].

Термомодернізація будівель – це відносно нове поняття для українців. Завдання термомодернізації не обмежуються економією енергоспоживання. Створення комфортного середовища в будівлі (нормалізація вологості та покращення якості повітря) можливе завдяки комплексу проведених робіт, підвищує працездатність та сприяє гарному самопочуттю всіх, хто знаходиться в приміщенні. Процес термомодернізації містить у собі: 1). Обстеження наявного стану будівлі, аналіз теплотехнічних характеристик огорожувальних конструкцій. 2). Створення проекту термомодернізації. 3). Виконання теплотехнічних розрахунків. 4). Реалізація заходів щодо її здійснення, які передбачені проектом – виконання будівельно-монтажних робіт. Перелік видів робіт, встановлених проектом термомодернізації, може включати: а) утеплення конструкцій будівлі (стін, перекриттів, даху, підвалу); б) заміна віконних та балконних систем на енергозберігаючі; в) відновлення конструкцій, пошкоджених внаслідок робіт з термомодернізації; г) влаштування пароізоляції та гідроізоляції; д) налагодження, заміна теплових енергоустановок; е) удосконалення інженерних систем (з утепленням трубопроводів); ж) встановлення терморегулювальних пристроїв на опалювальних приладах. З вище сказаного можна зробити висновок: при проведенні будівельних робіт слід враховувати, що термомодернізація будівель – це цілий комплекс робіт, спрямованих на раціоналізацію теплотехнічних показників огорожувальних конструкцій, показників споживання енергетичних ресурсів інженерними системами та забезпечення енергетичної ефективності будівель на рівні, не нижче встановленого мінімальними вимогами щодо енергетичної ефективності. Такі заходи дозволяють заощаджувати енергоресурс не лише коштом мінімізації тепловтрат, а й шляхом більш ефективного використання електроенергії та тепла. Загалом результатами термомодернізації мають стати – економія водоспоживання, економія на опаленні, освітленні, кондиціонування.

Незадовільні теплотехнічні показники житлових і громадських будівель, що виникають внаслідок відсутності, в тому числі їх капітального ремонту, мають наслідком надмірні втрати теплової енергії в процесі експлуатації (до 50%). Фактично ефективність використання теплової енергії в будівлях України у 3-5 разів нижча, ніж у західних країнах. Так, за оцінками експертів, питоме споживання тепла і гарячої води в Україні у два рази перевищує показники держав – членів ЄС з подібними кліматичними умовами. Середнє питоме енергоспоживання на опалення на рік в Україні складає 264 кВт-год на кв. м, тоді як в країнах ЄС - 130 кВт-год на кв. м. Теплова модернізація житлових та громадських будівель має реальний потенціал скорочення обсягу споживання та імпорту природного газу більше ніж на 9 млрд куб м, належне використання якого в умовах економічної кризи, безлічі

зовнішніх викликів і загроз для розвитку країни може ключове, виняткове значення для досягнення енергетичної безпеки та незалежності, а розробки у даній сфері – надзвичайну актуальність, яка підтверджується внесенням завдань із підвищення енергоефективності до пріоритетних завдань розвитку науки та техніки в Україні [3, с. 360 – 361].

Проєкт Державної цільової програми до 2030 року передбачає стимули та підтримку термомодернізації житлових та громадських будівель, але насамперед для індивідуальних будинків. Проєкт програми передбачає створення сприятливих ринкових умов (збільшення обсягів національного виробництва енергоощадних будівельних матеріалів та енергоефективного обладнання). Розвиток компетенцій та кваліфікацій спеціалістів у сфері підвищення енергоефективності будівель є важливим компонентом держпрограми. Впровадження сучасних інформаційних технологій передбачає можливість максимально підвищити ефективність і якість, як самої виробничої діяльності, так і продукції (послуг), що випускається, у сфері будівельного виробництва, зокрема в галузі термомодернізації будівель. Великі будівельні та проєктні компанії, освоюючи цифрові технології, отримують плідні результати, але при цьому стикаються з досить серйозними проблемами, пов'язаними з дорожнечою програмного забезпечення, нестачею кваліфікованих фахівців у галузі BIM-технологій та відсутністю державної підтримки у розвитку нових цифрових технологій. Напередодні повномасштабної війни в Україні стартувала програма термомодернізації житлового фонду. Метою було утеплення п'яти тисяч багатоквартирних будинків за рік. Верховна Рада України прийняла законопроєкт щодо запровадження комплексної термомодернізації будівель, що дозволить зменшити комунальні витрати та споживання газу. Також запроваджуються нові мінімальні вимоги до енергоефективності, які застосовуються при новому будівництві, реконструкції, капітальному ремонті. У майбутньому вони переглядатимуться не рідше ніж раз на п'ять років [4].

Війна зруйнувала величезну кількість будівель. У сьогоденних умовах з'явилася чимала потреба у відновленні будівель та будівництві укриттів з урахуванням термомодернізації. Як відбуватиметься такий процес? Як здійснюватиметься правове регулювання будівництва, капітальних, поточних ремонтів, реконструкції, реставрації? Якими будуть проєктування в умовах воєнного стану? Ці та інші питання належить вирішити Конфедерації будівельників України у тісній співпраці з Мінрегіоном, Мін реінтеграцією та іншими профільними державними інституціями щодо впровадження ініціатив для поліпшення та подальших дієвих кроків. Планування майбутнього відновлення нашої країни слід розпочати прямо зараз! Відбудуємо Україну разом!

Список літератури

1. Беленкова О. Ю. Вплив доходів населення концентрацію регіональних ринків первинної нерухомості. Сучасні тенденції економічного розвитку регіонів: теоретичні та прикладні аспекти. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Одеса: ОГАБА, 2022. С. 189–192.
2. Терещук О. І., Сахно Є. Ю., Щербак Ю. В., Зимовець Д. В. Проведення тепловізійного моніторингу енергозбереження будівель та споруд. Технічні науки та технології. 2019. № 1 (15). С. 278–288.
3. Шумак Л. В., Філіппов О. В. Діяльність проєктних підприємств в умовах воєнної години. Енергоефективність громадських будівель та житлового фонду –

масштабна термомодернізація. Архітектура та будівництво: Відновлення України. Наука, технологія, практика. Міжнар. наук.-техн. Форум. Київ: КНУБА, 2022. С. 360–362. URL: <https://www.knuba.edu.ua/conference/>.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для впровадження комплексної термомодернізації будівель: Закон України від 09.липня.2022 р. Документ № 2392-IX Ухвалення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2392-20/#Text>

УДК 658

Шевченко В. В.

студентка факультету економіки та управління,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ ТА СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Забезпечення конкурентоспроможності – це одна з головних стратегічних задач діяльності будь-якого підприємства. Економічна криза сильно ускладнила реалізацію виробничо – економічних програм підприємств. Але, загостривши конкурентну боротьбу на ринку, економічна криза показала велику роль постійного підвищення якості продукції та ефективності діяльності підприємства, адже якщо воно стоїть на місці у своєму розвитку, то втрачає конкурентоспроможність. А неконкурентоспроможне підприємство не виживає в умовах жорсткої ринкової конкуренції.

В наш час, поняття «якість» та «конкурентоспроможність» продукції часто ототожнюються, мають місце також спори, яке з цих понять ширше. У цій роботі намагаємось розібратись з питанням, як саме якість та конкурентоспроможність продукції взаємопов'язані та яким чином шляхом підвищення якості можна забезпечити конкурентоспроможність підприємства.

Для того, щоб «залишатися на плаву» підприємства та організації мають необхідність здійснювати постійний аналіз ринку і власної діяльності та на основі отриманих даних будувати стратегії підвищення власної конкурентоспроможності. А одним з ключових чинників конкурентоспроможності товару є його якість. Таким чином, обрана тема є актуальною у наш час.

Конкурентоспроможність в загальному сенсі, незалежно від досліджуваного об'єкта, визначається як набір певних властивостей, якими володіє об'єкт, і які забезпечують йому перевагу перед іншими об'єктами.

Для того щоб визначити економічну сутність поняття «конкурентоспроможності», необхідно спочатку дослідити таку категорію, як конкуренція.

Термін «конкуренція» походить від латинського *conspicere*, що означає стикатися, або змагатися і вперше з'явився у процесі формування політичної економії, а свого розквіту набув разом з процесом економічного розвитку світу. У своїй праці «Дослідження про природу і багатство народу» [1, с. 412 – 417] Адам

Сміт визначав явище конкуренції як притаманне усім людям, як їх основний інстинкт, який природно виражається у поведінці нашого виду і властиве йому за натурою.

З економічної точки зору конкуренція – це боротьба між економічними суб'єктами за більш ефективне використання факторів виробництва.

При розвитку та збільшенні певного ринку природним є те, що кількість пропозицій від виробників, що працюють на даному ринку постійно зростає. Це викликає диференціацію товару і дає покупцеві величезний вибір, також сприяє нарощенню конкуренції між продавцями.

Основною характеристикою, що дозволяє товару, або послугі бути більш привабливим для споживача – це його якість. Випуск продукції та надання послуг найвищої якості є основною конкурентною перевагою будь-якого підприємства у будь-якій сфері виробництва.

А отже, конкурентоспроможність продукції – це її привабливість для споживача, якої можна досягти за рахунок високої якості даної продукції.

Якість – це сукупність властивостей продукції, що характеризують її призначення, особливості, корисність і здатність задовольняти конкретні потреби споживачів. Вона залежить від рівня розвитку науки й техніки, прогресивності виробництва, кваліфікації кадрів й може бути визначена показниками якості самої продукції, якості її виготовлення, експлуатації та супровідних послуг.

Продукція, що випускається підприємством, має відповідати державним стандартам і технічним умовам, а також перевершувати якість продукції конкуруючих організацій для того, щоб займати лідируючі позиції на ринку.

Основним показником, що сприяє збільшенню обсягів продажу та нарощенню прибутку підприємства є якість виробленої продукції. Вона оцінюється шляхом зіставлення техніко-економічних показників виробів з кращими вітчизняними і зарубіжними зразками, а також з виробами конкуруючих організацій.

Визначення рівня конкурентоспроможності підприємства є основою формування системи управлінських рішень для покращення та утримання позицій підприємства на ринку. При розробці системи оцінки конкурентоспроможності підприємства необхідно враховувати інтереси всіх сторін, що знаходяться під впливом підприємства, а саме: споживачів, інвесторів, інших підприємств та держави. Однак не існує єдиного методу, що буде універсальним для кожного підприємства на сучасному ринку, адже на конкурентоспроможність впливає величезна кількість факторів.

Визначення методу оцінки є дуже важливим етапом у проведенні роботи по забезпеченню конкурентоспроможного становища підприємства на ринку. Під час процесу оцінювання виявляються слабкі сторони підприємства, можливі загрози та приховані можливості. Після їх визначення, при правильно організованій системі менеджменту, можна закріпити сильні сторони, зменшити вплив слабких сторін на позицію підприємства на ринку та перетворити загрози у можливості.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства дає розуміння, наскільки дане підприємство здатне «триматися на плаву», конкурувати з іншими представниками певного ринку та підлаштовуватися під його мінливі умови.

Варто зазначити, що при визначенні конкурентоспроможності підприємств на сучасних ринках використовується широкий ряд методів. Узагальнюючи наукові

дослідження, що були присвячені даній темі, виділимо класифікацію даних методів оцінки конкурентоспроможності досліджуваного підприємства на ринку (табл. 1).

Таблиця 1

**Узагальнена класифікація методів оцінки
конкурентоспроможності підприємства**

Категорія класифікації	Метод
За способом оцінювання	Якісний
	Кількісний
За формою викладу результатів	Графічний
	Матричний
	Індексний
За ступенем врахування аспектів функціонування певного підприємства	Спеціальний
	Комплексний
За видом інформаційної бази	Критеріальний
	Експертний
За можливістю прийняття рішень	Поточний
	Стратегічний
За об'єктом дослідження	Оцінка конкурентоспроможності персоналу
	Оцінка конкурентоспроможності продукції
	Оцінка конкурентоспроможності підприємства
За метою дослідження	Визначення конкурентних переваг
	Визначення позиції на ринку
	Визначення динаміки ринкової позиції

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 4]

Науковці вважають, що найбільш ґрунтовними методами оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства є комплексні методи [5]. Такі методи зорієнтовані на оцінку всіх параметрів, що є важливими у функціонуванні підприємства конкретної галузі. За результатами комплексної оцінки можна визначити переваги та «вузькі місця» підприємства найбільш точно.

Список літератури

1. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу і причини добробуту націй. Київ: Port-Royal, 2001. 722 с.
2. Дикань В.Л. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 36. С. 104-105. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vetp_2011_36_20 (Дата звернення: 05.01.2023 р.)
3. Сахно І.В. Аналіз основних методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2012. Вип 2, Ч. 2. С. 385–390. URL: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/1-54/14.pdf> (Дата звернення: 08.01.2023 р.)
4. Кузьмін, О.Є. Методи аналізування конкурентоспроможності підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.10. С.159–166. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodi-analizuvannya-konkurentospromozhnosti-pidpriemstv> (Дата звернення: 08.01.2023 р.)
5. Левицька А.О. Методи оціни конкурентоспроможності підприємства: зарубіжні та вітчизняні підходи до класифікації / *Механізм регулювання економіки*.

Вип. 4. 2013. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Mre_2013_4_19 (Дата звернення: 08.01.2023 р.).

УДК 336.711

Хайдарі А. Р.
здобувачка вищої освіти,
Ткачук Н. М.
к.е.н, доцентка,
доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення агресора на територію України 24 лютого 2022 року, банківська система нашої країни зіштовхнулася з тяжкою ситуацією. Оскільки економіка не здатна повноцінно функціонувати без неї, держава повинна була пристосовуватися до нових умов та вжити заходів, які дозволили б забезпечити комфортні та стабільні умови, не тільки для самої держави, але й для її громадян.

Як відомо, банківська система України складається з двох рівнів: перший рівень – це Національний банк України (НБУ), який вважається головним інститутом, що регулює усю грошово-кредитну систему країни; другий рівень – це всі комерційні банки, що діють на території України й безпосередньо здійснюють обслуговування підприємств та населення [1].

Як основний суб'єкт банківської системи, Національний банк України робить усе необхідне для безперебійної роботи банків країни в умовах воєнного стану. У такий критичний момент, НБУ запровадив низку тимчасових обмежень, які змогли б зберегти рівновагу та стабільність фінансової системи країни. До таких заходів відносять: фіксацію офіційного курсу національної валюти, ряд обмежень, щодо здійснення розрахункових операцій в іноземній валюті, встановлення ліміту зняття готівки до 100 тис. грн. на день, призупинення випуску електронних грошей та ін. [2].

Незважаючи на вкрай напружену ситуацію в країні, а з недавніх пір і удари по енергетичній інфраструктурі міст, які вкрай негативно впливають на роботу всіх структур, банківська система є непохитною та намагається усіма способами забезпечити своє нормальне функціонування. Система електронних платежів продовжує працювати у звичному темпі і здатна повноцінно опрацьовувати платежі українців. Обслуговування платіжних карток також проходить у звичному режимі. Громадяни мають змогу зняти свої кошти у банкоматах, відділеннях банку, або ж у звичайних магазинах. Це на початку воєнних дій було запроваджено таку послугу, як зняття коштів на касах магазинів. За наявності суми, яку бажає зняти відвідувач, можна безперешкодно отримати готівку у розмірі до 6000 грн. [3].

У своїй науковій роботі Прокопенко Н. С., Мирончук В. М. та Шапель І. В. виокремили низку заходів, які сприяли вирішенню поточних проблем банківської системи та завадили її краху [4]:

– підтримка стабільної роботи банків; як було зазначено вище, НБУ запровадив ряд заходів, які забезпечують стабільну виплату пенсій, заробітних плат, а також державної допомоги;

– переведення інформації в електронний формат (діджиталізація); ще в 2020 році було оголошено про розвиток «безготівкової економіки» і запровадження системи BankID. Сьогодні ж, громадяни без проблем можуть відкрити рахунок у банку, не виходячи з дому. Завдяки використанню таких сервісів зберігаються всі дані навіть за умови руйнування інфраструктури;

– розширення сфери здійснення безготівкових розрахунків; питання браку готівки розпочалося в перші дні війни, коли населення почало масово знімати готівкові кошти зі своїх рахунків, що й спричинило їх тимчасову відсутність. Наразі, ситуація стабілізувалася, проте в «гарячих точках» все ще відчувається проблема наявності готівки, оскільки виникають труднощі із її транспортування до банківських відділень і банкоматів. Ці фактори свідчать про те, що безготівкові розрахунки в умовах війни, все-таки, є більш ефективними аніж готівкові платежі;

– забезпечення безперебійної роботи Системи електронних платежів (СЕП) НБУ; безготівкові розрахунки можливі лише за стабільної роботи СЕП, тому НБУ забезпечує умови безперешкодного використання платіжних карток; для фізичних і юридичних осіб;

– надання Україні фінансової підтримки з-за кордону; під час війни, коли більша частина фінансових ресурсів спрямована на забезпечення оборону країни, функціонування банківської системи України багато в чому залежить від міжнародної фінансової підтримки, яка, в першу чергу, необхідна суб'єктам економічної діяльності в нашій країні.

Отже, підсумовуючи, можемо сказати, що функціонування банківської системи України в такий нелегкий час є дуже важливим не лише на рівні держави, але й особливо для простих громадян. Завдяки злагодженим діям, українські банки продовжують працювати достатньо стабільно в умовах воєнних дій. Обмеження щодо операцій в іноземній валюті та зняття готівки, а також фіксація курсу гривні були необхідними для забезпечення стабільного функціонування фінансової та банківської систем, а також для безперебійної роботи критичної інфраструктури країни.

Список літератури

1. Гатаулліна Е.І., Клименко М.А. Особливості сучасної структури банківської системи України. *Економіка та суспільство*. №31. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1204/1159>

2. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini>

3. Банківська система зберігає стабільність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivska-sistema-zberigaye-stabilnist>

4. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шапель І.В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. №41. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556/1497>

Гаморак М. І.
студентка 3 курсу ІФНМУ
Грищук М. О.
студент 2 курсу ІФНМУ
Гаморак Г. П.
к. мед. наук, доцент,
кафедра мікробіології, вірусології та імунології
Івано-Франківський національний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ІФНМУ В УМОВАХ ВИМУШЕНОГО ПЕРЕХОДУ НА ДИСТАНЦІЙНУ ТА ЗМІШАНУ ФОРМУ НАВЧАННЯ

Вимушений перехід на дистанційну або змішану форму навчання у медичних ЗВО є важливим викликом у підготовці майбутніх лікарів. При цьому актуальним залишається дотримання високого рівня якості надання освітянських послуг. Питання вдосконалення підготовки майбутніх фахівців закладами вищої освіти залишається актуальним та потребує особливої уваги. Органи, що здійснюють контроль за якістю освіти у ЗВО передбачають чітке формування цілей, методів, методик та критеріїв направлених на досягнення максимально якісних результатів на всіх етапах підготовки здобувачів освіти. Особливе місце в розмаїтті підготовки спеціалістів в Україні займають ЗВО медичного профілю. Підготовка висококваліфікованих майбутніх фахівців в галузі медицини є неможливим без впровадження інноваційних методів та методик навчання для здобуття високого рівня засвоєння професійних умінь та навичок відповідно до стандартів якості освіти на рівні Європейських країн. Набуття професійних компетентностей майбутніми лікарями під час здобування освіти слід розуміти як процес оволодіння стійкими, інтегрованими, систематизованими знаннями з фундаментальних та клінічних дисциплін. Покращення надання рівня якості освіти, вдосконалення методів та методик викладання, інтегрування інноваційних підходів при підготовці майбутніх фахівців-медиків мають надзвичайно важливе значення [1, с. 37].

Засвоєння навчального матеріалу залежить від манери його подання. Інновації у викладацькій діяльності в медичних ЗВО це сукупність підходів, ідей, методів, педагогічних прийомів та технологій спрямованих на оновлення, модернізацію, удосконалення навчального процесу.

Для розвитку дистанційного навчання необхідні певні платформи, без яких система дистанційного навчання не можлива [3, с. 492]. Програмне забезпечення різних платформ забезпечує та уможливорює процес, покращує вивчення матеріалу в умовах дистанційного навчання. На сьогодні існує значна кількість платформ для організації дистанційного навчання, які поділяються на дві великі категорії. Microsoft Teams – центр для командної роботи в Office 365 від Microsoft, який інтегрує користувачів, вміст і засоби, необхідні команді для ефективнішої роботи. Інтерфейс системи дистанційного навчання Microsoft Teams переведений на безліч іноземних мов. На сьогодні система дистанційного навчання Microsoft Teams є однією із найпоширеніших систем дистанційного навчання з найбільшою кількістю користувачів і розробників. Платформа працює для підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців медичного профілю. Шаблони даної платформи – це

готова заготовка визначення структури групи, створена за визначеними потребами або проєктом.

Таким чином, новітні інноваційні освітні технології дають широкі можливості диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності [2, с. 58]. Результат застосування освітніх технологій залежить не стільки від майстерності викладача, скільки від мотивації та можливості студента до самонавчання, аналізу використаної літератури. Освітні технології пов'язані з підвищенням ефективності навчання і виховання і спрямовані на кінцевий результат освітнього процесу – це підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних успішно освоювати нові, професійні та управлінські області, гнучко і динамічно реагувати на мінливі соціально-економічні умови; володіють високими моральними і громадянськими якостями в умовах інноваційного освітнього простору.

Викладачі ЗВО повинні активно інтегрувати інноваційні освітні технології, що є безпосереднім мірилом їх власного професіоналізму та можливістю підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я. Інноваційні методи навчання повинні бути спрямовані на якісне засвоєння знань, умінь та навичок здобувачів освіти, які стануть початком розвитку їх інтелектуальної діяльності та критичного мислення, в подальшому формуватимуть здатність самостійно опрацьовувати інформацію, яка стане у нагоді в майбутній професійній діяльності лікаря.

Список літератури

1. Корда М.М., Шульгай А.Г., Машталір А.І., Чорномидз А.В. Дистанційне навчання – вимушений захід чи вимога часу // Медична освіта. – 2021. №2. С. 35–40
2. Теренда Н. О., Теренда О. А., Горішний М. І., Панчишин Н. Я. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах пандемії Covid-19. Медична освіта. 2021. № 4. С. 57-60.
3. Штихно Л.В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти // Молодий вчений. 2020. №6. С. 489–495.

УДК 61.616.345

Кравченко Т. Ю.

к.мед.н.. доцент кафедри педіатрії № 3,
Одеський національний медичний університет

Зубаренко О. В.

д.мед.н.. професор кафедри педіатрії №3,
Одеський національний медичний університет

Лотиш Н. Г.

к.мед.н.. доцент,
Одеський національний медичний університет

Копійка Г. К.

к.мед.н.. доцент,
Одеський національний медичний університет

СИНДРОМОМ ПОДРАЗНЕНОГО КИШЕЧНИКА У ДІТЕЙ, НЕМЕДИКАМЕНТОЗНЕ ЛІКУВАННЯ

Одним із найпоширеніших функціональних захворювань травної системи є синдром подразненого кишечника (СПК). Це найбільш частий прояв функціональної гастроїнтестинальної патології, який після свого дебюту в більшості випадків зберігається тривалий час, незрідка – все життя, що залишилося. За даними епідеміологічних досліджень, в Україні скарги, характерні для СПК, спостерігаються

у близько 14% учнів середніх шкіл та понад 50% дітей із рецидивуючим абдомінальним больовим синдромом [3, с. 50].

Синдром подразненого кишечника, згідно з Римськими критеріями IV, визначається як рецидивуюча біль в животі в середньому 1 день на тиждень упродовж останніх 3 міс, які поєднуються з 2 або більше наступними симптомами:

- 1) зв'язок з дефекацією;
- 2) асоціація зі зміною частоти випорожнення;
- 3) асоціація зі зміною форми (зовнішнього вигляду) випорожнення [1, с. 1259].

У формуванні СПК має значення декілька етіологічних факторів та патофізіологічних механізмів: соціально-економічний статус сім'ї, генетична схильність, психологічні аспекти, можливість формування захворювання у дитини батьками, що страждають СПК, вісцеральна гіперчутливість, порушення моторики шлунково-кишкового тракту, зміни в нейроендокринній системі, вегето-судинна дисфункція, дисбаланс мікробіоти, харчування [2, с. 92; 6, с. 223]. СПК характеризується тривалим рецидивуючим перебігом, також впливає на якість життя хворого, що, відповідно, буде відображатися на адаптації в шкільному колективі, успішності.

Лікування СПК вимагає комплексного підходу і включає в себе дієтичні рекомендації, фізичну активність, медикаментозні препарати і психотерапевтичні методики. Немедикаментозне лікування займає важливе місце в терапії даного захворювання. Рекомендується помірна фізична активність в різних формах для підтримки фізичної форми і зменшення загальної симптоматики СПК. Використовують програми по зниженню ваги для підтримки нормального індексу маси тіла. Дедалі ширше впроваджується система психологічної корекції у хворих на дане захворювання. Що стосується харчування, то для зменшення загальної вираженості симптомів рекомендується тимчасова дієта FODMAP. FODMAP – це короткоцепочечні вуглеводи, які мають низьку молекулярну масу, та за допомогою осмотичного ефекту, збільшують водний вміст тонкого кишечника, і враховуючі, що вони легко ферментуються бактеріями, збільшують продукцію газу в просвіті кишки. Наслідком цього є розтягнення стінок кишечника, яке провокує біль і дискомфорт. Для зменшення вираженості симптоматики при всіх субтипах СПК може бути рекомендована дієта, збагачена розчинними харчовими волокнами [4]. Результати проведених широких досліджень показали високу частоту непереносимості вуглеводів (особливо лактози, фруктози і сорбітолу) серед хворих на СПК. Однак поширеність непереносимості лактози зазнає значних географічних коливань, що частково відбиває популяційні відмінності щодо наявності у гені лактази мутації, яка, як вважається, виникла в популяції північно-західної Європи і зумовлює переносимість лактози у дорослому віці [5, с. 1794].

Таким чином, лікування дітей з СПК вимагає комплексного підходу і дуже важливе місце займає немедикаментозне лікування.

Список літератури

1. D. A. Drossman, W. L. Halster. Rome IV-Functional GI disorders: disorders of gut-brain interaction. *Gastroenterology*. 2016. No. 150 (6). P. 1257–1261.

2. Зубаренко О. В., Лузан В. В., Кравченко Т. Ю., Копійка Г. К., Мартюк В. І. Психологічні особливості дітей з синдромом подразненого кишечника. *Українська медична стоматологічна академія*. 2020. Том 20, Випуск 1 (69) С. 91-94.

3. Крючко Т. О. Особливості нейрогуморальної регуляції в дітей із синдромом подразненого кишечника. Т. О. Крючко, Т. В. Шпехт, С. М. Зіньковська. *Здоровье ребенка*. – 2008. – № 6. – С. 50-53.

4. Ткач С. М., Дорофеев А. Є., Скрипник И. Н., Харченко Н. В. Клинические рекомендации Украинской гастроэнтерологической ассоциации по ведению больных

синдромом подразненої кишки. *Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя»* № 20 (465), жовтень 2019 р.

5. R. Spiller, Q. Aziz, F. Creed, A. Emmanuel, L. Houghton, P. Hungin, R. Jones, D. Kumar, G. Rubin, N. Trudgill, P. Whorwell. «Guidelines on the irritable bowel syndrome: mechanisms and practical management» *«Gut»*. 2007 (56). P.1770-1798

6. Хільчевська В. С., Харманська І. Б., Парфьонова І. В. Особливості перебігу синдрому подразненого кишечника у дітей. *Молодий вчений*. 2019 р. № 7 (71) С. 222-225.

УДК 615.825+615,83/616.14 – 007.64

Корчинський В. С.

д.м.н., с.н.с.,

професор кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»,

Пономаренко М. В.

викладач кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»,

Бондаренко Т. М.

магістрант другого року підготовки
спеціальність Фізична терапія, ерготерапія
Вінницький інститут Університету «Україна»

ДІАБЕТИЧНА ПОЛІНЕЙРОПАТІЯ У ПРАКТИЦІ ФІЗИЧНОГО ТЕРАПЕВТА

Діабетична полінейропатія (ДПН) – комплекс клінічних і субклінічних синдромів, кожний з яких характеризується дифузним або вогнищевим ураженням периферичних та/або автономних нервових волокон унаслідок цукрового діабету (ЦД). На сьогодні 422 млн населення світу страждають на цукровий діабет. Діабетична полінейропатія – це одне з найчастіших хронічних ускладнень ЦД, що діагностується майже в половині таких хворих. Враховуючи той факт, що ДПН є основою 50 – 75 % усіх нетравматичних ампутацій, слід звернути особливу увагу на раннє діагностування та сучасні підходи до лікування цього патологічного порушення [1, с. 278].

Що стосується патогенезу, то ДПН є наслідком поширеного ураження нейронів і їх відростків у центральній і периферичній нервовій системі через високий рівень цукру в крові, еритроцити починають погано приєднувати молекули кисню і, як наслідок, погано віддавати його клітинам. Прогресуюча загибель нейронів часто необоротна в силу порушення процесів регенерації при ЦД.

Головний ушкоджувальний фактор – глюкоза, рівень якої в крові хворого на ЦД часто перевищує норму. Щодо пояснення механізму ушкодження нервових волокон розроблено 4 теорії [2, с. 45]:

– метаболічна (вважається, що гіперглікемія є причиною порушення обмінних процесів у нервових клітинах, яке призводить до нейропатії);

– судинна (дослідники припускають, що ДПН є наслідком ушкодження дрібних судин (діабетичної мікроангіопатії), яке спричиняє дефіцит кисню і дегенерацію периферичних нервів);

– спадкова (обговорюється роль генетичної схильності як однієї з ланок патогенезу ДПН);

– дизімінна (в осіб, які страждають на неї, нерідко мають місце підвищений рівень прозапальних цитокінів у крові, а також ознаки васкуліту, виявлені при дослідженні біоптату нервів).

Діабетична полінейропатія характеризується різноманітною симптоматикою, яка

відображає чутливі, рухові і вегетативно-трофічні порушення. Клінічними проявами ДПН є симетричний больовий синдром і парестезії (оніміння) у дистальних відділах ніг, а потім і рук, що посилюються вночі, судоми та болючість у литкових м'язах. Частину хворих турбує відчуття слабкості в нижніх кінцівках.

Чинниками ризику появи перших суб'єктивних симптомів ДПН є декомпенсація ЦД, інтоксикація, переохолодження, інфекції, травми, вживання алкоголю, куріння тощо.

Найчастішим об'єктивним симптомом ДПН є зниження або зникнення рефлексів, спочатку ахіллового, потім колінних. Зміни рефлексів на верхніх кінцівках спостерігаються рідко. Чутливі порушення характеризуються гіперестезією за полінейротичним типом у вигляді шкарпеток і рукавичок, болючістю м'язів і нервових стовбурів при пальпації. Спочатку і найчастіше порушується вібраційна чутливість. Страждають також больова, тактильна і температурна чутливість. Рідко порушується м'язово-суглобова чутливість. Рухові порушення включають зниження м'язової сили, гіпотрофію дистальної групи м'язів. У тяжких випадках можуть спостерігатися парези і паралічі дистальних відділів нижніх кінцівок.

Вісцеральні варіанти ДПН проявляються ураженням серцево-судинної, сечостатевої систем, шлунково-кишкового тракту, порушенням функції потових залоз, відсутністю відчуття гіпоглікемії. Ураження серцево-судинної системи часто реалізуються у вигляді діабетичної автономної нейропатії серця, якій притаманні постуральна гіпотензія (зменшення артеріального тиску при зміні положення тіла), тахікардія, безболісний інфаркт міокарда, раптова смерть. Нейропатія з боку шлунково-кишкового тракту проявляється дисфункцією стравоходу та шлунка, діабетичною діареєю та нетриманням випорожнень, порушенням тонуусу жовчного міхура.

Для діагностики ДПН використовують низку методів [3, с. 81]:

- Огляд ніг на наявність травм, виразок та інших дефектів.
- Оцінку тактильної чутливості за допомогою монофіламенту.
- Оцінку вібраційної, температурної та больової чутливості.

Порушення температурної чутливості виявляють у 75% пацієнтів із середньою і тяжкою ДПН. Зниження порогу больової і температурної вважається індикатором гіперчутливості, що може спостерігатися при початкових змінах і вважається ранньою ознакою ДПН.

– Оцінку сухожилкових рефлексів за допомогою неврологічного молоточка.

– Електронейроміографію (ЕНМГ). Це метод діагностики, який вивчає електричну активність периферичного апарату нервової системи. Завданням методу ЕНМГ є визначення таких параметрів: рівень ураження нервової системи; давність захворювання; характер процесу (генералізований/ локальний); ступінь втрати функції.

Лікування ДПН при ранній діагностиці ускладнень діабету можна розраховувати на повне зникнення симптомів ДПН. Лікування ДПН проводять комплексно, з впливом і на причину виникнення, і на симптоми захворювання.

Основні принципи терапії ураження периферичної системи включають чітке регулювання концентрації глюкози в крові, тобто підтримання максимально наближених до норми значень на постійному рівні, без різких коливань; використання антиоксидантних препаратів, що зменшують уміст вільних радикалів, які ушкоджують периферичні нерви, знеболюючі засоби. Досить часто доводиться комбінувати різні медикаменти для посилення ефекту. Найчастіше використовуються комбінації антидепресанту з антиконвульсантом та антиконвульсанту з опіюідом. Крім лікарських засобів, для боротьби з ДПН у лікувальному процесі використовуються фізіотерапевтичні методи, як: магнітотерапія, діадинамічні струми, черезшкірна електростимуляція, електрофорез,

лазерна терапія, гіпербарична оксигенація.

Висновок. Лікування ДПН є складним завданням навіть для досвідченого лікаря, оскільки передбачити перебіг захворювання і можливий ефект від призначеного лікування неможливо. До того ж в більшості випадків курс лікування є досить тривалим, тому можливості фізичної терапії розширюються.

Список літератури

1. Антошук Р.Я. Цукровий діабет: етіологія захворювання. *Молодий вчений*. 2016. № 6, т. 33. с. 277-80.

2. Діабетичні нейропатії / Сергієнко О. О., Єфімов А. С., Єфімов Д. А., Кривко Ю.Я. Львів–Київ, 2003. 212 с.

3. Стандарти діагностики та лікування ендокринних захворювань / за ред. М. Д. Тронька. Київ, 2005. 136 с.

УДК 347.471.6-057.875:616.98:578.828ВІЛ-СНІД:37.018.43

Кушнірова О. А.

к.мед.н., асистент кафедри інфекційних хвороб
Дніпровський державний медичний університет

Литвин К. Ю.

професор, зав. кафедри інфекційних хвороб
Дніпровський державний медичний університет

Білоконь О. О.

асистент кафедри інфекційних хвороб
Дніпровський державний медичний університет

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО СЕМІНАРУ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВО ТОВАРИСТВА З ПРОБЛЕМИ ВІЛ/СНІД В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі вимоги до професійної підготовки лікаря постійно підвищуються, тому виникає необхідність пошуку методів та інноваційних технологій, які б стали якісним та ефективним інструментом підготовки фахівця. У дослідженнях відомих вчених педагогів та науковців [1, с.160] міждисциплінарні зв'язки виступають як умова єдності навчання й виховання, засіб комплексного підходу до системи освіти. В підготовці лікаря значно зростає роль засвоєння міжпредметних компетенцій, в результаті вдалого використання яких забезпечується також принцип систематичності та послідовності формування необхідних навичок і вмінь [2, с. 124]. Важливою умовою якісної освіти, а також розвитку пізнавальної активності, можна сміливо назвати науково-дослідну роботу. Вона є особливим видом діяльності і забезпечує становлення у студентів власних поглядів, наукового світогляду, забезпечує безцінний досвід і навички роботи з інформацією. Традиційною формою організації наукової студентської роботи стала організація студентських наукових гуртків [5, с. 148 – 149].

Одним з найважливіших напрямків вдосконалення підготовки студентів в сучасному виші є впровадження інтерактивних форм навчання, що забезпечує необхідний рівень взаємодії між студентами та викладачами та відкриває широкі можливості використання змісту спілкування. Інноваційне інтерактивне навчання є створює умови, при яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання, сприяє вдосконаленню знань і навичок, а також суттєво допомагає у вирішенні проблемних питань після того, як навчання закінчиться. Багато досліджень підтверджують

ефективність інтерактивних підходів до організації занять студентів різних спеціальностей, особливо – медичних [3, с. 123 – 138].

Вважається, що «оскільки епідемія ВІЛ наближається до свого 35-річного рубіжа», роль мультидисциплінарних підходів до досліджень ВІЛ стає все більш важливою» [4, с. 273 – 280], а створення команд фахівців для проведення досліджень має оптимально вплинути на громадське здоров'я та зупинити епідемію. Спираючись на важливість та актуальність проблеми ВІЛ-інфекції в Україні, ми запропонували комплексно розглянути питання ВІЛ-інфекції на тлі пандемії COVID-19 у розширеному предметному колі сумісного засідання студентських наукових гуртків двох кафедр Дніпровського державного медичного університету інфекційних хвороб та пропедевтики внутрішньої медицини.

Мета дослідження проаналізувати результати міждисциплінарного семінару студентського наукового товариства з проблеми ВІЛ/СНІД та визначити роль міжпрофесійної командної роботи задля підвищення ефективності підготовки майбутніх лікарів.

Матеріали та методи дослідження. Засідання у формі міждисциплінарного семінару в онлайн-режимі (у зв'язку з протиепідемічними обмеженнями у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби-19) відбувалось на базі кафедр інфекційних хвороб та внутрішньої медицини Дніпровського державного медичного університету. Кількість учасників засідання – 37 студентів (здобувачі освіти 2 – 6 курсів) та 5 викладачів.

Методологія проведення міжпредметного заняття була побудована наступним чином: вступне слово викладачів; доповіді студентів – представників наукового гуртка кафедр інфекційних хвороб та пропедевтики внутрішньої медицини; презентація 2 клінічних випадків; питання доповідачу-відповіді; питання викладачам-відповіді; активне обговорення та пропозиції у формі online – «круглого столу»; підсумки, заключне слово викладачів.

Результати. Засідання мало певні особливості: по-перше – новим був сумісний формат проведення заходу за участю викладачів та здобувачів освіти двох кафедр; по-друге – зустріч відбувалась в онлайн-режимі (умови військового часу та протиепідемічні обмеження), по-третє, даний захід зміг об'єднати студентів з 2 по 6 курси та зібрати разом 37 здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю «Медицина» (у той час, як на засідання, що проводились окремо на кафедрах збиралось вдвічі менше учасників). Проведення міждисциплінарного семінару надало змогу учасникам визначити ключові фактори, які роблять міждисциплінарні моделі нагляду за ВІЛ-інфекцією найбільш ефективними. Доповіді студентів молодших курсів стосувались анатоμο-фізіологічних особливостей органів та систем, які уражаються при ВІЛ-інфекції, патоморфологічних змін, а також сучасних клініко-лабораторних та інструментальних методів досліджень. Виступи студентів старших курсів, були присвячені ВІЛ-асоційованим ураженням легень та клінічним особливостям коронавірусної хвороби – 19 у людей, які живуть із ВІЛ. Також, студентами 5 та 6 курсів були представлені клінічні випадки з практики та результати науково-дослідної роботи. Після презентацій обмін думками з розглянутих у доповідях питань пройшов у формі online – «круглого столу», де всі учасники змогли обмінятись своїми думками.

Серед переваг міждисциплінарного засідання, студенти, які навчаються на молодших курсах визначили стимул до більш глибокого вивчення морфологічних та пропедевтичних дисциплін, як важливий та необхідний крок до порозуміння клінічних питань. Деякі студенти 2 – 4 курсів виявили бажання приймати участь у засіданнях наукового товариства з дисципліни «інфекційні хвороби», в яких до цього брали участь переважно студенти 5 та 6 курсів, що вже вивчають цей предмет.

Також ці студенти висловили зацікавленість у студентській науково-дослідній роботі за темою ВІЛ/СНІД [4, с. 273 – 280]. Студенти старших курсів відзначили, що подібний семінар – це можливість більш глибокого засвоєння фундаментальних базових предметів для кращого розуміння клінічної медицини. Загалом, студентами та викладачами також висловлені побажання розширення та поглиблення спільної міждисциплінарної діяльності у подальшому.

Висновки. Втілення міждисциплінарних засідань студентських наукових товариств призводить до підвищення активності творчих дій та кращому засвоєнню практичного і теоретичного навчального матеріалу, що в свою чергу сприяє позитивному ставленню до навчання з підвищенням мотивації у здобувачів освіти. Такий комплексний підхід, який було застосовано при проведенні міждисциплінарного семінару формує зацікавленість у вивченні дисципліни інфекційних хвороб та участі у науково-дослідній роботі, та в свою чергу має сприяти ефективному менеджменту ЛЖВ, як соціально-значущому захворюванню. [4, с. 273 – 280].

Список літератури

1. Зверев И. Д., Максимова В. Н. Междпредметные связи в современной школе: М.: Педагогика, 1981.160 с.
2. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : [курс лекцій] Тернопіль: Економічна думка, 2005.124 с.
3. Prince M. J., & Felder R. M. Inductive teaching and learning methods: Definitions, comparisons, and research bases: Journal of engineering education, 2006. 95(2). 123-138с.
4. Magnus M., & Castel A. Breaking down the siloes: developing effective multidisciplinary HIV research teams: AIDS and Behavior, 2016. 20(2). 273-280 с.
5. Мошель Т. М., Бублій Т.Д. Роль студентського наукового товариства у формуванні лікаря-стоматолога: *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика* : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю(м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 148–149.

УДК 616-092.12+616.133

Михалойко О. Я.

к.м.н., доц. каф неврології та нейрохірургії
ІФНМУ,

Михалойко І. Я.

к.м.н., доц.каф хірургічних хвороб
ІФНМУ,

Михалойко І. С.

к.м.н., доц. каф внутрішньої медицини № 1,
клінічної імунології та алергології ім. Є. М. Нейка
ІФНМУ

ЛІПОПРОТЕЇН-АСОЦІЙОВАНОЇ ФОСФОЛІПАЗА А2, – ПОТЕНЦІЙНИЙ ЦИРКУЛЮЮЧИЙ БІОМАРКЕР ВРАЗЛИВОСТІ АТЕРОСКЛЕРОТИЧНИХ БЛЯШОК У ПАЦІЄНТІВ РАНЬОГО ВІДНОВНОГО ПЕРІОДУ АТЕРОТРОМБОТИЧНОГО ІНСУЛЬТУ

Найбільш частим механізмом у патогенезі атеротромботичного інсульту є розрив атеросклеротичної бляшки з подальшим утворенням тромбу та дистальною емболією. Виявлення атеросклеротичних уражень церебральних судин традиційно ґрунтується на ультразвуковому обстеженні (УЗД) з вимірюванням просвіту стенозу та характеристики атеросклеротичної бляшки. Незважаючи на інформативність УЗД атеросклеротичного ураження судин, прогнозування вразливості бляшок

залишається складним. Циркулюючі кров'яні біомаркери могли б надати додаткові критерії, що дозволили б краще визначати ризик повторного інсульту та стабілізувати ситуацію [1, с. 477; 2, с. 1].

Мета дослідження – вивчення змін ліпопротеїн-асоційованої фосфоліпази A2 у крові пацієнтів раннього відновного періоду атеротромботичного інсульту, в залежності від щільності атеросклеротичної бляшки за даними дуплексного сканування церебральних судин.

Матеріал і методи дослідження: Проведено клініко-лабораторний аналіз 130 хворих раннього відновного періоду атеротромботичного інсульту. Серед обстежених було 69 чол. та 61 жін. віком ($60,42 \pm 7,4$) років. Ультразвукове дуплексне сканування судин шиї із встановленням ступеня атеросклеротичного стенозу та характеру атеросклеротичної бляшки виконували на апараті Siemens Acuson X 300 лінійним мультичастотним датчиком від 4–10 мГц за стандартними методиками. Кількість ліпопротеїн-асоційованої фосфоліпази A2 (Lp-PLA2) визначали за допомогою набору для імуноферментного аналізу (ELISA) (Diazyme Laboratories Inc., Poway, California, USA). Для статистичної обробки було використано програмне забезпечення STATISTICA 8 software (StatSoft, Serial STA862D175437Q).

Результати. Згідно дуплексного сканування судин голови та шиї у всіх пацієнтів раннього відновного періоду атеротромботичного інсульту були констатовані наявні гемодинамічнонезначущі атеросклеротичні стенози до 75 %. Нестабільні атеросклеротичні бляшки, здебільшого, були гетерогенної структури із гіпоехогенними включеннями, нерівною поверхнею та наявними розшаруваннями. Стабільні бляшки були однорідними, гіперехогенними.

Середній рівень Lp-PLA2 у крові обстежуваних контрольної групи становив 200,75 нг/мл. Концентрація Lp-PLA2 була значно вищою у пацієнтів із м'якою, нестабільною атеросклеротичною бляшкою (285.9 (265.5;295.3)) у порівнянні із стабільною (250.2 (245.9; 267.3)). Крім того, у пацієнтів із однаковими параметрами рівнів стенозу у обох досліджуваних групах, значно вищі показники фіксувалися у групі із м'якими атеросклеротичними нашаруваннями. Тобто, підвищення концентрації Lp-PLA2 залежало більше від структури атеросклеротичної бляшки ніж від її величини. Згідно даних літератури, інтерпретація рівнів Lp-PLA2 у сироватці крові відбувається за наступною шкалою: низький ступінь серцево-судинного ризику - (< 200 нг/мл); середній ступінь ризику- (200 – 235 нг/мл); високий ступінь ризику- (> 250 нг/мл) [2, с. 2; 3, с. 530]. Виходячи з результатів отриманих нами, пацієнти із м'якою атеросклеротичною бляшкою відносяться до групи високого ступеня ризику виникнення інсульту.

Висновок. Концентраційні зростання показників Lp-PLA2 у пацієнтів із церебральним атеросклерозом можуть розглядатися, як циркулюючі біомаркери вразливості атеросклеротичних бляшок, що сприятиме покращенню діагностики схильних до розривів бляшок церебральних артерій передбачаючи можливість виникнення повторних гострих ішемічних подій.

Список літератури.

1. Ezhov M, Safarova M, Afanasieva O. Lipoprotein(a) level and apolipoprotein(a) phenotype as predictors of long-term cardiovascular outcomes after coronary artery bypass grafting. *Atherosclerosis*. 2014;235:477-82.

2. Han L, Zhong C, Bu X. Prognostic value of lipoprotein-associated phospholipase A2 mass for all-cause mortality and vascular events within one year after acute ischemic stroke. *Atherosclerosis*. 2017; 266: 1–7.

3. Marcovina S, Albers J. Lipoprotein(a) measurements for clinical application. *J Lipid Res*. 2016; 57:526-37.

УДК 616.33-006.5:612.321.2:577.175.732:[616-022.7:579.835.12]

Пікас П. Б.

асистент

Національний університет охорони здоров'я
імені П. Л. Шупика

ХАРАКТЕРИСТИКА КИСЛОТНОСТІ І ГАСТРИНУ КРОВІ У ХВОРИХ ІЗ ПОЛІПАМИ ШЛУНКА

Анотація: У хворих із поліпами шлунка встановлені вірогідно низькі показники рН (гіпоацидний або анацидний стан) шлункового соку та підвищений рівень гастрину у крові. Нижчий рівень рН поєднувався із наявністю багаточисленних поліпів шлунка.

Ключові слова: поліпи; шлунок; кислотність; гастрин; мікрофлора.

Поліпи мають потенційний ризик до малігнізації, тому їх вважають передраковими. Частота малігнізації поліпів – 0,2 – 9 % випадків [3], а великих (2 см і більше) аденоматозних поліпів – 40 % [1]. Після поліпектомії поліпи можуть повторно виникати на місці їх первинної локалізації чи в іншому місці [2]. У перші 2 роки після видалення поліпів повторне їх виникнення можливе у 13 % хворих. Залозові поліпи повторно виникають у 8 % випадків, а ворсинчаті – у 25 %.

Мета – оцінити кислотність шлункового соку, рівень гастрину у крові та мікрофлору шлунка у хворих із поліпами у ньому.

Матеріал та методи. Обстежено 35 (36,0 % із 97) здорових осіб (І група) та 62 (64,0 % із 97) хворих із поліпами шлунка (ІІ група). Другу групу поділили на дві підгрупи: ІІ А і ІІ Б. До ІІ А підгрупи входили 32 (51,6 % із 62) хворих із 1 – 2 поліпами шлунка, до ІІ Б підгрупи - 30 (48,4 % із 62) хворих, у яких виявили більше 2-ох поліпів шлунка.

Дослідження проводили на базі клініки ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова» НАМН України, де хворі знаходились на лікуванні (амбулаторному чи стаціонарному).

При дослідженні враховували основні біоетичні норми. При ендоскопії вивчали стан слизової оболонки шлунка, виявляли поліпи та брали їх матеріал на біопсію. Проводили морфологічне дослідження тканин.

При ендоскопічних дослідженнях і поліпектомії застосовували різні ендоскопічні апарати з ендовідеосистемою (переважно виробництва фірми «Olympus», Японія) та набором стандартних інструментів (овальних петель, кулькових електродів).

Кислотність шлунка визначали за допомогою ацидогастрографа АГ-1рН-Е. Дослідження проводилося натщесерце, після виключення прийому будь-яких лікарських засобів протягом тижня. Оцінку кислотоутворюючої функції шлунка проводили за найменшим показником рН шлункового соку (найбільший стан ацидності). Зв'язок між показником рН шлункового соку та станом функції шлунка є зворотнім.

Рівень базального гастрину-17 визначався у сироватці крові методом ІФА з використанням діагностичного набору «Гастрин-17 ELISA» фірми «Biohit» (Фінляндія) на напівавтоматичному аналізаторі «StatFax 303» виробництва «Awareness Technology Inc.» (США). Норма гастрину за цією методикою становить 1-100 нг/л.

Результати та обговорення. У здорових осіб (І група) встановлений нормоцидний стан шлункового соку (рН = 1,6). У хворих із поліпами шлунка (ІІ

група) в основному було виявлено анацидний чи гіпоцидний стан кислотності шлункового соку.

У хворих II А підгрупи встановлено помірну гіпоацидність шлункового соку (рН = 2,3 – 3,5), у хворих II Б підгрупи – виражений гіпоацидний (рН = 3,6 – 6,9) або анацидний (рН = більше 7,0) стан шлункового соку.

У здорових осіб (I група) рівень гастрину у крові становив ($90,5 \pm 10,1$) пг/мл. У хворих із поліпами шлунка (II група) рівень гастрину у крові змінювався та був значно вищим порівняно із показником у здорових осіб.

У хворих II А підгрупи рівень гастрину у крові зростав до ($1695,5 \pm 40,8$) пг/мл, у хворих II Б підгрупи – до ($2485,5 \pm 50,0$) пг/мл, що було достовірно вищим (р < 0,05) від показників у здорових осіб.

Висновки. 1. У хворих із поліпами шлунка встановлені вірогідно низькі показники рН (гіпоацидний або анацидний стан) шлункового соку та підвищений рівень гастрину у крові.

2. Встановлений взаємозв'язок між поліпами у травному каналі та гіпоацидним (чи анацидним) станом шлункового соку і підвищеним рівнем гастрину, що дозволить розробити ефективні методи лікування та профілактики їх повторного виникнення.

Список літератури

1. Боброва В. І., Вороніна С. С., Рубан Т. В. Антисекреторні і пробіотичні паралелі при лікуванні дітей з хронічним гастродуоденітом (Матеріали конференції). Перинатология и педиатрия. – 2010. – № 1 (41). – С. 148–151.

2. Бабкин Б. П. Секреторный механизм пищеварительных желез (Перевод с англ. Е. А. Пузыревой). Медгиз, Ленинград. – 1960. – 758 с.

3. Коркушко О. В., Якименко Д. М. Трансформація шлункової секреції під час фізіологічного старіння людини: секреція, стимульована гістаміном та пентагастрином. / Сучасна гастроентерологія. – 2009. – № 3. – С. 34–39.

УДК 616,24-002,5-003.2:616,15:577.115:577.125.3

Пікас О. Б.

д. мед. н., професор

професор кафедри фтизіатрії та пульмонології,

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МЕТАБОЛІЗМУ ЛІПІДІВ У КРОВІ ХВОРИХ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ ЛЕГЕНЬ

Анотація: Склад жирних кислот ліпідів у плазмі крові у хворих на інфільтративний туберкульоз легень характеризується дисбалансом ЖК – вірогідне підвищення сумарного вмісту насичених ЖК на тлі зниженого сумарного вмісту ненасичених і ПН ЖК.

Ключові слова. туберкульоз, жирні кислоти, плазма крові.

У патогенезі багатьох захворювань важлива роль відводиться метаболічним порушенням і процесам перекисного окислення ліпідів (ПОЛ) [1, 2]. При патологічних процесах мають місце метаболічні порушення та зміна співвідношення між анти- і прооксидантною системами. Зниження показників антиоксидантної системи та одночасна активація процесів ПОЛ – це маркер патологічних станів. До складу біомембран входять жирні кислоти (ЖК) фосfolіпідів, тому їх якісна та

кількісна зміна свідчить про патологічний стан організму. Все вище перелічене обумовило мету роботи – вивчити та оцінити склад жирних кислот ліпідів у плазмі крові у хворих на туберкульоз легень.

Матеріали і методи. Нами обстежено 103 (33,2 % із 310) здорові особи, віком від 18 до 65 років (I, контрольна група) та 207 (66,8 % із 310) осіб такого ж віку – хворих на інфільтративний туберкульоз легень (II група). Обстежені особи не палили цигарки і не брали участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Підготовку проб і газохроматографічний аналіз проводили згідно методики Л.В. Сазоненко і Т. С. Брюзгіної (2003) [4]. Визначення складу жирних кислот фосfolіпідів у плазмі крові проводили біохімічним методом на газорідинному хроматографі серії «Цвет – 500» із плазмоіонізаційним детектором в ізотермічному режимі. Кількісну оцінку складу жирних кислот ліпідів здійснювали за методом нормування площ і визначення їх частки у відсотках (у %) [3]. Похибка визначення показників складала ± 10 %.

Результати та обговорення. У складі жирних кислот ліпідів плазми крові у здорових осіб (I група, контрольна) у найбільшій кількості виявлені насичені ЖК: пальмітинова (C16:0) – $(37,1 \pm 1,6)$ %, стеаринова (C18:0) – $(13,4 \pm 0,7)$ %. Із ненасичених ЖК у найбільшій кількості визначені олеїнова (C18:1) та лінолева (C18:2) ЖК – відповідно $(16,3 \pm 0,5)$ % і $(29,1 \pm 0,5)$ %. Тобто, у здорових осіб встановлена значна сумарна насиченість ліпідів (до $(50,5 \pm 1,6)$ %) внаслідок високого вмісту пальмітинової ЖК (C16:0), що забезпечує стійкість системи крові до посилення вільнорадикальних процесів ПОЛ.

Кількісний вміст жирних кислот у плазмі крові у хворих на інфільтративний туберкульоз легень (II група) суттєво відрізняється від аналогічних показників жирних кислот у здорових осіб (I група). У хворих на інфільтративний туберкульоз легень (II група) відмічалось вірогідне зниження рівня пальмітинової ЖК (C16:0) до $(31,2 \pm 3,0)$ % ($p < 0,05$) при контролі $(37,1 \pm 1,6)$ %. Вміст стеаринової ЖК (C18:0) також вірогідно знижувався до $(6,6 \pm 0,9)$ % при $(13,4 \pm 0,7)$ % у контролі ($p < 0,001$).

У хворих II групи у плазмі крові з'явилась міристинова ЖК (C14:0) ($p < 0,001$) – $(27,0 \pm 2,9)$ %, яка свідчить про суттєві зміни в ендокринній системі у даних пацієнтів. Рівень олеїнової ЖК (C18:1) вірогідно знижувався в осіб II групи до $(11,8 \pm 1,6)$ % (в 1,38 рази, $p < 0,05$) порівняно з групою контролю (I), де кількість її становила $(16,3 \pm 0,5)$ %. Вміст арахідонової ЖК (C20:4) у пацієнтів II групи становив $(3,5 \pm 0,7)$ % (у контролі – $(3,9 \pm 0,4)$ %), $p > 0,05$.

Достовірне зниження рівня стеаринової (C18:0) та олеїнової (C18:1) ЖК у плазмі крові у хворих II групи свідчить про суттєві порушення метаболізму ліпідів в їх організмі в результаті посиленої активації процесів пероксидації ліпідів. Зменшення ненасиченості комплексу ліпідів у плазмі крові у хворих на інфільтративний туберкульоз легень обумовлена вірогідним зниженням вмісту лінолевої (C18:2) та олеїнової (C18:1) ЖК.

У плазмі крові в осіб II групи нами виявлено вірогідне зниження ($p < 0,001$) вмісту насичених ЖК (пальмітинової (C16:0) та стеаринової (C18:0)) і ненасичених ЖК (олеїнової (C18:1) та лінолевої (C18:2)), що негативно відображається на регуляторній функції респіраторної системи й характері перебігу туберкульозного процесу. Такі зміни складу жирних кислот ліпідів у плазмі крові зумовлюють зниження поліненасичених ЖК (ПНЖК) та сумарного вмісту ненасичених ЖК (до $(28,1 \pm 2,1)$ % при нормі $(49,5 \pm 1,6)$ %, $p < 0,001$). Зниження сумарного вмісту ПНЖК до $(16,3 \pm 2,0)$ % у хворих на інфільтративний туберкульоз легень ($p < 0,001$) при $(33,3 \pm 1,5)$ % у контрольній групі відбувається внаслідок зниження лінолевої ЖК

(С18:2) до $(12,4 \pm 2,3) \%$ (у здорових осіб – $(29,1 \pm 0,5) \%$, $p < 0,001$), що свідчить про значну активність специфічного процесу.

Висновки. Склад жирних кислот ліпідів у плазмі крові у хворих на інфільтративний туберкульоз легень характеризується дисбалансом ЖК – співвідношення сумарного вмісту насичених, ненасичених і поліненасичених ЖК. Встановлено вірогідне підвищення сумарного вмісту насичених ЖК на тлі зниженого сумарного вмісту ненасичених і ПН ЖК, що свідчить про порушення метаболізму ліпідів у даних хворих. Нами показано, що важливим фактором у розвитку інфільтративного туберкульозу легень є порушення обміну ліпідів із модифікацією складу їх жирних кислот у плазмі крові.

Список літератури

1. Афонина Г. Б., Куюн Л. А. Липиды, свободные радикалы и иммунный ответ. – К.: НМУ, 2000. – 285 с.
2. Владимиров Ю. А. Свободные радикалы в живых системах // Биофизика. – 1991. – Т. 29. – 249 с.
3. Гичка С. Г., Брюзгина Т. С., Веретик Г. М., Рева С. Н. Газохроматографический метод определения липидных показателей крови при ишемической болезни сердца // Український кардіологічний журнал. – 1998. – № 7–8. – С. 50–52.
4. Сазоненко Л. В. Вивчення ліпідних показників сироватки крові у вагітних з преєклампсією в динаміці лікування / Л. В. Сазоненко, Я. М. Вітовський, Т. С. Брюзгіна // Медична хімія. – 2003. – № 1. – С. 86–88.

Сорокман Т. В.

д.мед.н., професор,
професор кафедри педіатрії та медичної генетики
Буковинський державний медичний університет

СУЧАСНІ МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ СТУДЕНТАМИ-МАЙБУТНІМИ ЛІКАРЯМИ

Вибір медичної професії, що базується як на врахуванні своїх якостей та здібностей, так і особливостей вимог професії, являє собою ядро професійного самовизначення і є важливою передумовою успішної та ефективної діяльності [1, с. 55].

Професія лікаря – це унікальний вид діяльності, який потребує цілого набору як особливих психологічних якостей, до яких належить гуманізм, емпатійність, терпимість, відповідальність, самоконтроль, комунікативність та інші, так і професійно-важливих якостей таких як: розвиток логічного і критичного мислення, вербальні здібності, деонтологічні вміння, концентрація і стійкість уваги тощо [2, с. 63; 3, с. 423].

З метою визначення основних мотиваційних компонентів вибору професії нами проведено анкетування 56 студентів-медиків 1-го курсу Буковинського державного медичного університету за допомогою анкети «Мотиви вибору професії» (автор Р. Овчарова). Кожен студент мав прочитати анкету та оцінити, якою мірою кожне з тверджень вплинуло на вибір професії, за такою шкалою оцінювання: 5 – дуже сильно вплинуло; 4 – сильно вплинуло; 3 – середньо вплинуло; 2 – слабо вплинуло; 1 – ніяк не вплинуло. Оцінка результатів проводилася за такими групами: «І» – внутрішні індивідуально значущі мотиви; «С» – внутрішні соціально значущі мотиви; «П» – зовнішні позитивні мотиви; «Н» – зовнішні негативні мотиви.

Структура та частота вибору респондентами мотивів представлена на рис. 1.

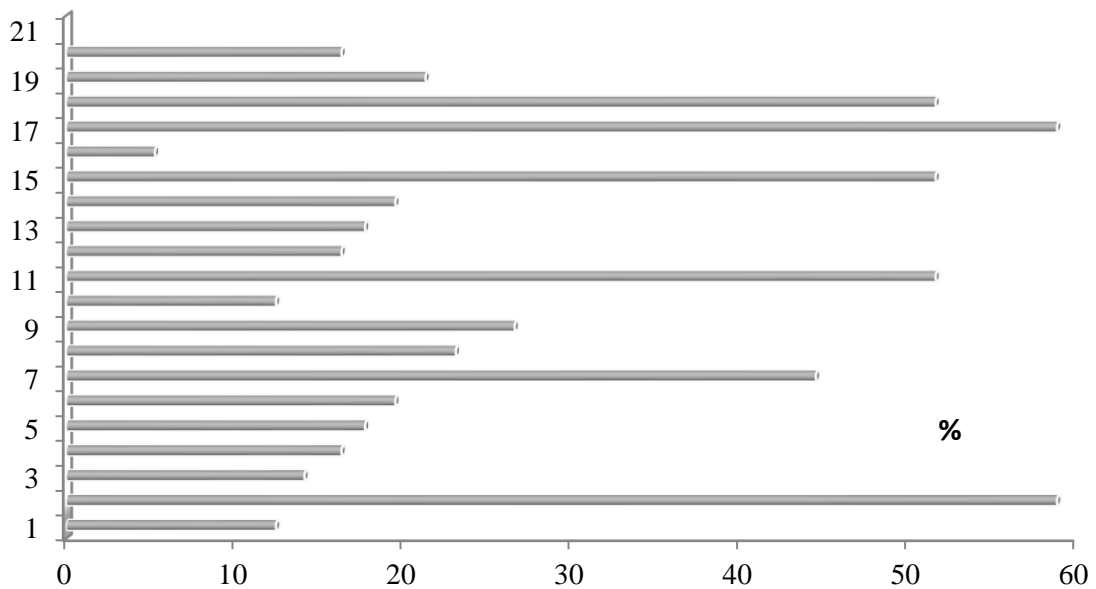

Рис. 1. Структура та частота вибору респондентами мотивів вибору професії лікаря

Примітка. Мотив: 1. Вимагає спілкування з різними людьми; 2. Подобається батькам; 3. Передбачає сильне почуття відповідальності; 4. Вимагає переїзду до нового місця проживання; 5. Відповідає моїм здібностям; 6. Дозволяє обмежитися наявним спілкуванням; 7. Професія, корисна людям; 8. Сприяє розумовому й фізичному розвитку; 9. Високооплачувана праця; 10. Дозволяє працювати близько від дому; 11. Престижна робота; 12. Можливість для зростання професійної майстерності; 13. Єдино можлива за таких обставин; 14. Дозволяє реалізувати здібності до керівної роботи; 15. Приваблива робота; 16. Близька до будь-якого шкільного предмета; 17. Дозволяє негайно одержати чудовий результат праці для інших; 18. Обрана моїми друзями; 19. Дозволяє використовувати професійні вміння поза роботою; 20. Дає більші можливості виявити творчість.

Підраховувалася сума балів по кожному типу мотивації. Максимальна сума балів вказує на переважний тип мотивації вибору професії. Підсумовуючи частоту вибору різних мотивів професійного вибору встановлено, що найчастіше студенти-медики відзначали мотиви групи «Н» (зовнішні негативні мотиви) – кожен другий респондент, зокрема найчастіше мотив «2» (58,9% опитаних). На другому місці серед груп мотивів була група «С» – її обирали 86 разів, серед мотивів цієї групи найчастіше вказували на мотив «12» (51,7% опитаних). Третє місце серед обраних груп мотивів займала група «І», яку обрали 68 разів, найчастіше відзначали мотив «15» (51,7% опитаних). Групу мотивів «Зовнішні позитивні мотиви» обрали найменшу кількість разів із рівномірним розподілом частоти вибору мотивів від 12,5% до 26,7% опитаних, при цьому мотив «Близька до будь-якого шкільного предмету» обрали тільки 3 респонденти.

Отже, найчастіше мотивами вибору професії лікаря ставали такі, як «подобаться батькам», «престижна робота», «приваблива робота», «обрана моїми друзями». Отримані результати вказують на необхідність проведення профорієнтаційної роботи на етапі професійного вибору.

Список літератури

1. Мітіна С. В. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування комунікативної компетентності лікарів-інтернів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2016. Вип. 3 (2). С. 55-60.

2. Лехан В. М., Максименко О. П. Мотиви вибору професії студентами ВМНЗ І-ІІ рівнів акредитації. *Профілактична медицина: здобутки сучасності та погляд у майбутнє*: матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю. Дніпропетровськ, 2016р.). Дніпропетровськ, 2016. С.63.

3. Сміла Н. Б. Особистісні чинники психологічної готовності майбутніх лікарів до професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології*. 2017; 37:423-33.

Сорокман Т. В.

д.мед.н., професор,
професор кафедри педіатрії та медичної генетики
Буковинський державний медичний університет

КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ «ЛІКАР – СТУДЕНТ-МЕДИК»

Професійне спілкування – широке поняття і складний процес, у якому виокремлюється: навчання етичним принципам і психологічній основі ділової комунікації як загальне підґрунтя формування духовних якостей майбутніх фахівців [1, с. 4].

Навчання навичок ефективного міжособистісного спілкування, виявлення й розширення значущих міжособистісних зв'язків (родина, друзі, колеги), розширення можливостей встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування, відпрацювання навичок розуміння інших людей, себе, а також взаємин між людьми, опанування навичок ефективного слухання є необхідними складовими у підготовці майбутнього лікаря [2, с. 254].

З погляду підготовки майбутніх лікарів до фахової комунікації взаємовідносини лікаря та студента-медика є надзвичайно важливими. Під час комунікативної взаємодії лікар виконує функцію наставника як теоретичних, так і практичних засад фахової комунікації [3, с. 39]. Однак у навчальному плані підготовки фахівців зі спеціальності «Медицина» окрема дисципліна «Фахова комунікація» відсутня. Тому формування такої навички фахового спілкування здійснюється під час практичних занять або проходження лікарської практики в закладах охорони здоров'я. Комунікації лікарів-наставників із студентами здійснюється за допомогою науково-навчального стилю мовлення та розмовної медичної мови. Основною метою цього виду взаємодії є мотивація студентів до навчання за допомогою пояснень, ґрунтовних відповідей на запитання, уваги до їхніх потреб, виділення часу на консультації, чіткого формулювання навчальних завдань, вимог щодо відвідування й оцінювання, використання новітніх комп'ютерних технологій та Інтернету для комунікативних потреб [4, с. 310]. На сьогодні існують різні види комунікативної взаємодії:

- комунікація засобами комп'ютерних програм;
- мережне спілкування;
- комп'ютерно-опосередкована комунікація (англ. computer-mediated communication);
- спілкування лікарів з колегами та студентами-медиками за допомогою спеціально створених додатків у вигляді телеконсультування та дистанційне надання медичних послуг [5, с. 202].

При цьому існує низка проблем:

- невизначеність навичок міжособистісної взаємодії, необхідних у діяльності лікаря;
- неналежна підготовка викладачів медичних університетів до навчання майбутніх лікарів комунікації;
- недостатня кількість засобів комунікаційної взаємодії;
- перевантажений розклад навчально-практичних занять;
- незадовільний стан обґрунтування доцільності вивчення комунікативних засад з боку освітян медичної галузі;
- надання викладачами медичної галузі переваги клінічним практичним навичкам.

Окрім того існує потреба в обґрунтуванні тренувальних комунікативних курсів, кращого розуміння результатів моделі розвитку комунікативних навичок, підвищення мотивації викладачів до проведення тренінгів із комунікативного фахового спілкування.

Важливим є також вибір формату діалогу: інформативний, дискусійний, сповідальний. Підготовка майбутніх лікарів до фахової комунікації може відбуватися в рамках формальних засобів (внесені до навчального плану з відповідною сертифікацією), неформальних засобів (додані до навчальних планів та сертифікуються) та інформальних засобів (не внесені до навчального плану та не сертифікуються).

Для реалізації підготовки студентів-медиків до фахової комунікації можуть бути використані різні механізми, зокрема використання віртуальних пацієнтів під час підготовки майбутніх лікарів до фахової комунікації, інструментів електронного навчання, що застосовуються в медичних університетах під час доклінічної, клінічної підготовки під час виконання різних видів навчальної діяльності, орієнтованих на розвиток професійних і комунікативних навичок.

Висновок. Використання різних засобів для підготовки студентів-медиків до фахової комунікації не лише сприятимуть активному залученню студентів до навчальної діяльності, але й покращать рівень їхніх знань, критичне клінічне мислення, навички прийняття рішень.

Список літератури

1. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 334 с.
2. Лембрик І. С. Формування професійної комунікативної компетентності у студентів-медиків 4-6-х курсів факультету підготовки іноземних громадян при вивченні дисципліни «Педіатрія». *Буковинський медичний вісник*. - 2016. Т. 20, № 1 (77). С. 254-257.
3. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2 (10). С. 39-48.
4. Топол І. Впровадження дистанційної форми навчання у навчальний процес медичних вишів. *Сучасний стан та перспективи розвитку освітнього простору: глобальний вимір*: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Запоріжжя, 26 лист. 2016 р.) Запоріжжя, 2016. С. 310-312.
5. Остраус Ю. М. Застосування блог-технології для підвищення англомовної компетенції майбутніх лікарів. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень*: зб. наук. пр. (Вінниця, 2018 р.). Вип. 10 (13). С. 200-203.

УДК 61-579-663.1

Ткаченко Ю. А.
Сумський державний університет
Стебловська Д. А.
Сумський державний університет
Виходцева А. О.
Сумський державний університет

ДИНАМІКА ЗМІНИ ВИДОВОГО СПЕКТРА ТА АНТИБІОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТІ НОЗОКОМІАЛЬНИХ ШТАМІВ

Проблема нозокоміальних інфекцій є дуже актуальною як в Україні, так і у всьому світі. За інформацією ВОЗ від 5% до 10% пацієнтів, що перебувають на стаціонарному лікуванні інфікуються госпітальними штамми мікроорганізмів під час надання допомоги [1]. Особливо негативні наслідки має інфікування ВЛІ пацієнтів відділень інтенсивної терапії, що призводить до подовження лікування, розвитку різноманітних гнійно-септичних ускладнень та підвищення летальності серед пацієнтів. Складна епідеміологічна ситуація в цих відділеннях обумовлена великою кількістю інвазивних втручань, а саме катетеризацією центральних і периферичних судин, штучною вентиляцією легень, зондовим та парентеральним харчуванням тощо [2]. На жаль, в Україні тільки нещодавно почала працювати система постійного моніторингу показника нозокоміальних інфекцій як в окремих відділеннях, так і в лікарнях в цілому [3].

Метою роботи стало вивчення мікробної картини в відділенні анестезіології та з'ясування рівня чутливості або резистентності найбільш поширених штамів до антибіотиків вузького спектру, а також антибіотиків резерву. Дослідження проводилося на базі відділення анестезіології Сумської обласної дитячої клінічної лікарні за період з 2015 по 2020 роки. Матеріалом дослідження був вміст респіраторного тракту (мокротиння, змиви з трахеобронхіального дерева), ліквор, кров, кал, та сеча. За вказаний період часу було загалом було обстежено 530 пацієнтів, для проведення дослідження були обрані 52 пацієнта, у яких симптоми інфекції розвинулися пізніше 48 годин після надходження в відділення. Вищенаведені дослідження проводилися на базі бактеріологічної лабораторії СОДКЛ з використанням бактеріологічного аналізатора «Vitek 2». Під час обстеження пацієнтів було встановлена наступна етіологічна структура збудників нозокоміальних інфекцій.

Таблиця 1

Етіологічна структура збудників нозокоміальних інфекцій

Вид збудника	Абсолютна кількість	Відносна кількість
Klebsiella spp	19	40.6%
Pseudomonas	12	23.9%
S.aureus	6	11.4%
Enterococcus spp	4	8.2%
Enterobacter spp	2	5.25%
A.baumannii	2	5.1%
Candida spp	3	5.28%

Ретроспективно проведений аналіз кількісного та якісного складу збудників нозокоміальних інфекцій протягом п'яти років доводить суттєві зміни в

мікробіологічному пейзажі відділення. Так у 2015 році в структурі збудників запальних захворювань переважали представники роду клебсієл та метицилін-резистентні штами *S.aureus*, протягом наступного року домінуючу позицію займають клебсієли та псевдомонади, зростає кількість ванкоміцин-резистентних штамів ентерококів. На відміну від попередніх років у 2020 році знижується абсолютна кількість випадків ВЛІ, приблизно в однаковому співвідношенні знаходяться псевдомонади, ентерококи та представники ентеробактерій. Знижується частота виявлення метицилін-резистентних штамів стафілококу. Частота виявлення дрожжеподібних грибків залишається однаковою протягом усіх п'яти років.

Для ефективного лікування гнійно-септичних захворювань паралельно до визначення типу збудника визначалася його антибіотикорезистентність. Найбільш небезпечними збудниками виявились штами псевдомонад, які демонстрували низьку чутливість до цефепіму, цефтріаксону, були малочутливими до цефтазидіму. Абсолютна більшість штамів, проте, були чутливі до карбапенемів та іміпенемів. Клебсієли відрізнялися наявністю чутливості до карбапенемів та аміноглікозидів, в той же час для них була характерна низька чутливість до цефалоспоринів. Щодо метицилін-резистентних штамів стафілококу, чутливість до ванкоміцину та лінезоліду була виявлена у більшості штамів. Під час аналізу даних антибіотикорезистентності також був зроблений висновок, що аміноглікозиди не є препаратами вибору для лікування захворювань, викликаних метицилін-резистентними штамми стафілококів через малу або повну відсутність чутливості до неї. Серед представників ентерококів 80% штамів демонстрували чутливість до лінезоліду, деякі паралельно були чутливі до амікацину. Гриби рода *Candida* виявляли слабку чутливість до флюконазолу і були чутливими до кетоконазолу.

Таким чином дане дослідження продемонструвало, що найчастіше збудниками нозокоміальних інфекцій в відділенні були представники роду клебсієл та псевдомонад, які виявляли високу антибіотикорезистентність під час лікування. Деякі штами псевдомонад були нечутливі до цефтазидіму, але до меронему не сформував резистентності жоден із досліджуваних штамів. Препаратами вибору для лікування захворювань, викликаних штамми клебсієли повинні бути ті, до яких не сформувалася резистентність у даних мікроорганізмів, а саме карбапенеми та аміноглікозиди. При лікуванні інфекцій, викликаних метицилін-резистентними стафілококами доцільно застосовувати ванкоміцин та лінезолід. Аміноглікозиди не є препаратами вибору при лікуванні даних інфекцій.

Дане дослідження доводить необхідність постійного інфекційного контролю поширеності нозокоміальних інфекцій в відділеннях інтенсивної терапії та хірургічних стаціонарах. Також потребує удосконалення система реєстрації випадків ВЛІ з наступним визначенням антибіотикорезистентності виявлених штамів, що допоможе в виборі оптимальної схеми антибіотикотерапії для кожного пацієнта.

Список літератури

1. Prevention of Hospital Acquired Infections. A practical Guide. 2nd Edition, WHO, Geneva. 2002. URL: <http://www.who.int/csr/resources/publications/whocdscsreph200212.pdf>
2. Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах/ закладах надання соціальних послуг/ соціального захисту населення: Наказ від 03.08.2021 № 1614. *Офіційний вісник України*. 2021 р. № 82. Ст. 5310.
3. Юрко К. В., Козько В. М., Соломенник Г.О. Внутрішньолікарняні інфекції та інфекційний контроль : навчальний посібник. Харків, 2020. 296 с.

УДК 616-006.04-076-097.3-079.4

Хархаліс І. К.

асистент кафедри шкірних та венеричних хвороб
Ужгородського національного університету

Пославська О. В.

д.м.н., доцент

доцент кафедри патологічної анатомії,
судової медицини та патологічної фізіології
Дніпровського державного медичного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКЕРІВ ПРОЛІФЕРАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ТА МІЖКЛІТИННОЇ АДГЕЗІЇ В КОЛОРЕКТАЛЬНИХ КАРЦИНОМАХ

Колоректальний рак є третім за частотою серед злоякісних новоутворень у світі і четвертим за частотою серед причин смерті від всіх онкологічних захворювань [1 – 2]. Прогресування неоплазії в товстому кишечнику залежить від послідовності генетичних помилок, які зрештою призводять до виникнення злоякісних пухлин. Найпершою відомою мутацією в цьому прогресуванні є інактивація аденоматозного гена супресора пухлини polyposis coli (APC). В аденомі обидві копії гену APC інактивовані і не виконують свою ключову функцію з негативною регуляції β -catenin, який в свою чергу переміщується у ядро і активує транскрипцію генів MYC і cyclin D1, які сприяють проліферації, диференціації та підвищенню виживання клітин колоректального епітелію [3 – 4]. Метою дослідження стало оцінювання прогностичного значення експресії маркерів β -catenin, cyclin D1 та Ki-67 в колоректальних карциномах.

Матеріали і методи дослідження. Досліджено клініко-анатомічний матеріал КРК 37 пацієнтів (15 жінок і 22 чоловіків), що проходили лікування в 2 хірургічному відділенні КП «Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І. І. Мечникова» ДОР м. Дніпра в період з 2019 по 2021 рр. Вік пацієнтів коливався в діапазоні 27 – 82 років, середній вік склав $61,43 \pm 14,90$ років. Для імуногістохімічного дослідження парафінові зрізи наносили на адгезивні предметні скельця SuperFrost Plus. Після депарафінізації, регідратації, температурного демаскування антигенів та пригнічення активності ендогенної пероксидази, проводили інкубацію зрізів з первинними антитілами до Ki-67 (sp6, 1:250), β -catenin (Beta Catenin – 1, клон EP35, RTU), cyclin D1 (клон EP12, RTU) та система візуалізації UltraVision Quanto, (LabVision).

За Kazem A. et al. (2014), оцінка β -catenin ґрунтувалась на розподілі β -catenin всередині клітини: мембрана (0-1), цитоплазма (0-1) і ядро (0-2). Показник розраховувався шляхом додавання: сума ядерних балів (+2 = позитивна експресія; +1 = слабка експресія; 0 = відсутність експресії), оцінка цитоплазми (+2 = позитивна експресія; +1 = слабка експресія; 0 = відсутність експресії) та оцінка мембрани (0 = позитивна експресія на мембрані; +1 = негативна мембранна експресія) [3].

За рекомендаціями Albasri A.M. et al. (2019) інтерпретація ядерного фарбування відсотку cyclin D1 за напівкількісною шкалою: 0, менше 5%; 1, 5 – 25%; 2, 26 – 50%; 3, 51 – 75%; і 4 – понад 75%. Фарбування від 0 до 1, було оцінено як слабка експресія, від 2 до 4 – як висока [4].

За рекомендаціями Melling N. et al. (2016) для статистичного аналізу результати фарбування маркером Ki-67 були розподілені на три групи (слабка, помірна, висока) за відсотком Ki-67 – позитивних пухлинних клітин: низький Ki-67: 0% – 10%; помірний Ki-67: з 10% до 25%; висока Ki-67: 25% і більше [5].

Статистичний аналіз даних проводили в програмному середовищі R version 3.4.1 (2017-06-30) – «Single Candle» Copyright (C) 2017; The R Foundation for Statistical

Computing Platform: x86_64-w64-mingw32/x64 (64-bit), що поширюється безкоштовно за ліцензією GNU General Public License. Встановлення достовірності міжгрупових зв'язків проводилось точним тестом Фішера, відмінність в розподілі вважали достовірною при $p < 0,05$.

Результати дослідження. Розподіл варіантів типової (мембранної) та аберантною (цитоплазматичної або цитоплазматично-ядерної) експресії маркера β -catenin продемонстрував достовірну різницю в підгрупах колоректальних карцином G2 / G3 за ступенем диференціювання ($p < 0,05$), в підгрупах з / без метастазів ($p < 0,05$) та в підгрупах карцином з різною проліферативною активністю ($p < 0,05$).

Аберантні (ядерно-цитоплазматичні, ядерні dot like та цитоплазматичні з порожніми ядрами) експресії cyclin D1 в колоректальних карциномах виявлялись значно рідше (8 з 37; 21,62%) порівняно з маркером β -catenin, де нетипові реакції займали більше половини всіх випадків (24 з 37; 64,86%). Статистично достовірну різницю розподіл аберантних експресій cyclin D1 показав в підгрупах з різною локалізацією (правобічні / лівобічні) ($p < 0,05$) та в підгрупах з різною проліферативною активністю за Ki-67 ($p < 0,05$).

Найбільший відсоток high експресій cyclin D1 продемонстрували правобічно розташовані колоректальні карциноми ($p < 0,05$), карциноми помірного ступеня диференціювання G2 ($p < 0,05$), підгрупа без метастазів ($p < 0,05$) та випадки карцином з експресією Ki-67 $> 25\%$ ($p < 0,05$).

Список літератури

1. Takayama T, Shiozaki H, Doki Y, et al. Aberrant expression and phosphorylation of β -catenin in human colorectal cancer. *British Journal of Cancer*. 1998;77(7):605-613. <https://doi.org/10.1038/bjc.1998.97>.

2. Alexander PG, Matly AAM, Jirapongwattana N, et al. The relationship between the Glasgow Microenvironment Score and markers of epithelial-mesenchymal transition in TNM II-III colorectal cancer. *Human Pathology*. 2022;127:1-11. <https://doi.org/10.1016/j.humpath.2022.05.012>.

3. Kazem A, Sayed KE, Kerm YE. Prognostic significance of COX-2 and b-catenin in colorectal carcinoma. 2014;50:211-220.

4. Albasri AM, Elkablawy MA, Ansari IA, Alhujaily AS. Prognostic Significance of Cyclin D1 Over-expression in Colorectal Cancer: An Experience from Madinah, Saudi Arabia. *Asian Pac J Cancer Prev*. 2019;20(8):2471-2476. doi: 10.31557/APJCP.2019.20.8.2471.

5. Melling N, Kowitz CM, Simon R, et al. High Ki67 expression is an independent good prognostic marker in colorectal cancer. *J Clin Pathol*. 2016;69:209-214. <https://doi.org/10.1136/jclinpath-2015-202985>.

УДК 615.015:616-079.4-085

Харченко Ю. В.

к.фарм.н., доцент

доцент, кафедри фармакології

Дніпровського державного медичного університету

ВЗАЄМОДІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Взаємодія лікарських засобів – це зміна фармакологічної дії (або її сили) одного препарату при одночасному призначенні іншого. Дія препарату при цьому може або

посилюватися, або послаблюватися, може з'являтися токсичність одного або обох препаратів [1, с. 19].

У фармакології взаємодія між ліками зазвичай розглядається з точки зору двох основних класів основних механізмів: фармакодинаміки та фармакокінетики. Дійсно, фармакологічний ефект одного або обох препаратів може бути посилений або зменшений, або може виникнути новий і неочікуваний побічний ефект.

Щодо фармакокінетики, взаємодія між лікарськими засобами може призвести до змін абсорбції, розподілу, метаболізму та виведення ліків. Взаємодія між лікарськими засобами на метаболічному рівні може модифікувати метаболічні ферменти, змінюючи активацію або інактивацію ліків. Якщо метаболізм препарату пригнічується, він залишатиметься в організмі довше, тому його концентрація зростатиме, потенційно спричиняючи вторинні токсичні ефекти. І навпаки, посилення метаболізму лікарського засобу може зменшити його концентрацію в організмі та його терапевтичний ефект.

Фармакодинамічно ліки можуть взаємодіяти, зв'язуючись з тим самим рецептором. Два агоністи рецепторів або два антагоністи посилюють фармакологічну дію обох, тоді як агоніст і антагоніст зменшують фармакологічні ефекти один одного. У деяких взаємодіях ліки можуть спричинити біохімічні зміни, які змінюють чутливість до токсичності, спричиненої іншими ліками. Нарешті, коли ліки та/або їх метаболіти виводяться нирками, один препарат може змінити функцію нирок таким чином, що виведення іншого збільшується або зменшується.

Нарешті, хоча в більшості випадків взаємодія між лікарськими засобами може спричинити токсичні побічні ефекти (наприклад, бета-блокатори та бронходилататори; діуретики та стероїди або дигоксин; рифампіцин і верапаміл або карбамазепін), існує також низка терапевтично корисних взаємодій лікарських засобів. (наприклад, доцетаксел і піперин; ресвератрол і диклофенак; івермектин і лопінавір або саквінавір) [2, с. 548 – 550].

Знання про те, який ферментативний метаболічний шлях є клінічно значущим для метаболізму лікарського засобу, чи є він субстратом транспортера ліків, і чи він інгібує або індукуює ці білки, дає змогу передбачити фармакокінетичні взаємодії. Інгібітори певних ферментів цитохрому Р 450 можуть впливати на біодоступність цілої групи лікарських засобів, які метаболізуються одним і тим же ферментом, тоді як індуктори зазвичай сприяють втраті ефективності. Як правило, препарати, які метаболізуються швидше та мають нижчу біодоступність, мають вищий потенційний ризик взаємодії. Прогнозування фармакодинамічних взаємодій часто вимагає глибшого розуміння механізмів дії; але й тут можна розпізнати певну систему, так само, як і для фармакокінетичних взаємодій. Класифікація, опис і звітність про взаємодію між ліками дають важливу інформацію про те, як передбачити, виявити та уникнути несприятливих взаємодій. Корисними є і електронні системи виписування рецептів, які можуть завчасно попередити користувача про можливу взаємодію та можуть допомогти у виборі ліків і дозуванні.

Список літератури

1. Площенко Ю.О., Станін Д.М. Взаємодія лікарських засобів у практиці лікаря анестезіолога. *Гострі та невідкладні стани у практиці лікаря*. 2016. № 1 (57). С. 19-27.

2. Cascorbi I. Drug interactions--principles, examples and clinical consequences. *Dtsch Arztebl Int*. 2012. №109 (33-34). С. 546-55.

УДК 37.018.43:37.015.311-057.875:159.925

Шевельова О. В.

к.мед.н., асистент

Дніпровській державний медичний університет

Литвин К. Ю.

д.мед.н., професор,

завідувач кафедри інфекційних хвороб,

Дніпровській державний медичний університет

Якуніна О. М.

к.мед.н., асистент кафедри інфекційних хвороб

Дніпровській державний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТА ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТИ ONLINE

Емоційний інтелект і самоефективність вважаються двома найважливішими характеристиками учня. Людина у світі виконує безліч соціальних ролей, які характеризуються постійним процесом комунікації з великою кількістю людей, як у повсякденному житті, і у робочій обстановці. Особливу значимість мають здібності до адаптації до умов, що постійно змінюються, своєчасної реакції на навколишні процеси, що вимагає чіткого усвідомлення і розуміння, як своїх власних емоцій, так і емоцій оточуючих. Саме це здібності, зокрема включає поняття «Емоційний інтелект» [1].

Емоційний інтелект – це здатність людини тлумачити власні емоції та емоції оточуючих, про те, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації власних цілей. Люди з високим емоційним інтелектом у соціальному відношенні врівноважені, дружелюбні і не схильні до тривожних роздумів. Вони обов'язкові щодо людей і розпочатих справ, охоче беруть відповідальність і дотримуються етичних принципів. Вони перебувають у згоді із самими собою, з іншими та з суспільством, у якому живуть [2].

Метою цього дослідження було з'ясувати, чи впливають можливості емоційного інтелекту на ефективність роботи здобувача вищої освіти самостійно (online).

Емоційний інтелект має чотири основні складові EQ:

– Самосвідомість (self-awareness) – здатність усвідомлювати та аналізувати власні емоції, а також знання своїх слабких та сильних сторін.

– Самоконтроль (self-management) – вміння керувати своїми емоціями та зберігати емоційний баланс навіть у критичних ситуаціях.

– Емпатія (empathy) – розуміння емоцій оточуючих та здатність спілкуватися з іншими з урахуванням їхнього внутрішнього стану.

– Навички відносин (relationship skills) – вміння взаємодіяти з людьми, керувати їх емоціями, залагоджувати конфлікти, працювати у команді чи очолювати її [3].

Для дослідження була зібрана вибірка, що складається з 344 студентів 5 – 6 курсів, 79,2 % учасників були жіночої статі.

Джерела даних включали опитувальник емоційних навичок для студентів. Опитувальник ЕМІн складається з 46 тверджень, стосовно яких випробуваний повинен висловити ступінь своєї згоди, використовуючи чотирибальну шкалу (зовсім не згоден, скоріше не згоден, скоріше згоден, повністю згоден). Ці твердження об'єднуються у п'ять субшкал, які, своєю чергою, об'єднуються у чотири шкали загального порядку.

Для підрахунку балів відповіді піддослідних кодуються за схемою «зовсім не згоден» – 0, «швидше не згоден» – 1, «швидше згоден» – 2, «повністю згоден» – 3 для тверджень з прямим ключем і «зовсім не згоден» – 3, «Швидше не згоден» – 2, «Швидше згоден» – 1, «Цілком згоден» – 0 для тверджень зі зворотним ключем [2, 3].

Для оцінки надійності ЕМІн обчислювалися показники внутрішньої узгодженості α Кронбаха за всіма шкалами (табл. 1).

Таблиця 1

Психометричні характеристики шкал опитувальника ЕМІн

Шкала	Загальна кількість, n	Середня кількість балів, m	Середньоквадратичне відхилення, σ	α , Кронбаха
УЧЕ (управління чужими емоціями)	94	19,8	3,98	0,73
РСЕ (розуміння своїх емоцій)	87	19,3	4,58	0,71
УСЕ (управління своїми емоціями)	82	13,7	3,15	0,69
КЕ (контроль експресії)	81	10,4	3,28	0,51

Результати, що отримані за допомогою моделювання структурних рівнянь, показали, внутрішню узгодженість основних шкал 0,73 і вище, що є досить високими показниками для опитувальників, а одерж студенти з вищими навичками сприйняття, розуміння, висловлювання, класифікації, управління та регулювання емоцій демонструють вищий рівень ефективності роботи online.

Таким чином, здібності студентів до емоційного інтелекту позитивно впливають на ефективність самостійної роботи та роботи online.

Список літератури

1. Formation of students emotional intelligence as a factor of their academic developmen / Mukhametzyanova L. Y. et al.: Man in India. 2017. Т. 97. №. 3. С. 543-552.
2. Kotomina O. V. Investigation on the relationship between emotional intelligence and academic achievement of university students: The Education and science journal, 2017, Т. 19., №. 10., С. 91-105.
3. Emotional Intelligence Within the Formation of Students of the Comprehensive Child Development Career / Enríquez G. et al. :International Conference on Innovation and Research. Springer, Cham, 2022. С. 142-152.

Kozlovska I. M.

Doctor of Philosophy,

Associate Professor of the Surgical Department № 2,
Bukovinian State Medical University

**EXPERIENCE OF USING VAC-ASSOCIATED BANDAGES IN THE
COMPLEX TREATMENT OF DIABETIC FOOT SYNDROME**

Diabetic foot syndrome (DFS) is one of the most urgent problems in modern surgery and diabetology, the treatment of which poses significant difficulties due to low efficiency, which leads to a decrease in quality of life and long-term disability. Wound processes in the form of acute and chronic wounds are found in 40 – 65 % of patients with diabetic foot syndrome, therefore optimization of the treatment of such patients using modern methods is still relevant.

Objective was to improve the results of treatment of patients with diabetic foot syndrome by using vacuum-assisted bandages in complex therapy.

Material and methods. The examination and treatment of 95 patients with diabetes with chronic wounds in diabetic foot syndrome in the first and second phases of the wound process, who were treated in the surgical department, were carried out. The average age of the patients was 61.7 ± 3.9 years. The average wound area was 12.4 ± 2.5 cm². In 47 patients of the main group, the complex treatment included the application of VAC-associated bandages in a permanent mode with the preliminary treatment of the wound with

Octenisept gel and the application of a sorbent with an antibiotic immobilized on it – «Gentasept». Bandages were changed every 4 – 5 days. The control group (48 patients) used traditional methods.

To evaluate the efficiency of the proposed method, the intensity of the pain syndrome, the duration of wound cleaning, the amount and nature of exudate, granulations, epithelization, the speed of wound healing were studied, direct indicators of the dynamics of the wound process (planimetric examinations), as well as the analysis of microbiological examination of wounds were used. before treatment on the 5-th and 10-th day.

Results. In the main group, after VAC therapy on the 5-th day of treatment, the number of microflorae in the wound decreased to 10^2 - 10^4 CFU in 1 g of tissue. and the regenerative-inflammatory type of cytograms dominated in smear-imprints. On the 10-th day, microflora in the wound was absent, marginal epithelization appeared, cytogram of regenerative type. Granulation tissue developed on average for 5.47 ± 0.31 days, which is probably faster than in the control ($p < 0.05$). The phagocytic activity of neutrophils increased and improved, which was mostly completed. Planimetric studies showed that Popova's index on the 5-th day of treatment in the main group was $9.1 \pm 0.9\%$, in the control group $4.7 \pm 0.7\%$. On the 10-th day – $19.2 \pm 2.5\%$ and $9.3 \pm 1.1\%$, respectively. In patients of the control group, complete cleansing of wounds from purulent exudate and the appearance of granulations was observed no earlier than 8-10 days, and the number of microorganisms in the wound was 10^5 - 10^6 CFU in 1 g, inflammatory type was noted in the cytograms.

Conclusions. The use of vacuum-associated dressings in the complex treatment of diabetic foot syndrome contributed to the early cleansing of wounds from pathogenic microflora, fibrin layers and areas of necrosis, from exudation and tissue decay products, the disappearance of local inflammatory reactions, the reduction of the area and depth of the wound, stimulates the growth of granulation wounds, and accelerates marginal epithelization. VAC therapy due to the elimination of microorganisms and aspiration of exudate accelerates the transition of the wound process to the next phase and stimulates reparative processes.

The proposed complex method provides an effective resorptive, antibacterial, anti-inflammatory, desensitizing and biostimulating effect on wound processes in patients with diabetic foot syndrome and significantly improves healing processes.

Reference list

1. Діденко С.М. Лікування ран у хворих на ішемічну форму синдрому стопи діабетика / С.М. Діденко // Харківська хірургічна школа. – 2018. – № 1(88). – С. 163–166.

2. Кириенко Д.А. Комплексное лечение длительно незаживающих ран у больных с сахарным диабетом / Д.А. Кириенко, Ю.В. Иванова, И.С. Пуляева // Харківська хірургічна школа. – 2018. – № 3(90). – С. 36–40.

3. Застосування вакуумної терапії у комплексному лікуванні ускладнених форм синдрому діабетичної стопи. – Козловська І. М., Іфтодій А. Г., Кулачек Я. В., Гребенюк В. І., Ковтюк Н. І.– Харківська хірургічна школа – № 3-4(96-97) – 2019. – С. 83-87.

4. Кравець О.В. Лікування та реабілітація пацієнтів із гнійно-некротичними ускладненнями синдрому діабетичної стопи / О.В. Кравець, Ю.В. Шкагула, Б.І. Щербак, В.В. Кравець // Український медичний часопис. – 2019. - № 5(2) (133). – С. 21-24.

5. Borgquist O. The influence of low and high pressure levels during negative – pressure wound therapy on wound contraction and fluid evacuation / Borgquist O, Ingemansson R, Malmsjo M. // Plast Reconstr Surg. – 2011. – Vol. 127(2). – P. 551–559.

6. Effect of negative pressure wound therapy on wound healing / Chenyu Huang, Lauren R. Bayer, Dennis P. Orgill // Current Problems in Surgery. – 2014. – Vol. 51, Issue 7. – P. 301–331.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І СУСПІЛЬСТВО:
СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
(частина 2)
м. Рівне,
11 січня 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 11.01.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,7
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 20299

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

